

ПСИХОЛОГІЯ

**ПОНИМАНИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ
КАТЕГОРИЙ И ПСИХОЛОГО-
ДИДАКТИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ
СТАРШИМИ ДОШКОЛЬНИКАМИ**

*Т.А. Бородулькина, А.А. Чикулай
(Запорожье, Украина)*

Под психолого-дидактическими текстами для старших дошкольников мы понимаем специально разработанные тексты о психологии, предназначенные для использования в обучении психологическим знаниям на уроках или занятиях по психологии для детей старшего дошкольного возраста, чаще всего представляющие из себя сказочные повествования. Наиболее ярким примером психолого-дидактических текстов для старших дошкольников является сказочная повесть «Психология для малышей» (1996) И.В. Вачкова, фрагмент которой и взят нами для исследования особенностей понимания психолого-дидактических текстов старшими дошкольниками («Сказка о Волшебницах-Потребностях и Наколдованных Эмоциях»).

На основе проведенного теоретического анализа нами разработан способ оценки и анализа содержательных особенностей понимания психологических категорий и психолого-дидактических текстов старшими дошкольниками. Исследование особенностей понимания психолого-дидактических текстов старшими дошкольниками проводилось нами в два этапа на базе Запорожского дошкольного учебного заведения №145 «Дружная семейка» на протяжении апреля-мая 2013 года. Выборку нашего исследования составили 20 дошкольников в возрасте 5-7 лет. В результате проведенного исследования выявлено, что для дошкольников наиболее знакомыми оказались такие психологические категории, как «характер» и «радость», которые они объясняли достаточно адекватно, преимущественно через действия, ситуацию и качества человека. Старшим дошкольникам было трудно пересказать прослушанный ими психолого-дидактический текст, созданный И.В. Вачковым специально для детей данного возраста. Большинство детей смогли описать содержание сказки с помощью дополнительных вопросов в ходе полустандартизированного интервью. Глубина и полнота понимания психолого-дидактического текста старшими дошкольниками выявились низкими. Положительным эффектом является то, что после прослушивания сказки о потребностях, больше детей смогли объяснить значение слова «потребность», чем до прослушивания сказки. Полученные результаты были применены в лекционных и практических занятиях по дисциплине «Методика преподавания психологии».

**UNDERSTANDING OF THE PSYCHOLOGICAL
CATEGORIES AND PSYCHOLOGICAL
DIDACTIC TEXTS BY ELDER PRESCHOOLERS**

*T.A. Boryduľkina, A.A. Chykulaj
(Zaporozh'ye, Ukraine)*

Under psychologo-didactic texts for elder preschoolers we understand the specially designed texts about psychology, which intended for use in the training of psychology for preschoolers, most of which represent the fairy tale. The example of psychologo-didactic texts for elder preschoolers is a fairy tale «The Psychology for Kids» (1996) by I.V. Vachkov, a fragment of which is taken by us for studies of the understanding of the psychologo-didactic texts by elder preschoolers.

On the basis of the theoretical analysis authors create a method of estimation and of analysis of substantial features of understanding the psychological categories and psychological texts by elder preschoolers.

We conducted the study of understanding the psychologo-didactic texts by elder preschoolers in the pre-school educational institution Zaporozh'ye №145 during the April-May 2013. The 21 elder preschoolers participated in our study. The study revealed that the most preschoolers were familiar with such psychological categories as «character» and «joy» they explained adequately through the actions of the situation and the quality of the person. The most elder preschoolers cannot describe the psychologo-didactic text created by I.V. Vachkov specifically for children of this age. Most of the children were able to describe the content of the tale with additional questions during interviews. The depth and fullness of understanding of the psychologo-didactic text by elder preschoolers are low. The positive effect is that after listening to tales about the needs of more children were able to explain the meaning of this word. The received results have been applied in discipline «Methods of teaching of psychology».

ОСОБЛИВОСТІ УЯВЛЕНЬ ПРО ЕМОЦІЇ ТА ПОЧУТТЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

THE REPRESENTATIONS ABOUT EMOTIONS AND FEELINGS OF THE PRESCHOOLERS.

*М.В. Мордвинцева, Т.О. Бородулькіна
(Запоріжжя, Україна)*

*М.В. Мордвинцева, Т.О. Бородулькіна
(Запоріжжя, Україна)*

Дослідження уявлень про психічне у дошкільників є затребуваними в педагогічній психології і мають практичну цінність для методики викладання психології при розробці навчально-розвивальних програм психологічних занять для дошкільників.

На основі проведеного теоретичного аналізу нами запропонований спосіб оцінки та аналізу змістових особливостей уявлень про емоції та почуття у дітей старшого дошкільного віку.

У результаті проведеного емпіричного дослідження виявлено, що старші дошкільники (вибірка – 21 дитина) частіше впізнають та описують слово «почуття», ніж слово «емоція»: почуття вербально описуються дітьми найчастіше через дії, пов'язані з відчуттями; емоції діти пояснюють переважно через дію та різні емоційні стани. Отже, слово «емоція» для більшості старших дошкільників є незнайомим та не входить до їхнього емоційного словника.

Найбільш впізнаваними серед конкретних емоцій та почуттів для старших дошкільників виявлено почуття дружби, любові, базову емоцію радості та похідну емоцію веселощів. Найменш впізнаваними для старших дошкільників виявлено почуття ревності та заздрості; базові емоції збентеження, відрази та похідну емоцію задоволення. Такі слова як «презирство» та «антипатія» виявилися зовсім незнайомими для дітей. Найбільш впізнаваними для старших дошкільників є позитивні почуття та емоції, а найменш впізнаваними – негативні.

Старші дошкільники найчастіше описують знайомі для них емоції та почуття через дію. Через дію найчастіше описувалися: почуття дружби та любові; емоції радості, здивування; похідні емоції веселощів, страху. Отримані нами результати дещо розходяться з результатами попередніх досліджень (О.В. Гордєєвої, С. Дональдсона, Н. Вестермана, П. Харріса та ін.), в яких виявлено, що дітям дошкільного віку властива стійка тенденція розуміти емоцію через пов'язану з нею ситуацію.

Практична цінність проведеного дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані в роботі психологів, які працюють в навчальних дошкільних закладах, при розробці психологічних занять для дошкільників.

Research of mental representations of the preschoolers is popular in educational psychology and has practical value in the creation of the programs of psychological lessons for preschoolers.

On the basis of the theoretical analysis authors created a method of estimation and of the analysis of the representations about the emotions and feelings of the elder preschoolers.

The 21 older preschoolers participated in our study. Authors educed, that the most recognizable for older preschoolers are positive feelings and emotions («friendship», «love», «joy», «merriment»), and the least recognizable - negative («jealousy», «envy», «aversion»). The elder preschoolers often describe the emotions and feelings through action. The received results have been applied in discipline «methods of teaching of psychology». Thus, the word «emotion» for most elder preschoolers is unfamiliar and is not part of their emotional vocabulary.

Elder Preschoolers often describe their familiar emotions and feelings through action: the friendship and love; emotions of joy, surprise; fear. Our results differ somewhat from previous studies (O. Gordeeva, S. Donaldson, N. Westerman, P. Harris et al.), in Which found that the preschoolers have resistant tendency to understanding the emotion through situation.

The practical value of the study is that the results can be used in the work of psychologists working in pre-school education, in the creating of psychological lessons for preschoolers.

**ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ПРИЙОМИ
ФОРМУВАННЯ МОВНО-МОВЛЕННЕВОЇ
КОМПЕТЕНЦІЇ ШКОЛЯРІВ**

*Н.О. Видолоб
(Переяслав-Хмельницький, Україна)*

Психолінгвістичні методи і прийоми, як і будь-які інші науково-теоретичні положення, із часом зазнають змін, удосконалюються й уточнюються, зокрема вузько спеціалізуючись і проникаючи в окремі суміжні наукові сфери, як-то: психологія, педагогіка, мовознавство, соціологія, лінгводидактика тощо. Метою нашого аналізу є характеристика інноваційних технологій у психолінгвістичних методиках формування мовно-мовленнєвої компетенції школярів у сучасному освітньому дискурсі. У цьому сенсі приділяємо увагу мотиваційному, психоаналітичному, емоційно-лексичному, кольоро-семантичному та контент-аналізу як ефективним інноваційним прийомам удосконалення мовно-мовленнєвої культури школярів в умовах реформування освіти, нагальної потреби створення нових державних стандартів з більшості навчальних дисциплін. Більшість психологічних особливостей дитини відображається в особливостях її мовлення: граматичних (перевага відмінків, часових форм, форм стану) і лексичних (наприклад, переважаюче вживання конкретного слова з ряду синонімів). На аналізі таких лінгвістичних особливостей побудовані так звані «проективні» системи психіатричної і психологічної діагностики.

Проаналізувавши за допомогою спеціальних психолінгвістичних прийомів мовно-мовленнєву складову особистості дитини, можемо реконструювати картину світу школяра і більш-менш точно визначити його психологічний тип.

Зокрема за допомогою психоаналітичного аналізу можна оцінити наявність у мовленні дитини слів, які належать до сексуальної символіки, до прихованої агресивності тощо. Мотиваційний аналіз визначає вираженість у тексті предикатів мотивації за чотирма групами мотивів: фізіологічні, влади, особистих досягнень і приналежності. Емоційно-лексичний аналіз дає змогу оцінити емоційну насиченість мовлення дитини, структуру оцінки за найбільш значущими емоційно-оцінними критеріями. Кольоросемантичний прийом виявляє неусвідомлювані фонетичні, ритмічні, колірні, асоціативні та інші емоційні компоненти мовно-мовленнєвої індивідуальності школяра. Серед інших ефективних методів і прийомів останнім часом набув поширення контент-аналіз (аналіз змісту) писемних творів школярів. Його можна віднести до кількісно-змістових методів дослідження. Контент-аналіз передбачає пошук у тексті мовних індикаторів (одиниць аналізу) певних змістових понять (категорій аналізу), визначення частоти їх уживання у писемному мові, оцінювання співвідношення з іншими одиницями і зі змістом усього твору.

**PPSYCHOLINGUISTIC TECHNIQUES
OF FORMING LANGUAGE AND SPEECH
COMPETENCE IN SCHOOLCHILDREN**

Nataliia Vydolob (Pereyaslav-Khmelnytsky, Ukraine)

Psycholinguistic methods and techniques, as well as any other scientific and theoretical principles change over the time, improve and refine, including narrowly specializing and getting into some related scientific areas such as: psychology, pedagogy, linguistics, sociology, lingvodidactics etc. The aim of our analysis makes the characterization of innovative technologies in psycholinguistic methods of forming the language and speech competence of students in today's educational discourse. In this sense, we pay attention to motivational, psychoanalytic, emotional, lexical, color-semantic and content-analysis as an effective innovative method of improving language and speech culture of students in terms of educational reform, the need to create new national standards for the majority of subjects. Most of psychological peculiarities of the child are reflected in characteristics of his/her speech: grammatical (prevailing of cases, tense forms, forms of state) and lexical (e.g. predominant use of a specific word from a set of synonyms). On the analysis of such linguistic features were built so-called "projective" systems of psychiatric and psychological diagnosis.

Analyzed by using of special psycholinguistic techniques the language and speech component of the individuality of a child, we can reconstruct the schoolchild's picture of the world and more or less accurately determine his/her psychological type.

In particular, by using psychoanalytic analysis we can assess the presence of in child's speech of words that belong to sexual symbols, covert aggression etc. Motivational analysis determines the expression of the predicates of motivation in text according to four groups of motives: physiological, power, personal achievement and affiliation. Emotional lexical analysis makes it possible to evaluate the emotional richness of child's speech, the structure score for the most significant emotional and evaluative criteria. Colour-semantic method detects unconscious phonetic, rhythmic, color, associative and other emotional components of language and speech individuality of a student.

Among the other effective methods and techniques in recent years has been extended a content-analysis (analysis of the content) of the written works of schoolchildren. It can be referred to the quantitative semantic methods of a research. Content-analysis involves the search in text of linguistic indicators (units of analysis) of certain semantic concepts (categories of analysis), determination of the frequency of their use in written language, assessment of correlation with other units and maintenance of the entire work.

БИЛИНГВИЗМ И ТРУДНОСТИ
ОБУЧЕНИЯ В ШКОЛЕ¹

BILINGUALISM AND LEARNING DISABILITY

Glozman J.M. (Moscow, Russia)

Ж. М. Глозман (Москва, Россия)

Если раньше существовало представление о том, что билингвизм отрицательно воздействует на развитие ребенка (истоки этого представления связаны с тем, что детей иммигрантов тестировали на неродном языке), то сейчас доказано, что двуязычие способствует формированию более гибкого мышления, способности подходить к проблеме с разных сторон и в разных перспективах, расширяет возможности познания. Показано положительное влияние усвоения двух языковых систем (умения читать на двух языках) на формирование когнитивных функций детей (Schwartz, Leikin, Share, 2005). По мнению Л.С. Выготского (1925) двуязычие может быть благоприятным или тормозящим фактором развития ребенка, в зависимости от конкретных условий жизнедеятельности и возраста ребенка.

К трудностям обучения в школе приводит ситуация несформированного билингвизма. Причины несформированности могут быть как биологические, так и (чаще всего) социальные. Если формирование языка затруднено (алалии, задержки развития), то двуязычная среда может усугубить отставание.

Большое значение имеет установка родителей на ассимиляцию и интеграцию (аддитивный билингвизм) или наоборот – на отчуждение и маргинализацию (субтрактивный билингвизм). Ситуация билингвизма при наличии социально доминирующего языка и снижении коммуникативной значимости родного языка нередко приводит у детей к утрате или недоразвитию и навыков общения на родном (усвоенном в раннем детстве) языке, *языковой депривации*, что затрудняет, во-первых, общение в семье, а во-вторых, ведет к общему языковому и коммуникативному недоразвитию, то есть, невозможности свободного общения ни на одном языке, что негативно влияет на последующее школьное обучение

It was sometimes considered that bilingualism adversely affects the child development (the origins of this view are in the fact that children of immigrants were not tested on native language), but it is now shown that bilingualism contributes to a more flexible thinking, ability to approach the issue from different perspectives and views; it expands the possibilities of cognition. A positive impact of learning two language systems (the ability to read in two languages) on the formation of children's cognitive functions was shown (Schwartz, Leikin, Share, 2005). According to L.S. Vygotsky (1925) bilingualism may be favorable or unfavorable for child's development, in accordance with the circumstances of life and the age of the child.

Learning disability in bilingual children appears in situations of an underdeveloped bilingualism. It is provoked both by biological and (more often) by social causes. If a language is disturbed (alalia, delayed development), the bilingual environment may exacerbate the backlog. Very important is the attitude of parents to integration (*an additive bilingualism*) or to exclusion and marginalization (*a subtractive bilingualism*). The situation of bilingualism with one socially dominant language and a decrease of communicative importance of native language leads children to loss or an underdevelopment of social skills in their native language, a *language deprivation*, which makes it difficult, firstly, a communication within the family, and second, leads to general linguistic and communicative underdevelopment, an inability to communicate in any language that has a negative impact on subsequent schooling.

¹ Работа выполнена при финансовой поддержке РГНФ, проект № 13-06-00570

**ИГРИВОСТЬ КАК ФУНДАМЕНТАЛЬНОЕ
ЛИЧНОСТНОЕ СВОЙСТВО: РЕЗУЛЬТАТЫ
ПСИХОЛИНГВИСТИЧЕСКОГО
ЭКСПЕРИМЕНТА**

*И. В. Гордиенко-Митрофанова,
А. А. Сырко (Харьков, Украина)*

Выдвинута гипотеза о том, что одним из стрессовых свойств, а, возможно, и мегафактором личности, обеспечивающем успешное функционирование субъекта активности в эпоху глобализации и универсализации, является *игривость*.

Теоретической обоснованностью гипотезы служат исследования И.В. Гордиенко-Митрофановой в области игротехнической компетентности, проводимые в течение пятнадцати лет, а также исследования японских ученых (Н. Tsuji, Y. Fujishima, Y. Natsumo, Y. Mukoyama и др.), которые центрирует ряд важнейших проблемных полей факторных теорий личности.

Сформулированная гипотеза подвергает переосмыслению сам феномен игры в культурно-исторической парадигме как специфического вида активности субъекта и, как следствие, введение и закрепление в психологии понятия *игривости* как фундаментального личностного свойства.

Последнее предполагает проведение психолингвистического эксперимента, поскольку любое «понятие неразрывно связано с материальной языковой оболочкой» (Кондаков Н.И.). Цель эксперимента – выявление и описание психолингвистического значения изучаемого слова, локализацией которого есть психика человека (Стернин И.А.).

Так, лексикографическое описание значений прилагательного «*игривый*» (подготовительный этап психолингвистического эксперимента) методом обобщения словарных дефиниций выявило 14 значений изучаемого слова, на базе 20 словарей, что дало основания определить *игривость* как *стилевую характеристику субъекта активности*.

Выявленные значения были использованы в дальнейшем для облегчения процедуры группировки ассоциативных реакций на слово-стимул «игривость», полученных во время проведения свободного ассоциативного эксперимента (основной этап психолингвистического эксперимента), выборка насчитывает 2695 человек.

Построение ассоциативного поля (по убыванию частотности ассоциативных реакций (2256 слов и словосочетаний)) и семантическая интерпретация результатов ассоциативного эксперимента позволили выявить значения *игривости*, соотнесенные с устойчивыми коллективными смыслами, и связать игривость с успешным функционированием, рассматривая как свойство, которое может обеспечить личности *максимальную социальную адаптивность при сохранении максимально выраженной индивидуальной идентичности и Я-концепции* в самых различных социально-психологических ситуациях.

Для подтверждения выдвинутой гипотезы потребуются дальнейшие исследования.

**PLAYFULNESS AS A FUNDAMENTAL
PERSONALITY TRAIT. RESULTS OF
PSYCHOLINGUISTIC EXPERIMENT**

*I.V. Gordienko-Mitrofanova,
A.A. Syrko (Kharkiv, Ukraine)*

It was hypothesized that playfulness is one of the unique personality traits and possibly the general factor of personality ensuring successful functioning of the subject of activity in the era of globalization and universalization.

Theoretical validity of the hypothesis are studies I.V. Gordienko-Mitrofanova in igrotechnicheskoy competence held for fifteen years, as well as studies by Japanese scientists (Tsuji H., Fujishima Y., Natsumo Y., Mukoyama Y. and etc.), which centers the number of critical fields factorial theories of personality. This hypothesis puts rethink the phenomenon of play in cultural-historical paradigm as a particular kind of activity of the subject and, as a consequence, the introduction and consolidation of the concept of playfulness in psychology as a fundamental personal property. The latter implies a psycholinguistic experiment, as any «concept is inextricably linked to the language material shell» (Kondakov N.I.). Goal of the experiment – the identification and description of psycholinguistic value of dictionary, localization which has the human psyche (Sternin I.A.).

The lexicographical description of the meanings of the adjective «playful» (the first phase (preparation) of the psycholinguistic experiment) using the method of vocabulary definitions generalizing allowed us to identify 14 meanings of this word, on the basis of 20 dictionaries, that gave grounds for identifying *playfulness* as a stylistic characteristic of the subject of activity.

The given meanings were used to group associative responses to the word-stimulus «playfulness» received in a free word associative test (the main phase of the psycholinguistic experiment), the sample consisted of 2695 adults.

Received response words-reactions (2256 different words and expressions) allowed us to create associative field of the stimulus «playfulness» using frequency analysis. Semantic interpretation of experimental results gave us the meanings of playfulness associated with the sustainable collective meanings and indicated that *playfulness* relates to positive psychological functioning as a trait, which provides for personality high social adaptability while maintaining individual identity and self-conception in various psychosocial situations. Further studies are needed for a better understanding of this relation.

ДИТИНА ЯК КОНСТРУКТОР ВЛАСНОЇ
МОВНОЇ СИСТЕМИ

С.Д. Дем'яненко
(*Переяслав-Хмельницький, Україна*)

Передумовою металінгвістичних проявів дітей є неусвідомлюваний ними акт власної мовної практики, в процесі якої актуалізується біологічно закладена здатність мимоволі, машинально, ненавмисно експліцирувати свої уявлення про мову, виконувати вербальні дії. Ці природні металінгвістичні рефлексиви і когніції дошкільників є базальними для подальшого справжнього осмислення власної мови і її об'єктивування. Довільність ситуації вербального акту, пов'язаного з експлікацією самостійно виведених дітьми лінгвістичних “знань” (процедурні знання), обмежує, а іноді і повністю виключає можливість висловлюватися про мову. Діти володіють імпліцитними лінгвістичними знаннями і не завжди готові до їх відтворення за завданням дорослих. А якщо і експліцирують ці знання, то їх вербалізація здійснюється значно складніше (декларативні знання).

Металінгвістична діяльність дітей здійснюється не тільки в номінаціях лінгвістичних термінів, але і в процесі спонтанних оцінно-контрольних мовних дій, які виявляються на різних рівнях усвідомленості. Таке неосмислене, не аналізоване, емоційне, на рівні відчуття, а не мислення узагальнення свого власного мовного досвіду дитиною (так зване “відчуття мови”) використовується ними, згідно Л. Божович, для регулювання і “бесвідомого” контролю мови як усної, так і в подальшому – письмової. Відтак, виявляючи певний інтерес до мовної дійсності: звуків, слів, речень, висловлювань дошкільники намагаються самостійно визначити, трактувати, певне мовне явище, здійснюючи при цьому рефлексію над мовленням, формують “своє власне” розуміння, вносять у нього (в більшості випадків) суб'єктивний смисл, далекий від об'єктивного змісту мовних дефініцій. Органічний потяг до метамовної діяльності в сучасних дітей відбувається за відсутності лінгвістично коректних технологій керування процесом становлення мовних дефініцій, що унеможливує надання їм кваліфікованої допомоги з боку дорослих.

CONSTRUCTION PRESCHOOL CHILDREN
YOUR LANGUAGE SYSTEM

S.D. Dem'yanenko
(*Pereyaslav-Khmelnytskyi, Ukraine*)

Pre-condition of meta-linguistic displays of children is the unrealized by them act of their own language practice in the process of which actualizes the biologically laid ability to explicit the ideas about language and produce verbal actions involuntary, mechanically, unintentionally. These natural meta-linguistic reflexivity and cognitions of pre-schoolers are basic for further real comprehension of their own language and its objectivizing. The arbitrariness of situation of the verbal act is related to explication of the linguistic «knowledge» (procedural knowledge) independently done by children, limits, and sometimes fully eliminates the possibility to utter about a language. Children own the implicit linguistic knowledge but they are not always ready to recreate them on the tasks of adults. And even if they explicit these knowledge, their verbalization comes true considerably more difficult (declarative knowledge).

Meta-linguistic activity of children comes true not only in nominations of the linguistic terms but also in the process of spontaneous evaluation-control language actions which appear on the different levels of realized. Such unintelligent, not analyzable, emotional at the level of feeling, but not thought generalization of the own language experience is used by a child (so-called «feeling of language») concordantly L. Bozhovych (L. Bozhovych 1995), for regulation and «out of conscious» control (A.M. Leontiev 1983) of language both verbal, and in future – a writing one. Consequently, showing the certain interest in language reality: sounds, words, sentences, utterances the pre-schoolers try independently define and interpret, the language phenomenon, carrying out a reflexion over speaking, form their «own» understanding, bring in it (in most cases) a subjective sense, distant from the objective maintenance of language definitions. An organic need to meta-language activity in modern children realizes with the absence of linguistically correct technologies of control over the process of language definitions becoming, which makes it impossible to give a skilled help from the side of adults.

**ПСИХОЛІНГВІСТИЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ
ПОЗИТИВНИХ VS НЕГАТИВНИХ ЖИТТЄВИХ
ПОДІЙ В АВТОБІОГРАФІЧНІЙ ПАМ'ЯТІ
ОСОБИСТОСТІ**

Л.В. Засєкіна (Луцьк, Україна)

Автобіографічна пам'ять у сучасних зарубіжних дослідженнях тлумачиться як система відтворення життєвих подій, яка складається із епізодичного і семантичного блоків [Conway 2005; Tulving 1972]. Автором запропоновано комплексну психолінгвістичну діагностику організації автобіографічної пам'яті у сукупності психографологічного методу та методу фреймового аналізу наративів студентів. Результати дослідження показали, що життєві негативні і позитивні події відображають вплив різних дискурсивних практик на життя студентів. Негативні події представлені ширше в автобіографічній пам'яті досліджуваних, порівняно із позитивними подіями, і стосуються кластеру родини і родинних зв'язків. Психолінгвістичні показники наративів відрізняються відповідно до типу життєвої події, яка відтворюється. Відтворення позитивної події є менш емоційним, про що свідчить середній розмір речення (у нормі він становить 6-9 слів). Пригадування негативної події має набагато більше емоційне забарвлення (15,31 слів). Більш дієвим є наратив позитивної події, що виражається коефіцієнтом дієслівності (20,4%), тоді як наративи із негативною подією вирізняються більшою образністю, що на вербальному рівні втілюється у прикметники та менший коефіцієнт дієслівності (17,79 %). Відтворення позитивної події характеризується більшою осмисленістю, а відтак, включеністю до нейтрального автобіографічного досвіду. Про це свідчить і більший показник лексичної різноманітності, який вказує на відсутність повторів і логічний лексично багатий і послідовний виклад матеріалу. Про осмисленість і логічність у наративах позитивної події свідчить і показник логічної зв'язності (0,65%), який є нормі (в межах 1) в таких текстах. Як бачимо низька осмисленість у відтворенні негативної події втілюється у доволі високий показник логічної зв'язності, який відхиляється від норми (3,3 %). Тому саме негативні події, які трапляються на життєвому шляху особистості, потребують психолінгвістичної реорганізації для приєднання їх до автобіографічної пам'яті досліджуваних.

**PSYCHOLINGUISTIC REPRESENTATION
OF POSITIVE VS NEGATIVE LIFE EVENTS
IN PERSONALITY'S AUTOBIOGRAPHICAL
MEMORY**

L.V. Zasiiekina (Lutsk, Ukraine)

The autobiographical memory in modern psychology is treated as system of reproducing life events in semantic and episodic blocks of memory [Conway 2005; Tulving 1972]. The complex psycholinguistic diagnostics of autobiographical memory representation in the mind is proposed. The psycholinguistic diagnostics contains psychographological analysis and frame analysis of students' narratives. The differences of psycholinguistic representation of autobiographical memory, which express emotional, cognitive, motivational peculiarities while reconstructing life events, are proposed. The reproducing positive event is less emotional (the mean of sentence length is 9,3 with norm 6-9 words), whereas reproducing negative event is highly emotional (15,31). Reproducing the positive event is characterized by higher index of verbs (20,4%), whereas reproducing negative event contains lower index of verbs (20,4%), which is compensated by greater number of adjectives. The index of logical coherence shows the higher meaningfulness in reproducing positive event (0,65, with norm lower than 1), while reproducing negative event is characterized by index of logical coherence (3,3), which is deviating from norm. The results of the study show that life events express the influence of different discursive practices on respondents' life and determine different cluster representation of positive and negative events. The predominant cluster in students' narratives expresses family and family ties. The greater emotional lability, less motivation and lower meaningfulness of negative events reproducing demand their psycholinguistic reorganization and adding for neutral autobiographical memory.

**МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ
ТА СОЦІАЛЬНИЙ ІНТЕЛЕКТ ВЧИТЕЛЯ:
РОЗВ'ЯЗАННЯ ПИТАННЯ З ПОЗИЦІЙ
ПСИХОЛІНГВІСТИКИ**

**INTERCULTURAL COMPETENCE AND
SOCIAL INTELLECT OF A TEACHER IN A
SPHERE OF PSYCHOLINGUISTICS**

Е.З. Івашкевич (Рівне, Україна)

E.Z. Ivashkevych (Rivne, Ukraine)

Головна ідея становлення міжкультурної компетентності майбутнього вчителя полягає у тому, що студенти, щоб стати ефективними користувачами мови, повинні не тільки здобувати знання (наприклад, знати граматичні, лексичні або вимовні форми), але й розвивати навички та вміння використання мовних форм для розв'язання реальних комунікативних цілей. До виникнення комунікативного методу матеріали для викладання мов мали тенденцію майже повністю зосереджуватися на введенні і закріпленні граматичних структур і словникових одиниць у ситуативних контекстах.

The main idea of the development of intercultural competence of future teachers is in using of communicative approach, because students have to become effective users of the language, they must not only acquire knowledge (for example, know grammar, vocabulary or pronunciation forms), but also they have to develop skills to use linguistic forms for real communicative purposes. According to the method of communication materials the teacher of foreign languages tended to focus almost entirely on the introduction and consolidation of grammatical structures and lexical items in situational contexts.

Ми пропонуємо чотири компоненти, що складають комунікативну компетенцію педагога, а саме: *граматична компетенція*, тобто здатність впізнавати лексичні, морфологічні, синтаксичні, фонологічні особливості мови та маніпулювати ними на рівні слів та речень; *соціолінгвістична компетенція* або соціальні правила використання мови: розуміння ролей учасників спілкування, інформації, якою вони обмінюються, та функцій їхньої взаємодії; *компетенція висловлювання*, що пов'язана із здатністю сприймати та продукувати не окреме речення, а надфразову єдність; *компетенція мовленнєвої стратегії*, що використовується для компенсації недосконалого знання правил у ситуаціях, коли не можеш згадати слово, не зрозумів репліки і т.д.

We describe four components that make up intercultural competence, for example: *grammatical competence*. It's the ability to recognize the lexical, morphological, syntactic, phonological features of the language and manipulate the phrases on the level of words and sentences; *sociolinguistic competence* or social rules of language use: understanding the roles of participants in the communication, information which is exchanged, and the functions of their interaction; *competence statements* that relate to the ability to perceive and produce not a single sentence, but a phrase unite; *competence of verbal strategies* used to compensate the imperfect knowledge of the rules in situations where you can not remember a word or can not understand a phrase, etc.

Таким чином, ми опишемо структуру соціального інтелекту людини та запропонуємо наші власні міркування щодо впливу соціального інтелекту на міжкультурну компетентність вчителя.

So, try to explain the structure of social intellect of a person and propose our opinion about the influence of social intellect on the intercultural competence of a teacher.

Ми вважаємо, що соціальний інтелект вміщує декларативні та оперативні (процедурні) знання, які індивід використовує в реальному житті для інтерпретації подій, складання планів та прогнозування як дій повсякденного життя, так і професійних ситуацій. Авторська концепція соціального інтелекту передбачає, що він вміщує когнітивну, мнемічну та емпатійну підструктури.

We say that social intellect includes declarative and operative knowledge which the person uses in a real life with the aim to do the interpretation of events, to make plans and anticipate as real actions of our life so professional situations. The author's conception of social intellect shows us that this intellect includes cognitive, mnemonic and emphatic structures.

Отже, когнітивна підструктура соціального інтелекту включає в себе сукупність досить стійких знань, оцінок, правил інтерпретації подій, поведінки людей, їх взаємовідносин і т.д. на основі сформованої системи інтерпретацій на мікроструктурному і макроструктурному рівнях. Мікроструктура когнітивної складової соціального інтелекту детермінується функціями останнього, а саме пізнавально-оцінною, від якої залежить грамотна переробка та оцінювання інформації, яку

Thus, cognitive substructure of social intellect involves a set of fairly stable knowledge, assessment, rules of interpretation of events, human behavior, their relationships, etc. Social intellect is based on the existing system of interpretation on microstructural and macrostructural levels. The microstructure of cognitive component of social intellect is determined by the features of the latter, namely cognitive evaluation, which determines the competent processing and evaluating the information that the subject perceives, his/her prediction, based on planning and forecasting of interpersonal interactions, communication, providing proper performance of the process of communication.

сприймає суб'єкт; прогностичної, на основі якої здійснюється планування та прогнозування розвитку міжособистісних взаємодій; комунікативної, що забезпечує ефективність власне процесу спілкування; рефлексивної, яка знаходить своє відображення безпосередньо в самопізнанні.

Мнемічна складова соціального інтелекту людини характеризує наявність у індивіда здатності до інтерпретації явищ, подій життя, поведінки інших людей і свого власного як суб'єкта цих подій. Емпатійна складова соціального інтелекту більшою мірою залежить від того, яку форму поведінки індивід обирає в якості пріоритетної, що очікує від оточуючих його суб'єктів, який ціннісний інтерпретаційний комплекс у ставленні до навколишнього світу сформувався у людини, які можливості є у даного індивіда в плані використання механізмів антиципації у розв'язанні різних проблем соціального життя тощо.

Структуру соціального інтелекту буде проаналізовано більш детально в наступних наших публікаціях. Також ми плануємо провести експериментальні дослідження соціального інтелекту, структурних компонентів соціального інтелекту, але ми передбачаємо, що високий рівень соціального інтелекту має сприяти розвитку міжкультурної компетентності вчителя. Такі емпіричні дослідження будуть впроваджуватися в нашу майбутню діяльність з цієї наукової проблеми.

Mnemonic component of social intellect of the person describes the presence of the ability to interpret events, life events, behavior of others and their own as the subject of these events. Emphatic component of social intellect is largely dependent on what shape of the behavior the person chooses as a priority that he/she expects his/her business associated with the complex of interpretative value in relation to the world of the person.

The structure of social intellect will be analyzed in more detail in our future publications. Also we plan to provide experimental researchers of social intellect of a person, structural components of social intellect, but we predict, that the high level of social intellect must develop the high level of intercultural competence of a teacher. Such kind of empiric research will be done in our further work on that scientific problem.

**ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА В АСПЕКТІ
ПСИХОЛІНГВІСТИКИ**

Г.В. Калмыков (Слов'янськ, Україна)

У сучасних умовах спілкування членів соціуму в системі «людина-людина» надзвичайно великого значення набуває проблематика толерантності, виваженості, терпимості, гуманістичності й культури. Вирішення цієї проблематики лежить, передусім, у площині психології, психолінгвістики й освіти (психолінгводидактики) майбутніх психологів. Саме психологи мають вирішити ці загальнолюдські проблеми гуманітарної взаємодії членів суспільства як у науковому, так і в практичному плані, надавши взаєминам гармонії, а відтак забезпечивши для їх учасників стан умиротворення, спокою, упевненості в майбутньому, любові до ближнього тощо. Безумовно, для здійснення цих непростих завдань кожний психолог має бути відповідно підготовленим, володіти психотехнологіями мовленнєвого впливу, надавати своєчасну психологічну допомогу в різних сферах вербальної взаємодії.

Проте аналіз психолінгвістичної літератури та практики підготовки психологів у вищій школі засвідчує, що дана проблема до цих пір не вирішена як у теоретичному аспекті, так і в прагматичному плані її реалізації. Професійно-мовленнєва діяльність психолога не досліджувалася цілісно, хоча й окремі її питання або дотичні до неї побіжно розглядалися в деяких публікаціях. І не випадково більшість сучасних практикуючих психологів або взагалі не володіють психолінгвістичними знаннями про особливості мовлення і мови своєї професії, уміннями, навичками і компетенціями у галузі здійснення доцільного професійного мовленнєвого спілкування зі своїми клієнтами, або набувають такого досвіду емпіричним, інтуїтивним шляхом, що не завжди дає ефект у їхній роботі.

Під професійно-мовленнєвою діяльністю психолога як багатовимірним феноменом психолінгвістики, ми розуміємо найвищу – цілеспрямовану форму професійної мовленнєвої активності суб'єкта, самостійну, самооцінну, самодостатню вербальну взаємодію і мовленнєвий вплив на смислову перебудову свідомості клієнта у спроектованому і спрограмованому психологом напрямку.

**THE PROBLEM OF TRAINING THE FUTURE
PSYCHOLOGIST IN THE ASPECT
OF PSYCHOLINGUISTICS**

H.V. Kalmykov (Slovyansk, Ukraine)

In modern conditions of society members' communication in the system "man-man" very great importance have the issues of tolerance, prudence, patience, humanity and culture. The solution of this problem lies primarily in the plane of psychology, psycholinguistics and education (psycholingvodidactics) of future psychologists. Just the psychologists have to solve these common problems of humanitarian cooperation of the society members in scientific and practical terms, giving the relationship harmony, thus providing for their members the state of tranquility, calmness, confidence in the future, love of neighbor and so on. Of course, for these new challenges every psychologist should be properly trained, have speech influence, provide timely psychological assistance in various areas of verbal interaction.

However the analysis of psycholinguistic literature and practice of psychologists' training in high school shows that the problem is still not solved in theory and pragmatic terms of its implementation. Professional speech activity of a psychologist has not been investigated comprehensively, although some of its questions or tangential to it were briefly discussed in some publications. Unexpectedly, most of today's practicing psychologists do not have psycholinguistic knowledge about the features of speech and language of their profession, skills and competencies in the field of appropriate professional speech communication with their clients, or acquire such experience by empirical, intuitive way that does not always give effect in their work.

In vocational and speech activity of a psychologist as multidimensional phenomenon of psycholinguistics, we understand the highest – aim directed form of professional activity of the subject of speech, independent, self-evaluative, self-sufficient verbal interaction and speech effects on semantic reconstruction of the client's consciousness in planned and programmed by a psychologist direction.

**АССОЦИАТИВНОЕ ПОЛЕ ФЕНОМЕНА
НЕОПРЕДЕЛЕННОСТИ У СТУДЕНТОВ-
ПСИХОЛОГОВ**

О. А. Кондрашихина (Киев, Украина)

Во многочисленных научных исследованиях выделен ряд характеристик феномена неопределенности, к наиболее распространенным и существенным из которых относятся: новизна, противоречивость, сложность; множественность возможностей, выборов и решений; непредсказуемость или невозможность прогноза развития, неизвестность вероятности события, воспринимаемое отсутствие причинно-следственных закономерностей; неконтролируемость, невозможность категоризировать ситуацию из-за отсутствия информации или готовых схем интерпретации, провоцирующее противоречие между когнициями.

Целью экспериментального исследования явилось изучение ассоциативного поля феномена неопределенности у студентов-психологов. Использовались ассоциативный тест, методика «Незаконченные предложения». В исследовании принимали участие студенты-психологи 1 – 4 курсов.

Результаты ассоциативного теста показали сильную связь с понятием неопределенности таких понятия как «неуверенность», «расплывчатость», «незнание», «поиск решения», «загадка», «неизвестное», «раздумье», «нестабильность», «середина моста». Эмоциональные реакции и состояния, сопрягаемые респондентами с неопределенностью, в основном негативны. Лишь несколько ассоциаций в ответах респондентов («надежда», «интерес», «внимание», «мечта») связаны с положительным отношением к неопределенности.

Для определения имплицитных представлений о неопределенности испытуемым была поставлена задача закончить фразы «неопределенность – это...» и «в ситуации неопределенности я...». Как показал анализ результатов, в основном для испытуемых неопределенность – это «состояние, в котором у человека есть выбор действовать так или иначе, но он не знает, что ему выбрать» (с большой степенью сходства подобные ответы дали 39% опрошенных). Для некоторых испытуемых неопределенность – это отсутствие цели, смысла существования (29% респондентов). Достаточно большое число респондентов (20%) при определении «неопределенности» указали на эмоциональный отклик, вызываемый данным феноменом – состояние потерянности, тревоги, разбитости, непонимания. Отдельные респонденты указывали на отсутствие информации о будущем разворачивании событий, непредсказуемости и неизвестности, подчеркивали эмоционально негативную футуристическую окраску неопределенности.

Необходимо также отметить, что наиболее близкие к неопределенности ассоциации в целом перекликаются с научными определениями понятия «неопределенность», подчеркивающими неполноту информации, когнитивную незаконченность, нечеткость, противоречивость.

**ASSOCIATE FIELD OF THE PHENOMENON
OF UNCERTAINTY FOR PSYCHOLOGY
STUDENTS**

O. A. Kondrashihina (Kiev, Ukraine)

Numerous scientific studies identified a number of characteristics of the phenomenon of uncertainty, the most common and important of which are: novelty, inconsistency, complexity; multiplicity of opportunities, choices and decisions; unpredictability or inability to forecast the development of, the unknown probability of an event, the perceived lack of causal laws; uncontrollability, inability to categorize the situation due to lack of information or interpretation of existing schemes, provoking conflict between cognitions.

The purpose of the pilot study was to investigate the phenomenon of associative field of uncertainty in psychology students. We used association test and method of «Incomplete proposals». Psychology students of 1-4 courses participated in our study.

The results of the test showed a strong associative connection with the concept of uncertainty associated with such concepts as «uncertainty», «blurred», «ignorance», «search for solutions», «mystery», «unknown», «meditation», «unstable», «middle of the bridge.» Emotional reactions and status matched respondents with uncertainty, mainly negative. Only a few associations in respondents' answers («hope», «interest», «attention», «dream») associated with a positive attitude to uncertainty.

To determine the implicit notions of uncertainty test was tasked to complete the phrase «uncertainty – is ...» and «in a situation of uncertainty, I ...». As the analysis of the results showed, mainly for respondents the uncertainty - is «a condition in which a person has a choice to act one way or another, but he did not know what to choose» (with a high degree of similarity of these answers were given 39% of respondents). For some respondents the uncertainty means a lack of purpose, the sense of existence (29% of respondents). A sufficiently large number of respondents (20%) in the determination of «uncertainty» indicated an emotional response caused by this phenomenon - the state of helplessness, anxiety, weakness, confusion. Some respondents pointed to the lack of information about the future deployment events, unpredictability and uncertainty, stressed emotionally negative futuristic color uncertainty.

It should also be noted, that the most close to the uncertainty associations as a whole have some things in common with the scientific definition of «uncertainty», stressing the incomplete information, the cognitive incompleteness, fuzziness, contradiction.

ПСИХОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОГО
САМОЗДІЙСНЕННЯ ВИКЛАДАЧА
ВИЩОЇ ШКОЛИ

О.М. Корніяка (Київ, Україна)

Потребу у вивченні психологічних особливостей професійного само-здійснення викладача вищої школи як представника соціономічних професій визначає передусім та обставина, що це одна з ключових постатей у фаховій підготовці і забезпеченні соціального та професійного сходження майбутніх фахівців.

Огляд психологічної літератури з питання самоздійснення показав, що у широкому розумінні все багатоманіття проявів самості (самоактуалізація, самоусвідомлення, самоствердження, саморозвиток, самореалізація і т.п.) людини може бути представлено як різні моменти, стадії, етапи, сторони здійснюваної людиною життєдіяльності в суспільстві, різні форми її життєвого самоздійснення. Найчастіше самоздійснення розглядається або як *процес* постійного самозростання, або як *результат* саморозкриття особистості в життєдіяльності, досягнення життєвих цілей, можливість реалізації проекту життя. Повнота самоздійснення залежить, на думку А.В. Брушлінського (1999), від здатності людини ставити такі цілі, які найбільш адекватні її внутрішній сутності. Вираженням самоздійснення є цілісність людини.

Крім того, в контексті розробленої В.Д. Шадріковим (1982) концепції системогенезу професійної діяльності професійне сходження суб'єкта діяльності виступає не як одномоментний акт, а як процес розвитку кожної із складових, підпорядкований розвитку системи в цілому. Звідси можемо припустити, що професійне самоздійснення скоріше процес досягнення, ніж наслідок вершинних досягнень у професії.

Професійне самоздійснення неможливе без особистісного самоздійснення індивіда. Адже його особистість, за К. Вітакер (1998), – це інструмент професії.

Упродовж процесу професійного самоздійснення змінюються життєві та професійні плани, відбувається зміна соціальної ситуації, провідної діяльності, перебудова структури особистості. Тому й виникла необхідність поділу цього процесу на етапи: за І.О. Логіновою (2010), це актуалізація, розгортання і розв'язання (зняття), або самореалізація, самоздійснення.

Тим часом професійна діяльність фахівця науково-педагогічного профілю має складний характер і охоплює низку діяльностей: педагогічну, когнітивну, комунікативну, наукову, методичну тощо. Вона супроводжується зазвичай професійним спілкуванням, яке зумовлене її цілями і забезпечує

PSYCHOLOGY OF PROFESSIONAL SELF-
FULFILMENT OF A HIGHER SCHOOL
LECTURER

О.М. Korniyaka (Kyiv, Ukraine)

Necessity to study psychological characteristics of professional self-fulfilment of a higher school lecturer as a representative of socionomy professions is determined primarily by the fact that a lecturer is one of the key figures in professional education who supports social and professional ascension of future professionals.

Review of psychological literature on the self-fulfilment revealed that, in the broadest sense, total diversity of manifestations of person's selfhood (self-actualization, self-awareness, self-asserting, self-development, self-realization, etc.) can be represented as different moments, stages, phases, sided of ongoing human life in society, as various forms of life self-fulfilment. At most, self-fulfilment is considered as a *process* of constant self- advancement or as a *result* of person's self-disclosure in the life, achieving of life goals, ability to implement a life project. Completeness of self- fulfilment depends, according to A.V. Brushlinskiy (1999), on person's ability to put forward such goals that are most appropriate for his/her inner essence. Self-fulfilment is expressed through person's integrity.

In addition, in the context of the concept of professional activity systemogenesis developed by V.D. Shadrikov (1982), person's professional development is not a one-stage act, but a process of development of each components subordinated to development of a system as a whole. It can be assumed that professional self-fulfilment is rather a process of achieving than a result of outstanding achievements in a profession.

Professional self-fulfilment is impossible without personal self-fulfilment of an individual. After all, his/her personality, by C. Whitaker (1998), is a tool of his/her profession.

During the process of professional self-fulfilment, life and professional plans are changed, as well as social situation, a leading activity, personality is restructured. Therefore this process should be separated into stages: for I.O. Loginova (2010), these stages are actualisation, deployment and solution (withdrawal), or self-realization, self-fulfilment.

At the same time, professional activities of a scientific and pedagogical specialist are complex and cover a range of activities: educational, cognitive, communicative, scientific, methodological, etc. They are usually accompanied by professional communication that is caused by its goals and provides interaction of persons in the process of solving of scientific and educational problems.

During the study, it was necessary to create an optimal model of a scientific and pedagogical specialist

взаємодію її суб'єктів у процесі розв'язання науково-педагогічних завдань.

У процесі дослідження виникла потреба у створенні оптимальної моделі фахівця науково-педагогічного профілю – у плані його самоздійснення у професії. В її підґрунті – суб'єктно-діяльнісний підхід, а також узагальнення особливостей мотиваційно-ціннісної, рефлексивної, комунікативної операційної форм досвіду. Головний мотив цього фахівця – самореалізація в професії. На нашу думку, реалізація професійних планів цього фахівця передбачає сформованість у нього таких основних характеристик: професійної, в тому числі комунікативної, ефективності; мотиваційно-цільової спрямованості на інших людей; когнітивної активності; соціальної перцепції; саморегуляції і стійкості стосовно синдрому «професійного вигорання».

У підсумку психологічного дослідження розглядаємо професійне самоздійснення як безперервний процес цілеспрямованого професійного розвитку і як досягнення професійної досконалості, професіоналізму. У фахівця науково-педагогічного профілю це пов'язано з науковою, педагогічною, соціально-комунікативною і методичною *ефективністю, креативністю та майстерністю* як порівняно молодих спеціалістів, так і зрілих професіоналів.

in terms of self-fulfilment in his/her profession. It is based on the subjective active approach as well as on generalization of features of motivational, value, reflective, communicative and operative forms of personal experience. The main motive of this specialist is self-fulfilment in his/her profession. In our view, implementation of professional plans of such a specialist foresee formation of the following main his/her characteristics: professional, including communication, efficiency; motivation and task orientation to other people; cognitive activities; social perception; self-regulation and resistance a «burnout» syndrome.

At the end of the psychological study, we look at professional self-fulfilment as a continuous process focused on professional development and achievement of professional excellence and professionalism. Scientific and pedagogical specialist, both relatively young professionals and mature specialists, relate this process with scientific, educational, social, communicative and methodological *efficiency, creativity and high skills*.

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНА ПРИРОДА
АУДІЮВАННЯ

О.А. Корон

(м. Переяслав-Хмельницький, Україна)

Аудіювання – сприймання мовлення на слух та його розуміння (І.О. Зимня, Г.С. Костюк, О.О. Леонтєв, О.Р. Лурия, М.Р. Львов, Н.В. Чепелєва та ін.).

Психолінгвістична природа процесу аудіювання є не менш складною, ніж процесу говоріння, оскільки реципієнт позбавлений багатьох переваг, якими володіє мовець, він чує висловлювання тільки один раз і змушений реєструвати його складові частини у тій часовій послідовності, в якій воно доходить [Бухбіндер 1980]. У свій час Л.В. Щерба наголошував на тому, що процес сприймання мовлення є не менш активним і важливим, ніж процес говоріння, а процес розуміння він відносив до найскладніших і актуальних проблем психологічного мовознавства [Щерба 1974].

Дослідження вчених (В.А. Артемов, В.О. Бухбіндер, Н.І. Гез, Н.І. Жинкін, З.І. Кличнікова, І.О. Зимня та ін.) показали, що процес аудіювання протікає одночасно на декількох рівнях, зокрема: 1) *сенсорному* (відчуття гучності, тембрального забарвлення голосу, висоти основного тону, інтенсивності вимовної енергії); 2) *перцептивному* (сприймання фізичних якостей фонем і їх сполучень, включаючи тривалість; інтонування – мелодики, ритму, паузності, емпатичного наголосу, членування на синтагми); 3) *апперцептному* (впізнавання значень слів і словосполучень, що супроводжується збудженням наявних у досвіді уявлень, образів та асоціацій); 4) *логічному* (осмислення усного висловлювання (тексту). Це симультанний активний мисленнєвих процес, спрямований на повну реконструкцію сприйнятого повідомлення).

Серед основних механізмів, що функціонують в процесі аудіювання, учені (В.О. Бухбіндер, І.О. Зимня, О.О. Залевська, З.І. Кличнікова та ін.) виокремлюють такі: оперативна і довготривала мовленнєва пам'ять; осмислення; вірогідне прогнозування (антиципація); апперцепція.

ПОДХОДЫ К ТЕОРИИ СОЗНАНИЯ

Христо Кючуков (Берлин, Германия)

Дети начинают осознавать социальную жизнь с очень раннего возраста. Что они знают и как они осознают, что они знают – вот вопросы, на которые исследователи пытаются дать ответ в последние десятилетия. Существуют три основные теории развития ребенка: теория Ж. Пиаже, теория Л.С. Выготского и теория основных знаний, которая обсуждается в литературе и обеспечивает почву для развития теории сознания.

Ж. Пиаже был первым европейским исследователем, который доказал, что дети в течение подготовительной стадии развивают эгоцентризм и не могут понимать точку зрения других людей, их мысли и знания. Пиаже не думал, что язык имеет влияние на когнитивное развитие, скорее сенсомоторные занятия развивают опыт детей, который они позже отметят словами. Речь детей Ж. Пиаже называет «эгоцентричной речью», потому что у маленьких детей существует сложность в восприятии вещей глазами другого человека. Их разговор представляет собой “разговор для себя”. Социальные контакты со сверстниками заставляют детей видеть и понимать точки зрения других.

Л. Выготский – ещё один выдающийся психолог XX века, исследующий когнитивное развитие детей. По его мнению, язык играет важную роль в развитии детей, так как он помогает детям думать об умственных видах деятельности и поведении. По его теории дети разговаривают сами с собой для саморегуляции, таким образом, он не согласен с мнением Пиаже относительно эгоцентричной речи. Недавно исследователи назвали самоуправляемую речь «частной речью». Л. Выготский был уверен, что учение детей происходит внутри «зоны ближайшего развития», где взрослый играет роль помощника в формировании детских навыков. Родители, старшие братья и сестры поддерживают процесс обучения и поведения. Когда ребенок не знает, как поступить, взрослый направляет его или разбивает задание на маленькие выполняемые части, предлагая при этом стратегии, как задание завершить. Когнитивная поддержка взрослых при выполнении ребенком задания предполагает зрелое размышление ребёнка и помогает ребенку достичь интересубъективизма – разделенного понимания между двумя участниками во время процесса коммуникации, игры или других видов деятельности.

Третья значительная теория детского развития – это теория «основных знаний» введенная американским психологом Е. Спилке и её коллегами. В соответствии с убеждениями теоретиков данного

направлення дитини рождаються з основними доменами мисли. Исследователи поддерживают теорию Ж. Пиаже и в какой-то мере развивают её. По их мнению дитини рождаються з нумерическими и физическими знаннями. Новорожденный ребенок, будучи в контакте с предметами, начинает понимать, как предметы влияют друг на друга и он может добавить и вычесть маленькие количества. В период до школы дитини развивают лингвистические и психологические знания; это период, когда ребенок начинает понимать внутреннее состояние других людей: эмоции, желания, веру. Теоретики основных знаний верят, что дитини развивают каждый домен отдельно. Развитие ребенка видится более как специфический процесс домена, а дитини рассматриваются как наивные теоретики, которые развивают их каждодневные реальности, базируясь на физических, психологических и биологических основных знаниях. В соответствии с теорией («дитини как теоретики») дитини могут объяснить событие после наблюдения за ним или после развития внутреннего концепта о нем. Одна из наиболее исследуемых наивных теорий – это теория детского сознания, в которой дошкольники развивают социальные знания и понимания, основываясь на их собственных убеждениях и убеждениях других людей.

Д. Примак и Г. Вудруф (1978: 515) первые исследователи (они проводили опыты с шимпанзе), которые дали определение теории сознания: «Говоря, что личность имеет теорию сознания, мы имеем в виду, что личность приписывает (объясняет) ментальные состояния себе и другим. Система умозаключений этого вида тщательно рассматривается как теория прежде всего потому, что такие состояния незаметны прямо, во-вторых, потому, что система может быть использована для осуществления прогнозов особенно относительно поведения других организмов». Два философа в эксперименте с обезьянами пришли к выводу, что организмы имеют понимание о желаниях и знаниях других особей.

Комментируя статью Д. Примак и Г. Вудруф, Дж. Беннет (1978) предлагает разработать следующие эксперименты таким образом, чтобы они содержали убеждения о мотивации и о познании. Д. Деннет (1978), также комментируя статью Примак и Вудруфа, предлагает несколько важных идей. Прежде всего, он предлагает задавать детям вопросы, а также использовать невербальные тесты в эксперименте. Деннет предлагает следующий формат минимального комплексного образца (модели) (р. 569)

1. С верит, что Е верит, что р;
2. С верит, что Е желает, что q;
3. С делает вывод из его убеждений в (1) и (2) что Е следовательно сделает x and таким образом, он предвкушает действия Е.

Основываясь на работе Примак и Вудруф (1978), комментариях Беннет(1978) и Деннет (1978), Х. Виммер и Дж. Пернер (1983) разработали первый тест для определения понимания детского предметного неверного утверждения. Они создали тест, включающий в себя задание неверного местоположения, в котором одно действующее лицо кладет какую-то вещь в определенное место, а второе действующее лицо меняет это место в отсутствии первого лица. Где первое действующее лицо будет искать предмет? Эта процедура измеряет понимание субъектом неверных утверждений других людей. Позже был разработан другой тест, основанный на неверном утверждении – “неверное ожидание содержимого”, задание, в котором действующему лицу задается вопрос о содержании известного ему контейнера (например, коробки), после чего коробка показывается и он видит, что в ней совсем не то, что он ожидал. Задача заключается в том, чтобы узнать, что подумает другой участник, если коробку показать ему. (Дж. Пернер, С. Ликам и Х. Виммер, 1987).

Литература

Bennett, J. (1978). Some remarks about concepts. *The behavioral and Brain Sciences*, 1, 557-560.

Dennett, D. (1978). Beliefs about beliefs. *The behavioral and Brain Sciences*, 1, 568-570.

Wimmer, H. and Perner, J. (1983). Beliefs about beliefs: Representation and constraining function of wrong beliefs in young children's understanding of deception. *Cognition*, 13, 103-128.

Perner, J. (1991). On representing That: The asymmetry Between Belief and Desire in Children's Theory of Mind. In: *Douglas Frye and Chris Moore (eds.) Children's Theories of Mind: Mental States and Social Understanding*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.

Premack, D. and Woodruff, G. (1978). Does the chimpanzee have a theory of mind. *The behavioral and Brain Sciences*, 1, 515-526.

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОЦЕСУ СПІЛКУВАННЯ

О. Лахтадир (Київ, Україна)

Традиційно під комунікативною компетентністю розуміється здатність людини успішно взаємодіяти з іншими, досягати у спілкуванні бажаних результатів.

Комунікативна компетентність пов'язана з здатністю передачі – прийняття інформації; з оволодінням різними засобами: вербальними, невербальними; особистим впливом; досягненням однакового сприйняття комунікативної ситуації.

Попри всю різноманітність підходів (про що свідчить дослідження) до розуміння змісту поняття “комунікативна компетентність” у загальному плані воно означає сукупність знань і вмінь особистості про норми і правила ведення спілкування.

Дослідження наукової літератури з приводу визначення сутності комунікативної компетентності показали, що існують два основних підходи до її тлумачення: через інтерпретацію найближчих до неї понять – комунікативні здатності і комунікативні знання та вміння.

На нашу думку, найбільш узагальнюючим є розуміння комунікативної компетентності як сукупності знань, вмінь і навичок, які проявляються в комунікативних діях і забезпечують ефективність процесу спілкування; як здатність ефективно взаємодіяти з оточуючими завдяки розумінню себе і інших при постійній зміні психічних станів, взаємин між особистостями і умов соціального середовища.

Комунікативна компетентність означає відповідне прагматичне використання суб'єктом набутих знань і навичок у процесі спілкування. Характеристиками комунікативної компетентності є, по-перше, відповідність поведінки контексту відношень, у яких вона виявляється. По-друге, комунікативна компетентність означає, що знання правил спілкування і адаптаційні навички та гнучкість у втіленні цього знання є необхідними для досягнення ефективних відносин. По-третє, комунікативна компетентність визначається тим, що вона пов'язана з відносинами, а не безпосередньо з індивідами. Тобто ми говоримо про компетентні відносини і соціально комунікативно умілих індивідів.

У комунікативну компетентність входять: здатність установлювати й підтримувати необхідні контакти з іншими людьми; задовільне володіння певними нормами спілкування, поведіння, що, у свою чергу, припускає засвоєння соціально-психологічних еталонів, стандартів, стереотипів поведіння; оволодіння «технікою» спілкування (правилами ввічливості й іншими нормами).

Узагальнюючи сказане вище, можна зазначити, що під комунікативною компетентністю вчені, як правило, розуміють засновану на знаннях та чуттєвому досвіді спроможність особистості орієнтуватися у ситуаціях спілкування, розуміти мотиви, інтенції, стратегії поведінки, фрустрації, як свої власні, так і партнерів зі спілкування і на цій підставі здійснювати комунікативну діяльність.

COMMUNICATIVE COMPETENCE AS THE EFFECTIVENESS OF THE PROCESS OF COMMUNICATION

O. Lakhtadyr (Kyiv, Ukraine)

Traditionally, communication competence refers to a person's ability to interact successfully with other people and achieve in communicating the desired results.

Communicative competence is related to the ability of transferring – acceptance of information; mastering various means: verbal, non-verbal; personal influence; achieving the same perception of the communicative situation.

Despite the variety of approaches (as it is evidenced by a research) to understand the content of the concept of “communicative competence” in general terms it means the totality of knowledge and skills of the individual on norms and rules of conducting the communication.

The study of the scientific literature regarding to definition of the essence of communicative competence has shown that there are two basic approaches to its interpretation: through the interpretation of closest notions – communicative abilities and communicative skills.

In our opinion, the most generalizing is the understanding of communicative competence as a set of knowledge, skills and abilities that are manifested in communicative action and ensure the effectiveness of the communication process; as the ability to communicate effectively with others by self-understanding and understanding of others in a constantly changing mental states, the relationship between individuals and the social environment.

Communicative competence means corresponding use by the subject of acquired knowledge and skills in the process of communication. Characteristics of communicative competence include, firstly, the compliance of the behavior to the context in which it appears. Secondly, the communicative competence means that knowing of the rules of communication and adaptation skills and flexibility in the implementation of this knowledge is required to achieve effective relationships. Thirdly, the communicative competence is determined by the fact that it is concerned with relationships but not directly with individuals. So we're talking about competent relations and socially communicative skilled individuals.

The communicative competence includes: the ability to establish and maintain the necessary contacts with other people; satisfactory ownership of the certain norms of communication, behavior that, in its turn, implies the assimilation of social and psychological standards, behaviors; mastering of communication technique (rules of politeness and other rules).

Summarizing the above mentioned, it can be noted that under the communicative competence the scientists, as a rule, understand the knowledge-based and sensual experience an individual's ability to orient in social situations and understand the motives, intentions, behavior strategies, frustrations of both - their own and partners' in communication and on this basis to carry out the communicative activity.

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ТА ПОРУШЕННЯ В УМОВАХ
ОСВІТНЬОГО СТРЕСУ

PSYCHOLINGUISTIC PECULIARITIES AND
VIOLATION UNDER EDUCATIONAL STRESS

*О. М. Макаренко, А. О. Андрейчева
(Київ, Україна)*

A. Makarenko, A. Andreycheva (Kyiv, Ukraine)

Серед розладів мови виділяються порушення мови (пов'язані з серйозними органічними ураженнями) і дефекти мови (пов'язані з недорозвиненням психічних функцій).

Аналіз порушень мови в даний час відноситься не стільки до психолінгвістики, скільки до нейролінгвістики, як розділу психології, присвяченому вивченню мозкових механізмів мовної діяльності в нормі і при локальних ураженнях мозку.

Формування мовленнєвих вмінь і навичок, набуття мовної і мовленнєвої компетенції під час засвоєння мовної системи – це головні задачі навчання мови. Таким чином, мовна діяльність у всіх її видах реалізується за допомогою складного механізму психічної діяльності людини. Вона є основним і універсальним засобом спілкування між людьми в суспільстві й одночасно – основним засобом комунікації.

У стані емоційної напруги, який притаманний дітям під час навчального процесу, виникають складнощі у формуванні думок та виборі слів, що проявляється в збільшенні кількості пауз, пошукових жестів, що описують, супроводжують мовлення. Крім того, знижується словникове різноманіття мови, збільшується кількість слів-паразитів, кліше; незавершених висловлювань, зростає число не корегованих помилок. Порушення мови можуть бути наслідком вроджених аномалій (неправильний прикус, тверде і м'яке піднебіння, дефекти зубів, мови, щелеп, губ, глухота), а також м'язових порушень. Ці порушення з'являються і при ряді психічних хвороб, при хворобах нервової системи, пов'язаних з порушенням правильної роботи кори головного мозку. Вони можуть бути також наслідком серйозного стресу, переляку, травми голови. Про наявність мовного порушення можна впевнено говорити у випадках, якщо людина не може правильно вимовляти слова і фрази, заїкається, говорить багато і невиразно, не говорить взагалі, раптово перестає розмовляти, невпопад відповідає на поставлені запитання. Останнім часом в освітніх закладах збільшилася кількість дітей із дефектами мови, що потребує більш ретельного підходу до цієї проблеми.

Among the disorders of speech can be differentiated language impairment (related to serious organic lesions) and speech defects (associated with hyperplasia of mental functions).

Analysis of language disorders currently applies not only to psycholinguistics, neurolinguistics as to psychology section dedicated to the study of brain mechanisms of speech activity in normal and in local brain lesions.

The main problems of language learning are to form speech skills, language acquisition and speech competence at mastering the language system. Thus, speech activity in all its forms is realized through a complex mechanism of human mental activity. It is a basic and universal means of communication between people in society and at the same time – the primary means of communication.

In a state of emotional stress, which is inherent to children during the learning process, there are difficulties in forming opinions and choice of words, resulting in the increase in the number of pauses, searching gestures, describing the accompanying speech. In addition, reduce vocabulary diversity of language, the number of words-parasites cliché; incomplete statements, a growing number of not dilation errors. Speech disorders may be due to congenital anomalies (malocclusion, hard and soft palate, defects of the teeth, tongue, jaw, lips, and deafness) and muscle disorders. These disorders appear in a number of mental illnesses in diseases of the nervous system associated with the violation of the right cerebral cortex. They can also be the result of severe stress, fear, and head injury. The presence of verbal abuse can confidently say in cases where the person is unable to correctly pronounce the words and phrases, stutters, and speaks vaguely, does not speak at all, suddenly stops talking, answering random questions. Recently, in educational institutions increased the number of children with speech defects that require more careful approach to this problem.

**ПСИХОЛІНГВІСТИЧНА ДІАГНОСТИКА
ФРАЗЕОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТАРШИХ
ДОШКІЛЬНИКІВ ЗА СЕМАНТИЧНИМ
КРИТЕРІЄМ**

**PSYCHOLINGUISTIC DIAGNOSIS OF SENIOR
PRESCHOOLERS' PHRASEOLOGICAL
LANGUAGE FOR SEMANTIC CRITERIA**

I.V. Мисан (Переяслав-Хмельницький, Україна)

I.V. Mysan (Pereyaslav-Khmelnytskyi, Ukraine)

Проблема визначення зони найближчого мовленнєвого розвитку дітей у зв'язку з необхідністю раціонального відбору мовного, у тому числі й фразеологічного, матеріалу неодноразово проголошувалася як одна з актуальних такими провідними вченими, як М.М. Алексєєва, А.М. Богуш, А.М. Бородич, Н.В. Гавриш, В.В. Гербова, Н.В. Горбунова, Л.О. Калмикова, О.С. Ушакова, С.Н. Цейтлін, В.І. Яшина та ін. Але до цього часу вона залишається системно не розробленою в психолінгвістичному аспекті. Труднощі під час роботи з фразеологізмами констатують і вихователі ДНЗ через відсутність як знань про особливості розуміння дітьми фразеологічних одиниць (далі. – ФО), так і психологічного супроводу цієї ланки навчально-мовленнєвої роботи. Нами був проведений експеримент за семантичним критерієм з метою з'ясування спроможності дітей розуміти переносний (метафоричний) смисл фразеологізмів. Відповідно були визначені такі показники: а) лексичний – осмислення семантики прямого (номінативного, денотативного) значення; б) метафоричний – розуміння фразеологічного (переносного) значення; в) концептуальний – володіння знаннями широкого змістовного обсягу мовного знаку, семантика якого пов'язана з мовною (фразеологічною) картиною світу. Отже, результати експерименту засвідчили, що розуміння переносного значення фразеологізмів дітьми виявляється передусім через правильне тлумачення його змісту з використанням конкретних прикладів. Подібна конкретизація при тлумаченні фразеологізмів пояснюється, з одного боку, тим, що діти поступово наближаються до розуміння переносного значення фразеологічних одиниць, а з іншого – про недостатній соціальний досвід, який не дозволяє їм піднятися на вищі шаблі узагальнення ФО.

The problem of determining of the zone of proximal language development of children because of the need of rational selection of language material, including phraseological one, repeatedly proclaimed as an actual by the leading scientists such as M.M. Alekseyeva, A.M. Bohush, A.M. Borodych, N.V. Havrysh, V.V. Herbova, N.V. Horbunova, L.O. Kalmykova, O.S. Ushakova, S.N. Tseitlin, V.I. Yashina and others. But by this time it is not systematically developed in psycholinguistic perspective. The kindergarten teachers point to the difficulties during the work on phraseology connected with the lack of knowledge about the peculiarities of children's understanding of the features of phraseological units (later FL) and psychological support in the process of training and speech work. We carried out the experiment by a semantic criterion with the aim to determine the capacity of children to understand the figurative (metaphorical) meaning of phraseological units. Accordingly were identified the following characteristics: a) lexical – semantic understanding of the direct (nominative, denotative) meaning; b) metaphorical – understanding of idiomatic (figurative) value; c) conceptual – possession of the knowledge of wide contential scope of linguistic sign, semantics of which is related to the language (phraseological) view of the world. Thus, the results of the experiment showed that understanding of figurative phraseology by children is manifested primarily through the correct interpretation of its content by using the specific examples. This specification of the interpretation of phraseological units is explained, on the one hand, by the fact that children become gradually closer to understanding of figurative idioms, and on the other hand, we have a lack of social experience, which does not allow them to rise to higher levels of FL generalization.

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ
ЧИТАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
СТАРШОКЛАСНИКІВ

Н.О. Михальчук (Рівне, Україна)

Говорячи про психолінгвістичні аспекти читацької діяльності старшокласників, ми сформулювали такі види діалогізму, урахування яких вчителем сприятиме більш ефективній організації діалогічної взаємодії суб'єктів навчальної діяльності. Такими видами діалогізму постають:

1. **Субординативний діалогізм** наголошує на визнанні незаперечної вищості автора твору порівняно зі своїми уявленнями, позиціями, думками, поглядами. Так, складовою субординативного діалогізму є суб'єктно орієнтований компонент, тобто сприйняття певного змісту повідомлення іншої людини, що, на жаль, часто призводить до підпорядкування іншій особистості, некритичного погодження з її судженнями тощо.

2. **Координативний діалогізм**, який на відміну від субординативного орієнтується не так на особистісний аспект, як на процесуальність взаємодії в широкому розумінні цього слова. На перше місце тут виступає змістовність діалогічних реакцій, їх послідовність, взаємозумовленість та взаємодоповнення. Координативний діалогізм передбачає суб'єктно-дискурсивний компонент як раціональне обґрунтування власної точки зору, що, безперечно, зумовлює також толерантне ставлення до думок співрозмовника, але обов'язковою домінантою, безперечно, є власна гіпотеза, позиція, думка тощо.

3. **Особистісно-рефлексивний діалогізм** передбачає урахування особистістю суб'єктності співрозмовника, яким у даному разі виступає суб'єкт літературного твору. Даний вид діалогізму є найбільш глибоким за змістом з огляду на розуміння партнера у спілкуванні. Суб'єктність в даному разі постає детермінантою становлення власного бачення особистістю своєї позиції, що передбачає розвиток критичного ставлення студентів до своєї точки зору та думок партнерів по діалогу, здатності розуміти та усвідомлювати висловлювання партнерів у спілкуванні (зокрема, якщо співрозмовником виступає автор літературного твору), обґрунтовувати власні судження, ставити питання, формулювати сумніви, вносити нові ідеї та пропозиції, висловлювати нетрадиційні, оригінальні думки, виправляти висловлювання інших учасників спілкування, використовуючи водночас те, що є в них прийнятним.

Враховуючи вікові особливості старшокласників, ми виділили три основні компоненти діяльності учнів з читання літературних творів, а саме:

PSYCHOLINGUISTIC ASPECTS OF READING
ACTIVITY OF SENIOR PUPILS

N.O. Mykhalchuk (Rivne, Ukraine)

Speaking about psycholinguistic aspects of reading activity of senior pupils, we have identified the following types of dialogical interactions, regardless of which the teacher at school will contribute to improve organization of dialogic interaction of partners of communication. These types of dialogical interactions are:

- **subordinative dialogism** emphasizes the recognition of undeniable superiority of the author's works than his beliefs, positions, opinions and views. So, the part of subordinative dialogism is subject oriented component, the main in which is the perception of a certain content of the message of another person, which, unfortunately, often leads to subjugate another person, uncritical approval of his/her judgments, etc.;

- **coordinative dialogism** that unlike subordinative focuses not on the personal aspect, both on procedural interaction in the broadest sense of the word. In the first place there is the richness of dialogue responses, their sequence, interdependence and complementarily. Coordinative dialogism provides subject-discursive component as a rational justification for the subject's own point of view, certainly also implies tolerance for the views of the interlocutor, but this view is always dominant, of course, has its own hypothesis, positions, opinions, etc.;

- **reflexive dialogism** involves considering individual subjectivity of the companion, which in this case is the subject of a literary work. This type of dialogism is the most profound in the content of due to understanding the partner of the communication. Subjectivity in this case raises the determinant of a person's own vision of its position that involves the development of a critical attitude of students to their point of view and thoughts of partners in dialogue, the ability to understand and recognize speech and communication of partners (especially if the person is the author of a literary work) justify their own opinions, ask questions, formulate doubt, contribute new ideas and suggestions, express unconventional, original thoughts, correct statements of other participants, in the communication use the same time they are acceptable.

According to the characteristics of senior pupils, we have identified three key components of reading activity. They are:

- **cognitive component**, which has in its structure: a) semantic reading; b) interpretive reading; c) sense reading;

- **communicative component**, consisting of: a) the process of communication between the author of the novel and the reader's own experience; b) orientation of the student on the process of co-creation with other

1. **Когнітивний компонент**, що має у своїй структурі: а) змістове читання; б) інтерпретативне читання; в) смислове читання.

2. **Комунікативний компонент**, що складається з: а) процесу квазіспілкування автора літературного твору і читача із залученням власного досвіду останнього; б) орієнтації студента на співтворчість з іншими читачами та усвідомлення можливості зворотного зв'язку; в) трансформації змісту літературного твору, тобто його трактування, тлумачення на основі власного розуміння.

3. **Суб'єктно-орієнтований компонент**, який базується на: а) мотивації діяльності читання літературних творів; б) розвитку власного бачення особистістю своєї позиції щодо прочитаного літературного твору на рівні формування „особистісних смислів”; в) здатності до привнесення свого особистісного смислу у трактування тексту; г) здатності до сприйняття точки зору іншого суб'єкта спілкування щодо прочитаного літературного твору; д) можливості до переведення власного розуміння літературного твору в художню структуру, наприклад, у вигляді поетичного повідомлення.

readers and awareness of the possibility of feedback; c) transforming the content of a literary work, that means the interpretation in general and the interpretation based on your own understanding;

- **subject-oriented component**, which is based on: a) the motivation of the person in reading novels; b) the development of the reader's own vision of his/her individual positions in the process of reading the novels, formation such kind of “personal meanings”; c) the ability to bring the interpretation of the text into the reader's personal sense; d) the ability to perceive the point of view of another subject of communication about the reading of a literary work; e) the possibility to transfer the reader's understanding of literary works into the artistic structure, such as a poetic message.

**ЛЕКСИЧНІ КОНОТАЦІЇ
ЯК ЕКСПРЕСИВНИЙ ЗАСІБ МОВЛЕННЯ**

М.І. Навальна
(*Переяслав-Хмельницький, Україна*)

Мовний матеріал сучасних українських засобів масової інформації засвідчує, що автори максимально прагнуть зацікавити читача, використовуючи для цього різноманітні емоційно-експресивні засоби. Одним із таких засобів впливу є лексична конотація. Процес конотування в мові періодики чітко простежуємо в публікаціях на суспільно-політичну тематику, у матеріалах, що стосуються операцій із грошми, ціноутворення тощо. Експресивні мовні одиниці в газетних текстах подають здебільшого в лапках, що виділяє ці лексеми із загального потоку нейтральних значень. Конотація – це не механічний додаток до лексичного значення слова. Вона є невід’ємною частиною складного за своєю архітектонікою та за обсягом інформації експресивно забарвленого значення. Конотація переводить семантику слова до групи значень особливого типу, який складно класифікувати і визначати його основні властивості. Крім того, такі значення наповнені відповідною інформацією про тих, хто бере участь у спілкуванні, і тих, про кого йдеться, як позитивним, так і негативним елементом. У мові сучасної української періодики переважає останній.

**LEXICAL CONNOTATIONS
AS EXPRESSIVE MEANS OF SPEECH**

M.I. Navalna
(*Pereiaslav-Khmelnytskyi, Ukraine*)

Linguistic material of modern Ukrainian mass media shows that authors tend to interest the reader, using a variety of emotional and expressive means. One of such means of influence is lexical connotation. We can observe the process of connotation in the language of periodical publications about social and political issues, in materials that concern money operations, pricing, etc. Expressive linguistic units in newspapers are mainly in quotation marks that distinguishes these tokens from the general flow of neutral meanings. Connotation is not a mechanical addition to lexical meaning of the word. It is an integral part of the complex in its architectonics and amount of information of expressively colored meaning. Connotation moves semantic of the word to the group of meanings of some special type, which is difficult to classify and define its basic features. In addition, the following meanings are filled with appropriate information about those, who are involved in communication, and those, who are discussed as positive and negative elements. The last predominates in the language of modern Ukrainian periodicals.

**ФОРМИРОВАНИЕ РЕЧЕВОЙ
ЛИЧНОСТИ СТУДЕНТА КАК БУДУЩЕГО
ПРОФЕССИОНАЛА В ПРОЦЕССЕ
ЯЗЫКОВОГО ОБРАЗОВАНИЯ**

Г.П. Новикова (Москва, Россия)

Пристальное внимание ученых к вопросам коммуникативной квалификации человека XXI в. объясняется прямой зависимостью между возможностью и качеством существования человека в социальном мире и его готовностью, способностью, умением общаться с людьми.

Речевое общение – это обмен информацией (текстами), в данном обмене действуют по крайней мере двое передающий и воспринимающий, это взаимодействие двух и более коммуникантов. В любой речевой деятельности, так или иначе, происходит общение: читая статью или рассказы мы «общаемся» с автором в том или ином речевом жанре и стиле. Эффективное общение – это такое общение, которое предполагает достижение запланированного субъектом речи эффекта его регулятивного воздействия на адресата.

Наблюдаемая в России в последние десятилетия тенденция к снижению уровня способностей к коммуникации среди молодежи обостряет потребность в изучении процессов социально-культурного формирования личности и, прежде всего в процессе языкового образования.

Межличностная коммуникация является не только условием социального бытия человека, но и важнейшей составляющей целого ряда так называемых соционимических профессий – врача, психолога, педагога, социального и социально-культурного работника. Здесь общение буквально пронизывает профессиональную деятельность, осуществляемую в системе «человек-человек». В этих условиях квалифицированность и успешность выполнения профессиональных задач зависит от качества взаимодействия с людьми в конкретных социально-культурных и профессиональных ситуациях.

Однако сложившаяся система подготовки не обеспечивает необходимого уровня социально-культурного формирования личности и соответственно развития коммуникативных качеств, студентов – будущих специалистов, что негативно сказывается на успешности их профессиональной деятельности.

**FORMATION OF SPEECH
PERSONALITY OF STUDENT
AS A FUTURE PROFESSIONAL IN THE
PROCESS OF LANGUAGE EDUCATION**

H. Novikova (Moscow, Russia)

Attention of scientists to the issues of human communicative skills in the twenty-first century is explained by the direct relationship between the capacity and quality of human existence in the social world and his willingness, capability, and ability to communicate with people. Speech communication – is the exchange of information (texts). In this transaction participate at least two – the transmitting and perceiving one, this is an interaction of two or more communicants. In any speech activity, anyway, there is a dialogue: while reading an article or story we «deal» with the author in a particular speech genre and style. Effective communication – it is communication, which means achieving the planned subject of his speech, the effect of the regulatory impact on the recipient. Observed in Russia in the last decade, a trend towards reduction in the ability to communicate among youth exacerbates the need for studying the processes of socio-cultural identity formation, and above all in the process of language education. Interpersonal communication is not only the condition of human social life, but also the most important component of a number of so-called socionomic professions – doctors, psychologists, teachers, social and socio-cultural worker. Here communication literally permeates the professional activity carried out in the «man-man.» Under these conditions, qualification and successful performance of professional tasks depends on the quality of interaction with people in specific socio-cultural and professional situations. However, the existing system of training does not provide the necessary level of socio-cultural identity formation and thus the development of communicative qualities of students – the future professionals that have a negative impact on the success of their professional activities.

ПСИХОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ
ВЛАСТИВОСТЕЙ ОРГАНІЗАЦІЇ
МОВЛЕННЕВОГО ДОСВІДУ ОСОБИСТОСТІ

М.О. Оран (Луцьк, Україна)

Сучасні наукові уявлення в межах системно-організаційного підходу (О.О. Богданов, Е.Г. Винограй, Г.Т. Паламарчук, М.І. Сетров) розглядають організацію як категорію, що характеризує джерела функціональності, і, в більш широкому сенсі – ефективності систем у розв'язанні актуальних завдань. Здійснюване нами дослідження системи мовленнєвого досвіду особистості відбувалось на основі структурного підходу, що з необхідністю визначає організацію системи її головною характеристикою. Організація розглядається як певний процес і стан упорядкування структурних елементів системи та приведення їх у відповідність до функцій. Властивостями організації вчені визначають висоту та ступінь організованості (М.І. Сетров).

Оскільки, висота та ступінь організованості системи визначаються через особливості взаємодії функцій, а функції описуються як залежності між змінними, то емпірично це виявляється через якісний та кількісний аналіз кореляційних зв'язків між елементами внутрішньої та зовнішньої структур мовленнєвого досвіду у вертикальній та горизонтальній площинах взаємозв'язків. Висота організованості як повнота розкриття функцій системи, їх сумісність та актуалізація емпірично доводиться через наявність та силу взаємного доповнення функцій внутрішньої структури у горизонтальній площині у їх взаємодії із зовнішньою структурою. Ступінь організованості розглядається як рівень узгодженості зв'язків між елементами структур системи, спрямованих на реалізацію загальної функції системи та виявляється як ієрархія зв'язків у вертикальній площині взаємодії внутрішньої та зовнішньої структур.

У результаті емпіричного дослідження було виявлено, що критерієм рівня висоти організації мовленнєвого досвіду виступає його продуктивність, яка виявляється через рівень актуалізації функцій елементів мовленнєвого досвіду, а критерієм ступеня організованості є рівень ієрархії зв'язків між внутрішньою та зовнішньою структурами у вертикальній площині.

PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS
OF PROPERTIES OF THE PERSONALITY'S
SPEECH EXPERIENCE

M.O. Orap (Lutsk, Ukraine)

Modern scientific understanding within the system-organizational approach (A.A. Bogdanov, E.G. Vynohray, G.T. Palamarchuck, M.I. Setrov) consider the organization as a category that describes the source of functioning, and, in broadest sense – efficiency of systems in solving current problems. Our research of system of personality's speech experience is occurred on the basis of the structural approach which determines the organization of system like its main characteristic. The organization is seen as a process and condition of ordering the structural elements of the system and brings them in line with the functions. The height and degree of organization are seen as properties of organization (M.I. Setrov).

Since the height and degree of organization of the system are defined through the features of the interaction functions and function are described as dependencies between variables, it is shown empirically through qualitative and quantitative analysis of correlations between elements of the internal and external structures of speech experience in vertical and horizontal interconnections. The height of organization as completeness of the disclosure of system functions, their compatibility and updating empirically proved due to the presence and strength of mutual complementing of functions of internal structure in the horizontal plane in their interaction with the external structure. The degree of organization is seen as a level of consistency relations between structure elements of the system aimed at implementation of the overall function of the system and turns out as a hierarchy of relationships in the vertical plane of the interaction of internal and external structures.

As a result of empirical research, it was found that the criterion of height of speech experience is its productivity, manifested through actualization of the functions of elements of speech experience. The criterion of the degree is the level of hierarchy relationships organization between internal and external structures in the vertical plane.

**КОНЦЕПТ “КРАСОТА” В ЛАТЫШСКОЙ
МОДЕЛИ ВОСПИТАНИЯ**

В.А. Роменкова (Латвия, Рига)

Сложный процесс очеловечивания ребенка, включения его в социум определяются макро- и микрофакторами. К макрофакторам принадлежит характеристика культуры, включающая культурные синдромы: простая – сложная, индивидуальная – коллективная, открытая – закрытая (Triandis, (1994)), ценности, определяемые культурой, цели воспитания: представления об идеальном ребенке, а также методы и приемы воспитания: способы поощрения и наказания и т.п.

Это определяет степень включенности ребенка в жизнь взрослых, способы влияния взрослых на деятельность детей (способы побуждения к деятельности – внешняя или внутренняя мотивация), самооценку ребенка (положительная, отрицательная, расщепленная), уровень притязаний ребенка, представление ребенка о «хорошем» и «плохом» в ходе социализации, отношение к родителям, отношение к сверстникам, характер восприятия ребенком неудач в деятельности, трудность – легкость общения с людьми (корысть – бескорыстие в отношениях с людьми) и оптимизм или пессимизм как итог воспитания.

В данном исследовании предпринята попытка раскрыть истоки высокой ценностности красоты в латышской модели воспитания, изучив содержание концепта «красота» в народных и колыбельных песнях.

Исследование проводилось на педагогическом факультете Рижской академии педагогики и руководства образованием силами преподавателей и дипломников. Использованные методы воспитания : психолингвистический анализ текста.

**THE CONCEPT OF “BEAUTY” IN THE
LATVIAN EDUCATION MODEL**

V.A. Romenkova (Latvia, Riga)

The complex process of humanization of the child, his/her inclusion in the society, is determined by macro and micro-factors. Macro-factors include the characteristics of culture, among them cultural syndromes: simple – complex, individual – collective, open – closed (Triandis (1994)), the values of a culture, objectives of the education, such as the perceptions of a perfect child, as well as methods and techniques of education: methods of reward and punishment, etc.

That determines the degree of involvement of the child in the adult life, ways of adult influence on the activity of child (ways of encouraging activities – internal or external motivation), self-esteem of the child (positive, negative, split), the level of attachment of the child, child’s understanding of «good» and «bad» in the process of socialization, attitude towards parents, attitude towards peers, the nature of child’s perception of failure in the activity, difficulty – easiness to communicate with people (selfishness – unselfishness in relationships) and optimism or pessimism as a result of education.

This study attempts to uncover the origins of the high level sense of beauty in the Latvian model of education by examining the content of the concept of «beauty» in the folk songs and lullabies.

The study was conducted by teachers and graduate students at the Faculty of Pedagogy of the Riga Teacher Training and Educational Management Academy. Methods of education used: psycholinguistic analysis of the text.

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕФЛЕКСИВНОГО ДОСВІДУ НА РІЗНИХ РІВНЯХ ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЇ

О.В. Савченко (Луцьк, Україна)

Рефлексивність – атрибутивна властивість психіки, що має різні феноменологічні форми прояву, серед яких важливу роль в формуванні та розвитку особистості відіграють рефлексивний досвід та рефлексивна компетентність.

Рефлексивний досвід – багаторівнева динамічна система розгортання рефлексивних ресурсів, спрямованих на постановку та вирішення рефлексивних задач різного рівня складності. Рефлексивна компетентність – структурний компонент рефлексивного досвіду, що складається з когнітивних, операційних, емоційно-мотиваційних та поведінкових елементів, які формуються в ході розв'язання рефлексивних задач та обумовлюють характер функціонування рефлексивного досвіду. Структура компетентності відповідає складній структурі організації індивідуального досвіду, який, згідно нашій моделі, може функціонувати на трьох рівнях: когнітивному, метакогнітивному та особистісному.

Важливою задачею нашого дослідження є визначення характеристик, що відображають характер функціонування рефлексивного досвіду. В розробленій схемі аналізу були використані підходи І.М. Семенова, С.Ю. Степанова, В.К. Зарецького (змістовно-смісловий аналіз дискурсивного розв'язання задач) та Н.В. Чепелевої (дослідження характеристик особистісного досвіду за допомогою аналізу автонаративів).

На когнітивному рівні характер рефлексивного досвіду визначається в умовах вирішення суб'єктом типових задач різного рівня складності при застосуванні інструкції «розмірковувати вголос». Основним предметом дослідження стають інтелектуальні стереотипи рефлексивного досвіду, що представлені в екстенсивних (установки, фіксації), інтенсивних (оцінки, запитання) та конструктивних (твердження, припущення) формах.

На метакогнітивному рівні вивчаються особливості рефлексивного досвіду в умовах дискурсивного вирішення творчих задач. В ході вирішення творчих задач (задач на кмітливість) суб'єкт активізує когнітивні, регулятивні та особистісні ресурси. Визначені мовні категорії, що відображають такі функції: мотивування, самооцінки, кваліфікації, феноменологізації, проблематизації та самовизначення.

На особистісному рівні характеристики рефлексивного досвіду співвіднесені з особливостями побудови нарративних форм. Були операціоналізовані наступні характеристики досвіду: відкритість, діалогічність, несуперечливість, інтегрованість, самототожність, самоцінність.

BASIC RESEARCH APPROACHES OF REFLECTIVE EXPERIENCE AT DIFFERENT LEVELS

O.V. Savchenko (Lutsk, Ukraine)

Reflexivity – the mentally attribute that has different phenomenological manifestations, including a reflective experience and reflective competence, which play an important role in the formation and development of personality.

Reflective experience – the multilevel dynamic system of reflexive resources' deployment aimed at the formulation and solution of reflective tasks of different difficulty levels. Reflexive competence – structural component of reflective experience consisting of cognitive, operational, emotional-motivational and behavioral elements, that are formed in the solution of reflexive problems and determined the functioning of reflexive experience. The structure of competence corresponds to the complex structure of individual experience, which, according to our model, can operate at three levels: cognitive, metacognitive and personal.

An important research problem is to determine the characteristics that reflect the functioning of reflexive experience. In the proposed scheme of analysis were used approaches of I. Semenov, S. Stepanov, V. Zaretsky (content-semantic analysis of the discursive problem solving) and N. Chepeleva (study of personal experience by analyzing autonarratives).

At the cognitive level the character of reflective experience is defined in the conditions of a subject's resolving typical tasks at various levels of complexity using the instructions «to think aloud». The main objects of research are intellectual stereotypes of reflective experience that presented in extensive (settings, fixations), intensive (evaluations, questions) and constructive (confirmations, assumptions) forms.

There were studied features of reflective experience in the conditions of discursive resolving of creative problems at the metacognitive level. In the course of resolving creative problems (problems on quick wits) the subject activates cognitive, regulatory and personal resources. There were identified linguistic categories that reflect the following functions: motivation, self-esteem, skills, phenomenologization, problematization and self-determination.

At the personal level we correlated the characteristics of reflective experience with the features of the construction of narrative forms. These characteristics of reflective experience (openness, dialogic, consistency, integrity, self-identity, self-worth) have been operationalized.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКІСНИХ І КІЛЬКІСНИХ
ПОКАЗНИКІВ МОВЛЕННЕВОЇ
ТРИВОЖНОСТІ В УСНОМУ МОВЛЕННІ
СТУДЕНТІВ У СИТУАЦІЯХ
ЕМОЦІЙНОЇ НАПРУГИ

О. М. Турчак (Київ, Україна)

На даному етапі проблема мовленнєвої тривожності є недостатньо висвітленою у психологічній науці. Нами мовленнєва тривожність визначається специфічним типом ситуативної тривожності, що виникає як емоційна реакція на стресову ситуацію та характеризується помітними порушеннями мовленнєвих параметрів, характерних для звичайного психічного стану індивіда.

Наше дослідження присвячене емпіричному дослідженню проявів мовленнєвої тривожності студентів у стресогенних ситуаціях, пов'язаних з навчальною діяльністю. Встановлено, що проявами мовленнєвої тривожності в мовленні студентів у емоціогенних ситуаціях навчальної діяльності є: 1) проблеми у виборі слів: заповнені й незаповнені паузи нерішучості; нерелевантні повторення звуків, складів, слів, словосполучень; вживання пошукових слів; вживання слів-паразитів; вживання ерзац-позначень; виникнення парафазій; вживання слів із чіткою позитивною або негативною конотацією; більша частка дієслів порівняно з часткою прикметників у мовленні; 2) зміни у граматичному оформленні мовленнєвого повідомлення: поява логічно та граматично незавершених фраз; незакріпленість місця залежних членів речення відносно головних слів, які при цьому знаходяться у постпозиції до залежних; порушення структури складного синтаксичного цілого; помилки узгодження слів антиципаційного походження; 3) зміни в артикуляції звуків та загальному темпі мовлення; 4) виникнення самопереривань і самокорекцій, які вводяться без введення коригувального вислову.

Подальші дослідження вимагають розробки корекційної програми по подоланню мовленнєвої тривожності студентів, що допоможе значно покращити результативність їхньої учбової діяльності.

STUDY OF QUALITATIVE AND
QUANTITATIVE INDICATORS OF SPEECH
ANXIETY IN STUDENTS' SPEECH IN
SITUATIONS OF EMOTIONAL STRESS

O. M. Turchak (Kyiv, Ukraine)

At this stage the problem of speech anxiety is not covered in psychological science. We determined speech anxiety as specific type of situational anxiety that occurs as an emotional reaction to a stressful situation and is characterized by prominent disorders of speech parameters characteristic for normal mental state of the individual.

Our research is devoted to the empirical investigation of students' speech anxiety in stressful situations related to educational process. It was established that manifestation of speech anxiety in the speech of students in emotiogenic situations while learning activities are: 1) problems of word choice: filled and unfilled hesitation pauses; irrelevant repetition of sounds, syllables, words, phrases; the use of search words; the use of words-parasites; the use of ersatz words; paraphasias; the use of words with a clear positive or negative connotation; higher proportion of verbs compared with proportion of adjectives in speech; 2) changes in grammatical structure of speech messages: appearance of logically and grammatically incomplete sentences; unfixed place of dependent members of the sentence concerning to main words, which in this case are in postposition to dependent ones; violations of complex syntactic structure; errors in sequence of words of anticipation origin; 3) changes in the articulation of sounds and the overall rate of speech; 4) the emergence of self-interruptions and self-corrections, which are made without any correction phrase.

Further studies require the development of correctional programs for overcoming students' speech anxiety that will significantly improve the effectiveness of their studying.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ
ОВЛАДЕНИЯ ЯЗЫКОМ В ДОШКОЛЬНОМ
ДЕТСТВЕ

О.С. Ушакова (Москва, Россия)

Процесс овладения родным языком – закономерный процесс развития человека, начиная с дошкольного возраста. Главным в рассмотрении закономерностей овладения языком в дошкольном детстве является понимание особенностей становления и взаимосвязи различных компонентов языковых уровней: фонетического (произнесение звуков речи, дикция, интонация), лексического (словарный запас), грамматического (владение морфологией, словообразованием, синтаксисом) в тесной связи с развитием метаязыковой способности (осознание явлений языка и речи).

Целью обучения родному языку детей дошкольного возраста является развитие речевых способностей и умений, культуры речевого общения, разработка способов овладения дошкольниками навыками практического общения, формирование предпосылок чтения и письма.

В целом обучение родному языку в дошкольном детстве можно представить как достижение **следующих целей**: развитие и воспитание дошкольника, его социализация, развитие интеллектуальных качеств; овладение языком как средством общения в повседневной жизни; развитие диалогической речи, способности к речевому общению; обогащение словарного запаса и формирование грамматического строя речи; воспитание звуковой культуры речи, развитие связной монологической речи. Стержнем развития языковой способности является семантический компонент, формирование осознания языковых и речевых явлений, умения оценивать их с точки зрения соответствия ситуации, эмоциональной сферы общения; приобретение компетентности в области владения родным (а затем и другим) языком.

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL
CONDITIONS OF LANGUAGE LEARNING
IN THE PRESCHOOL YEARS

O.S. Ushakova (Moscow, Russia)

Process of learning the mother tongue – a natural process of human development, from pre-school age. Mainly in consideration of the laws of language learning in the preschool child is understanding of the formation and the relationship of the various components of language levels: phonetic (pronouncing the sounds of speech, diction, intonation), lexical (vocabulary), grammar (morphology ownership, word formation, syntax) in close association with development of metalinguistic abilities (awareness of the phenomena of language and speech). The purpose of learning the mother tongue of children of preschool age is the development of speech abilities and skills, culture of speech communication, development of methods for mastering the skills preschoolers practical communication, forming pre-reading and writing. On the whole teaching of the mother tongue in the preschool child can be represented as the following objectives: the development and education of preschool children, their socialization, development of intellectual qualities; language learning as a means of communication in everyday life; development of dialogical speech, the ability to voice communication; enrichment of vocabulary and grammatical structure of the formation of speech; Education sound culture of speech, development connected monologue speech. The core of the development of language ability is a semantic component, building awareness of language and speech events, the ability to evaluate them in terms of compliance with the situation, the emotional sphere of communication; acquisition of competence in their mother (and then another) language.

**ПРОБЛЕМА КОМУНІКАТИВНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНІЙ
ПСИХОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ**

I.V. Fedoseeva
(*Переяслав-Хмельницький, Україна*)

У наш час західне й українське суспільство характеризується тенденцією зростання значимості потенціалу особистості, необхідного для реалізації в найрізноманітніших сферах життєдіяльності. Насамперед, йдеться про соціально-психологічну природу особистості, її комунікативний потенціал [Лашкова 2011].

Комунікативний потенціал є невід'ємним елементом структури особистості. Спільно з пізнавальним, ціннісним, творчим і художнім потенціалами він характеризує діяльність людини [Столяренко 1997]. Дослідження комунікативного потенціалу особистості ґрунтується на представлених у психологічній літературі характеристиках особистості (Ф. Березина, Л. Бурлачук, С. Морозова, Л. Собчик та ін.) [Лазаренко 2010].

Комунікативний потенціал особистості – притаманні особистості об'єктивні й суб'єктивні комунікативні можливості, які реалізуються як свідомо, так і стихійно і є внутрішнім резервом індивіда.

Комунікативний потенціал особистості розглядають у таких аспектах:

– це система психологічних властивостей та особливостей особистості, що набувається у спільній діяльності, спілкуванні, а також це сукупність форм, засобів інтеграції власної діяльності з діяльністю інших, власної особистості з особистостями інших;

– комунікативні властивості характеризують можливості особистості як конкретного і реального учасника спільної діяльності й визначають ефективність такої участі, а відповідно, глибину і повноту входження в спільну діяльність і співпрацю, у групу, людську спільноту;

– в особливих видах діяльності та у специфічних ситуаціях спілкування, які пред'являють особистості підвищені вимоги, ці властивості є внутрішніми резервами особистості, що забезпечують її ефективну діяльність [Китова 2007].

Комунікативний потенціал особистості утворюють: комунікативні можливості, комунікативні сили індивіда, які можуть бути використані особистістю в конкретній формі спілкування; психологічні властивості й можливості, набуті в реальних умовах спілкування й взаємодії з іншими людьми; комунікативні можливості подальшого розвитку [Орбан-Лебрик 2002].

Найбільш принципово важливими характеристиками комунікативного потенціалу особистості є:

**PROBLEM OF COMMUNICATIVE
POTENTIAL OF PERSON IN THE MODERN
PSYCHOLOGICAL SCIENCE**

I.V. Fedoseeva
(*Pereyaslav-Khmelnyskyi, Ukraine*)

In our time of western and Ukrainian society characterized of trend development potential significance of person, necessary for realization in different sphere of life. First of all, it refers to the social-psychological nature of person, its communicative potential [Lachkova 2011].

The communicative potential is an inherent part of person's structure. Together with cognitive, value, creative and artistic potentials it characterizes of person's activity [Stoliarenko, 1997]. The research of communicative potential of person is based on presented in the psychological literature of characteristic person (F. Berezina, L. Burlachuk, S. Morozova, L. Sobchik) [Lazarenko 2010].

The communicative potential of person – inherent personality of objective and subjective communicative opportunities, that realized as deliberately, so and spontaneously is an internal reserves of the individual. The communicative potential of person it considered in such aspects:

– this system of psychological qualities and peculiarities of person, that is acquired in common activity, communication, and also this complex of forms, means of integration of proper activity with activity of other, proper person with personality other;

– communicative proper characterize of opportunity of person as concrete and real member of common activity and determine of effectiveness that part, profoundness and completeness of eutry in the common activity and cooperation, in the group, human community;

– in the specific types of activity and in specific situations of communication, its representiny of person of increased demands, these properties are inside of reserves of person, its providing her effective activity [Kytova 2007].

The communicative potential of person form; communicative proper, communicative forces of individual, that can be used of person in the specific form of communication; psychological proper and possibility, its acquired in the real conditions of communication and interaction with other people: communicative proper of futher development.

The most fundamentally important characteristics of communicative potential of person are:

– dynamic (ability to change);
– adequacy of purposes and tasks of communication's process;

– necessity in realization for any acts: from consciousness to practical action through behavior.

- динамічність (здатність змінюватися);
- адекватність цілям і завданням процесу спілкування;
- необхідність у реалізації за будь-яких проявів: від самосвідомості до практичних дій через поведінку.

Завідсутності умов для реалізації комунікативного потенціалу відбувається зниження потенційних можливостей індивіда, руйнування його статусно-рольової актуалізації в соціальній групі, втрата відчуття соціальної реальності, деперсоналізація та ізоляція. Потенційні комунікативні можливості особистості формуються як бажання індивіда самовиразитися, самоутвердитися, оптимізувати процес соціально-психологічного відображення з огляду на свої індивідуальні психофізіологічні, соціально-психологічні властивості.

Отже, базову структуру комунікативного потенціалу утворює потреба у спілкуванні, яка трактується і як самостійна специфічна установка особистості на спілкування із собі подібними, і як міжособистісне тяжіння, і як вроджений інстинкт спілкування, вроджене прагнення до афіліації (англ. *to affiliate* – приєднати; намагання людини бути у товаристві інших людей) тощо. Безпосередньо з цією потребою пов'язана комунікабельність особистості – вираження потреби у спілкуванні, в налагодженні соціальних відносин, вибіркоче ставлення до людей та використання форм і засобів комунікації [Орбан-Лебрик 2002].

In the absence of conditions for realization of communicative potential is a decrease of potential proper of individual, destruction of its status-role actualization in the social group, loss of sensation of social reality, depersonalization and isolation. Potential communicative proper of person formed as a desire of individual express themselves, optimize of process of social-psychological display to their individual physiological, social-psychological properties.

So, the basic structure of communicative potential forms need in communication, which is interpreted and as independent specific installation of person on communication from a similar, and as an interpersonal attraction, and as an innate instinct of communication, innate desire to affiliate. Directly with this need is connected of communication of person – expression of need in communication, in establishing of social relations, selective attitude to people and using of formes and means of communication [Orban-Lembryk 2002].

**НЕКОТОРЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ
АССОЦИАТИВНОГО ЭКСПЕРИМЕНТА
СО СТУДЕНТАМИ ФАКУЛЬТЕТА РУССКОЙ
ФИЛОЛОГИИ И НАЦИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ**

Н.А. Фомина, М.В. Пастухова (Рязань, Россия)

В современном российском обществе, к сожалению, нередко встречаются космополитические и мультикультуралистические взгляды, забывание своих корней, неуважение к прошлому и настоящему своей Родины, которые выдаются за любовь ко всей планете, всем странам и культурам мира, а по существу являются обесцениванием собственной этничности, истории, культуры и традиций. Однако ощущение Родины, как большой, так и малой, является ключевым фактором развития личности человека.

В связи с этим нами было проведено исследование особенностей восприятия и понимания концепта «Родина» 73-мя студентами факультета русской филологии и национальной культуры Рязанского государственного университета имени С.А. Есенина в возрасте от 18 до 26 лет (из них 94 % девушек), у которых должно быть достаточно развито чувство любви к Родине, ее прошлому и настоящему и т.д.

Результаты ассоциативного эксперимента исследовались с помощью методики многоуровневого, поликомпонентного анализа текста Н.А. Фоминой [Фомина 2002], позволяющей определить выраженность в речи психологических характеристик языковой личности.

Наиболее часто студентами факультета русской филологии и национальной культуры слово «Родина» ассоциировалось со словами «Россия» (29 раз); «дом» (26 раз); «мама» (21 раз); «любовь» (20 раз); «страна» (19 раз); патриотизм (18 раз) и «семья» (18 раз). Это указывает на то, что они идентифицируют себя с российским государством, конкретной страной и в то же время думают о доме, семье, переживая глубокие эмоциональные чувства любви к ним и патриотизма, возможно, присущие именно этим студентам, изучающим русский язык, литературу и культуру, в отличие от многих других.

Большее количество (51,8 %) *конкретных лексических единиц* («Россия», «мама», «дом» и др.), по сравнению с абстрактными (37,6%) («православие», «Отечество», «народ» и др.) свидетельствовало о более развитом у студентов конкретном наглядно-действенном мышлении, чем абстрактном словесно-логическом.

Более частое, по сравнению с категориями предмета, действия и времени, употребление смысловых категорий *состояния* (21,2%) («тоска по Родине», «любить», «жертвовать» и др.), *признака* (16,5%) («заливные поля», «родные края», «родная

земля» и др.), *оценочности* (2,4%) («любимая», «любимое место», «великая держава», «великие люди», «утреннее горячее солнце», «величие» и др.) и *размерности* (2,4 %) («большие подсолнуховые поля», «малая родина», «огромная», «масштаб» и др.), использование эмоционально окрашенных (2,4%) («душа народа», «страна берёзового ситца» и др.) и образных («Россия-матушка», «просторы», «белые берёзы», «ветераны», «песни», «язык», «солнце», «традиции», «культура», «президент», «родители», «друзья», «защитник», «гимн», «правительство», «государство», «святые») лексических единиц позволило предположить, что они, как и положено людям, занимающимся филологией и культурой, чувствительны, эмоциональны, не равнодушны. При этом большинство эмоций, связанных с родиной, были окрашены положительно («гордость», «честь», «слава», «привязанность», «уважение», «любовь», «героизм», «счастье»).

Частое (22,4%) использование студентами смысловых категорий *пространства* («Россия», «дом», «Рязань» и др.) можно объяснить самым словом–стимулом «Родина», имеющим территориальную или пространственную определенность. Значительно реже встречались смысловые категории *предметности* (5,9%) («флаг», «матрёшка», «колыбель» и др.), времени («история», «жизнь», «детство» и др.) и лишь иногда (1,2%) – *категории действия* («поют птицы», «защищать», «погибать и возрождаться» и др.).

Кроме особенностей когнитивной, интеллектуальной, эмоциональной сфер языковой личности студентов, в ассоциативных цепочках можно было увидеть и отражение особенностей их *регуляции*: в словах-ассоциациях «ответственность», «долг», «преодоление» и т.п. проявлялись их развитая внутренняя саморегуляция, сила воли, стремление брать на себя ответственность и преодолевать трудности.

Таким образом, уже на предтекстовом уровне речевой продукции студентов факультета русской филологии и национальной культуры проявились их индивидуальные психологические особенности: патриотичность, более конкретное, чем абстрактное мышление, высокая эмоциональность и развитая саморегуляция.

**АУДИЮВАННЯ ДОШКІЛЬНИКАМИ
УСНИХ РОЗГОРНУТИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ:
ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ**

Н.В. Харченко

(Переяслав-Хмельницький, Україна)

Вивчення стану та еволюції аудіювання саме на першій його сходинці – початковому етапі становлення мовленнєвої особистості дошкільника – є важливою науковою проблемою. На основі аналізу наукової літератури можемо констатувати, що здійснені психологічні, психолого-педагогічні, онтолінгвістичні та окремі психолінгвістичні дослідження показали достатньо “широкі” потенційні можливості дошкільників щодо сприймання і розуміння усних розгорнутих висловлювань. Проте наявні в науці дані, отримані вченими (Д.М. Арановська-Дубовис, У. Bellugi, Л.С. Виготський, О.В. Запорожець, Л.О. Калмикова, Н.О. Карпинська, J. Fodor, M. Garrett, J. Katz, Т.О. Круглякова, О.І. Никифорова, Л.С. Славина та ін.), не дають цілісного уявлення про реальну процесуальність декодування усного мовлення, зокрема, не розкривають психолінгвістичні механізми й закономірності аудіювання дошкільниками єдиного для них джерела отримання знань – функціонально-сміслових типів усного мовлення, та їх контамінацій, не дозволяють зробити висновки щодо розвитку й становлення аудіювання дітей дошкільного віку. Вважаємо, що науковий підхід до проблеми аудіювання дошкільниками усних розгорнутих висловлювань з позиції психолінгвістики буде найбільш плідним, оскільки саме психолінгвістичні моделі мовленнєвої діяльності мають значну пояснювальну силу.

**ON THE QUESTION CONCERNING
PRESCHOOLERS’ UNDERSTANDING
OF LANGUAGE MATERIAL: THEORETICAL
ASPECT OF THE PROBLEM**

Н.В. Харченко

(Переяслав-Хмельницький, Україна)

Understanding as the basis of communicative-vocal co-operation is a foundation for generation of the own speaking. It is an important component and the basic regulator of children’s cognitive activity and an index of the level of preschoolers’ mastering of knowledge. The unformed process of understanding limits the communicative necessities of the preschoolers, complicates interpersonal contacts and on the whole negatively influences on psychical development of a child. Thus, Study of the state and evolutions of listening on its first step – initial stage of preschool child’s vocal personality becoming – is the important scientific problem. On the basis of the analysis of scientific literature we can establish, that carried out psychological, psycho-pedagogical, ontolinguistic and some psycholinguistic researches showed “wide” enough potential possibilities of the preschool children in relation to their understanding of the verbal unextended utterances. However presented in science data, got by scientists (D.M. Aranovska-Dubovys, U. Bellugi, L.S. Vyhotsky, O.V. Zaporozhets, L.O. Kalmykova, N.O. Karpynska, J. Fodor, M. Garrett, J. Katz, T.O. Krugliakova, O.I. Nykyforova, L. S. Slavina and others), do not give an integral idea about the real process of the oral speech decoding, in particular, do not expose psycholinguistic mechanisms and regularities of listening by preschoolers of the only source of getting knowledge for them – functionally-semantic types of the oral speech, and their contaminations, do not allow to draw conclusion in relation to the development and becoming of preschool children’s listening. We think that a scientific approach to the problem of preschoolers’ perception and understanding of the oral unextended utterances from the point of view of psycholinguistics will be the most fruitful, as exactly the psycholinguistic models of vocal activity have the considerable explanatory force.

КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЄВІ
ВЛАСТИВОСТІ У СТИЛЬОВІЙ
ОРГАНІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ*Ю.А. Цьось (Луцьк, Україна)*

В умовах сучасного розвитку суспільства, високої конкуренції практично в усіх сферах життя, дедалі більшої актуальності набувають вміння ефективно співпраці, яка багато в чому залежить від стилю людини, що проявляється в комунікації і відповідній поведінці в соціумі.

Проблематикою стилю особистості займалися такі вчені як А. Адлер, Т. Гольтгрейвз, А.Л. Гонзалес, Є.О. Клімов, О.В. Лібін, В.С. Мерлін, Г. Олпорт, Т.О. Піроженко, І. П. Шкуратова та ін.

Стиль – це системна характеристика індивіда, яка зумовлює поведінку людини, визначає провідний спосіб вирішення нею життєвих задач та характер взаємодії з оточуючим світом (суб'єкт-об'єктної взаємодії) загалом.

За Л.В. Засекіною, мовленнєві стилі – це своєрідні способи обробки вербальної інформації на етапах її сприймання і породження у процесі взаємодії особистості із соціальним світом.

Щодо поняття «комунікативний стиль», то сьогодні його визначають як сукупність засобів та способів передачі певної інформації, унікальних, особистісно орієнтованих засобів психолінгвістичного впливу на цільову аудиторію з метою донесення думок, переконань чи іншої комунікативної інформації до комунікативного партнера(ів).

Виходячи з постулатів соціального конструкціонізму та аналізу основних наукових підходів до визначення стилю людини, її мовленнєвого стилю, та розуміння комунікативного стилю особистості, доцільним видається поєднання понять «мовленнєвий» та «комунікативний стиль».

Комунікативно-мовленнєвий стиль (КМС) – це системна характеристика індивіда, яка зумовлює комунікативно-мовленнєву поведінку людини, визначає провідний спосіб вирішення нею комунікативних і мовленнєвих задач та характер взаємодії з оточуючим світом. При цьому комунікативно-мовленнєвий стиль розглядається нами як встановлення суб'єкт-об'єктної взаємодії за допомогою мовлення.

Саме комунікативно-мовленнєвий стиль особистості, є балансуєчим елементом між біологічною суттю людини та її соціальним оточенням. Тому, доцільним є включення даного поняття в формально-динамічну модель індивідуальності О. В. Лібіна.

COMMUNICATIVE SPEECH PROPERTIES IN
STYLISTIC PERSONALITY ORGANIZATION*Y.A. Tsos (Lutsk, Ukraine)*

In conditions of modern society development and intense competition practically in all spheres of life, skills which for effective cooperation greatly depend on the style of a person become more and more topical. Such a style is revealed in communication and appropriate behavior in society.

In the study of style of the personality such scholars as A. Adler, T. Holtgraves, A.L. Gonzales, E.A. Klimov, A.V. Libin, V.S. Merlin, G. Allport, T.O. Pirozhenko, I.P. Shkuratova and others are being engaged.

Style is a systematic description of an individual that causes human behavior, determines the leading way to solve life problems and the character of the interaction with the outside world (the subject-object interaction) in general.

In L.V. Zasyekina opinion, languages styles, on one hand, express similarities in communication by using the same form-words and, on the other hand, under condition of their intersection simultaneously construct and express the harmonious interpersonal relationships between people.

As for the term «communicative style», it is defined at present as a set of tools and methods of transmission of certain information, unique, personality oriented tools of psycholinguistic impact on the target audience in order to deliver opinions, beliefs or other communication information to a communication partner (partners).

Coming from the postulates of social constructionism and analysis of the basic scientific approaches to the definition of human style, his or her speech style and understanding of personality communicative style, the combination of the concepts «communicative» and «speech style» seems to be reasonable.

Communicative speech style (CSS) is a systematic description of an individual that determines human communicative speech behavior, determines the leading way of solving speech and communication problems and the nature of interaction with the outside world. In this case the communicative speech style is examined by us as an establishment of subject-object interaction by means of speech.

Just the personality communicative speech style is a balancing element between the biological nature of a man and his or her social environment. Therefore, it is reasonable to include this concept in the formal dynamic model of personality after A. V. Libin.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ У СТУДЕНТІВTHEORETICAL ASPECTS OF FORMATION
OF STUDENT'S PROFESSIONAL SPEECH*Н.С. Чміль (Луцьк, Україна)**N.S. Chmil (Lutsk, Ukraine)*

Активізація уваги до проблеми професійної україно-мовної освіти пов'язана із реформуванням вищої освіти України. Крім того, успішність професійної діяльності багато в чому визначається вмінням грамотно і професійно будувати процес спілкування. А на сучасному етапі розвитку Україна, як ніколи, потребує кваліфікованих фахівців різного професійного спрямування.

Професійне мовлення – складова професійної компетентності, варіант мовлення, за яким стоїть лінгвістично, психологічно і соціально обумовлений вибір мовних засобів. Володіння професійним мовленням передбачає сформованість мовної компетенції (знання власне мови професійного спілкування) та сформованість комунікативних навичок (уміння використовувати ці знання на практиці).

Перехід від звичайного мовлення до професійного можна охарактеризувати як певну зміну мовного регістру. Мова (інструмент) залишається національною літературною мовою, але в конкретних (професійних) умовах вона змістовно редукується, стає монотематичною.

Професійна мова – особливий функціональний різновид, що обслуговує професійну сферу спілкування. Основні лінгвістичні характеристики: природна мова з елементами мов штучних, вербальна мова, національна у своїй основі, поліфункціональна та поліструктурна.

Теоретичний аналіз досліджень формування професійного мовлення дозволив зробити висновки, що професійно-мовна підготовка студентів має передбачати засвоєння студентами знань про мову і мовлення, формування усвідомленої необхідності, мотивації оволодіння професійними мовленнєвими вміннями та отримання мовленнєвого досвіду у рамках активних форм навчання.

Для визначення конкретних знань, умінь та навичок оволодіння якими у комплексі забезпечить успішну мовленнєву діяльність у професійному середовищі, нами було розроблено модель професійного мовлення. Формування професійного мовлення вбачається у розвитку навичок наукового, професійного розмовного та рекламного мовлення та мови професійної документації з урахуванням індивідуальних особливостей мовця. Таке формування автор рекомендує здійснювати через постійну роботу з текстами професійного спрямування та створення ситуацій застосування на практиці професійного мовлення.

Intensification of attention to the issue of professional Ukraine-language education is related with the reform of higher education in Ukraine. Nowadays Ukraine needs qualified specialists in various professional directions.

Professional speech is a component of professional competence which includes linguistic competence (knowledge of the professional language) and communication skills (ability to use this knowledge in practice).

Transition from the ordinary speech to professional can be described as a change in the linguistic register. Professional speech remains a national literary speech which is commonly used in specific professional conditions.

Professional language is a special kind of language that serves the professional field of communication. This language has special linguistic characteristics, for example it is natural language with elements of artificial languages; it is verbal, multi-functional and multi-structural language.

We created a model of professional speech as a combination of knowledge, skills and abilities. So, it is offered to form skills of scientific language, professional spoken speech and language of advertising and language of professional documents and considering the individual characteristics of the speaker. We defined pedagogical and psychological conditions conducive to the effectiveness of student's language education. The main of them are: the formation of a motivation of mastering professional speech, the development of language skills on an interdisciplinary level, to use the compression of specialty professional texts, to use the active learning to obtain speech experience.

МОВОЗНАВСТВО

НЕЙРОПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ
МЕХАНІЗМИ ВАРІАТИВНОСТІ
РОЗУМІННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕКСТУ

Н. Акімова (Кіровоград, Україна)

Відкриття у нейрофізіології дозволили завдяки методу МРТ побачити, що дзеркальні нейрони кори головного мозку допомагають розуміти прочитане, внутрішньо симулюючи дію, про яку ми щойно прочитали, нібито ми власноруч зробили цю дію. Мова наділяє нас здатністю викликати в іншій людині відображені образи наших уявлень і завдяки цьому досягати взаєморозуміння.

У процесі породження та сприйняття мовлення беруть участь три ділянки мозку: зона Брока (відповідає за оперування рекурсією та синтаксичною структурою), зона Верніке (оперування рекурсією та семантикою) та скроневі ділянки (зберігаються семи). Абстрактний зв'язок між цими зонами відбувається за участю дзеркальних нейронів у нижніх тім'яних дольках мозку. Саме активність цих ділянок породжує у свідомості варіанти тлумачення вислову.

Лінгвістичною базою виникнення варіативності розуміння вважаємо функціонування у тексті девіантних мовленнєвих одиниць, тобто таких, що характеризуються невідповідністю значень та сенсу. Якщо у деякому контексті реалізується кілька значень і сенсів певної лексичної одиниці, то її розглядаємо як надлишкову девіантну мовленнєву одиницю. Наприклад: «НГ: «Смерчі» за *східною* ціною». Якщо у деякому контексті реалізується слово, що не має значення, але асоціює кілька сенсів, то таку одиницю розрізняємо як недостатню девіантну мовленнєву одиницю («Укооспілка розпочала *ребрендінг*»). Якщо у деякому контексті реалізується одне або кілька значень, які суперечать асоційованим ними сенсам, то таку одиницю визначаємо як несполучувану девіантну мовленнєву одиницю («Моя сім'я та інші наркотики»).

Варіативність розуміння – процес, зумовлений як нейропсихологічними чинниками, так і психолінгвістичними. Нейропсихологічні механізми варіативності розуміння пов'язані з кросмодальною абстракцією. Психолінгвістичні механізми реалізуються через вживання у текстах девіантних мовленнєвих одиниць.

NEUROPSYCHOLINGUISTIC MECHANISMS
OF VARIABILITY IN UNDERSTANDING
INTERNET TEXT

N. Akimova (Kirovograd, Ukraine)

The discoveries in neuroscience: due to the method of MRT it can be seen that the mirror neurons of the cerebral cortex help to understand the read, internally simulating the action of which we have just read, as if we personally did this action. The language gives us the ability to cause another person to reflect the images of our ideas and thus reach an understanding.

In the process of generation and perception of speech three brain regions are involved: Broca's area (responsible for handling recursion and syntactic structure), Wernicke's area (handling recursion and semantics) and temporal areas (where senses remain). Abstract communications between these zones occurs with the help of mirror neurons in the lower parietal areas of the brain. Activity of these areas raises interpretation variants of expression in human consciousness.

Linguistic basis of emergence of understanding variability is functioning of deviant speech units in a text, i.e., characterized by a mismatch of meaning and sense in the context.

If in some context several meanings and senses of certain lexical unit are implemented, then we consider it as surplus deviant speech unit. For example: «НГ: «Смерчі» за *східною* ціною». If in some contexts a word that has no meaning for some reason but associates several senses is implemented, such unit is distinguished as insufficient deviant speech unit («Укооспілка розпочала *ребрендінг*»). If in some contexts one or more meanings are implemented that are contrary to sense associated by them, such a unit is defined as a violating deviant speech unit («Моя сім'я та інші наркотики»).

So understanding variability is a process driven by factors both neuropsychological and psycholinguistic. Neuropsychological mechanisms of understanding variability are connected with crossmodal abstraction. Psycholinguistic mechanisms are realized through the use of deviant speech units in texts.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ МІКРОПОЛЕ
 “ПАТРІОТ ЯК ТАКИЙ” У СУЧАСНІЙ
 УКРАЇНСЬКІЙ ЕСЕЇСТИЦІ

О. С. Антіпов (Луганськ, Україна)

Ідея патріотизму зароджується в людині з розуміння належності до певної національно-етнічної спільноти. Складниками самосвідомості патріота є мова, культура, історична пам'ять, національна система цінностей, тобто звичаї, традиції, певні моральні стандарти поведінки, а також почуття (зокрема національної гідності, гордості, любові, вільного існування на своїй землі). Відповідно, ці патріотичні риси особливо яскраво проявляються у складних, стресових ситуаціях, як-от: помежів'я кінця ХХ – початку ХХІ ст., коли представник нації виступає на захист держави, мови, культури.

У період національно-політичного відродження України та становлення української нації домінувала ідея народності, яка популяризувала релігію, рідну мову, природу рідного краю, народні традиції, сумлінну працю тощо. Активно пропагувала ці ідеї публіцистика, що посідала особливе місце в духовному житті нації. В. Здоровега пояснює це щонайменше двома причинами: історичною долею і своєрідною ментальністю народу, який був позбавлений протягом століть власної державності. За таких умов українська нація своє духовне утвердження і свій самозахист шукала у народній творчості та публічному слові.

Метою нашої розвідки є дослідження лексико-семантичного мікрополя (ЛСМП) “патріот як такий” у сучасній українській есеїстиці.

Поле як лінгвістичне явище перебуває в центрі уваги мовознавців протягом останніх десятиліть. Поняття ЛСП було розроблене Е. Оксааром і О. Духачеком, а саме «семантичне поле» ввели до обігу семасіології німецькі мовознавці Г. Іпсен та Й. Трір. В українському мовознавстві ЛСП потрактовують як “сукупність мовних одиниць, переважно лексичних, об'єднаних спільністю змісту, одним поняттям, функціональною подібністю позначуваних явищ.

У середині ЛСП учені виділяють мікрополя за допомогою семантико-логічного критерію, в основі якого лежить запропонований Ш. Баллі принцип ідентифікації. Його суть полягає у відшукуванні слова-ідентифікатора, що виражає поняття, ідею у найбільш загальній формі. Мікрополя є меншими за обсягом сукупностями лексичних одиниць.

Складниками ЛСМП “патріот як такий” виступають семи, якими письменники розширили межі та збагатили ЛСП, а їх сукупність становлять семемі, що були визначені через потрактування

LEXICAL AND SEMANTIC MICRO-FIELD
 “PATRIOT AS HE IS”
 IN MODERN UKRAINIAN ESSAY

O. Antipov (Luhansk, Ukraine)

The idea of patriotism conceives in any person with understanding of independence to certain national ethnic community. Components of patriot's self-awareness are language, culture, historical memory, national system of values, among them customs, traditions, certain moral standards of behavior, and also feelings (national dignity, pride, love, free existence on own land). So, these patriotic features are especially brightly dawned in complex, stress situations, as: boundary of the end of XX – beginning XXI centuries, when the representative of nation comes forward on the defense of nation, language and culture.

In period of national and political Ukraine's renaissance and state of Ukrainian nation dominated the idea of national character and roots, which popularized religion, native language, nature of native land, folk traditions, hard working and so on. Favorably propagated these ideas publicistic, that had special place in a spirit nation's life. V. Zdorovega explains it at least by two reasons: historical fate and peculiar nation's mentality, which was deprived own statehood during the centuries. In such conditions Ukrainian nation its spirit determination and self defense found in folk creativity and public word.

The aim of our investigation is researching the lexical and semantic micro-field (LSMF) “Patriot as he is in the modern Ukrainian's essays.

Field as a linguistic phenomenon is in the attention centre of linguists for decades. Concept LSF was worked out by E. Oksaar and O. Dukhachenko, namely “semantic fiel” entered to the semathiology's circulation German linguists G. Ipsen and I. Trir. In Ukrainian linguistic LSF they interpret as “community of language units, chiefly lexical, united by common context, the same meaning, functional similar of marked phenomenon”.

In the middle of the LSF scientists marks micro-fields by means of semantic-logical criteria, in the basis of which is offered by Sh. Bally principal identification. Its essence is in the searching of word-identification which expresses the meaning and idea in the most general form. Micro-fields are less in size lexical units' complexes.

Components of LSMF “patriot as he is” are semes, by means of which writers enriched the borders and concentrated LSF, but their community is sememes, which were defined through the interpretation of the lexeme patriot in modern lexical and graphical sources: “*Патріот. 1. Той, хто любить свою Батьківщину, відданий своєму народові, готовий заради них на жертви і подвиги. 2. перен. Людина, яка палко*

лексми патріот у сучасних лексикографічних джерелах: “Патріот. 1. Той, хто любить свою Батьківщину, відданий своєму народові, готовий заради них на жертви і подвиги. 2. перен. Людина, яка палко любить що-небудь, віддана якійсь справі (патріот міста та ін.)” [ВТССУМ 2007: 894].

Так, у межах семема “хто любить свою Батьківщину” нами були виділені такі семи: ‘поборник незалежності’, ‘хто турбується за Україну’, ‘хто любить свій край (країну)’.

З огляду на опрацьований матеріал ми доходимо висновку, що в сучасній українській есеїстиці активно представлений феномен любові до малої Батьківщини.

Проблема патріотизму в есеїстичній творчості сучасних українських письменників постає через еволюції феномена, стосунків України з Росією та Польщею, концепту Європи, відношення народу до своєї країни тощо.

Есеїст С. Процюк, осмислюючи природу та поведінку людини через психоаналіз, або як стверджує – “душезнавство”, вважає, що слово *patriot* нині в Україні є девальвованим.

В есеїстичному доробку А. Дністрового феномен патріотизму представлений через відношення людей до незалежної України, свого міста, поціновуванні традиції народу та його надбання. “Справжній патріот України, після здобуття неї незалежності, – пише письменник, – повинен шанувати, висунути на перший план, такі цінності: “національне минуле”, “національні герої”, “національна пам’ять”, “національна культура”, “рідна мова”, “народні звичаї та фольклор”. Одночасно письменник ототожнює феномен патріотизму із сепаратизмом, тобто відокремленням від загальної держави та створенні окремої самостійної, “відчуваючи себе щасливим закарпатським сепаратистом”.

Отже, у межах ЛСМП “патріот як такий” денотат представлений і як борець за правду та волю, якому не байдужа ситуація в Україні, і як член української громади, готовий служити на користь Вітчизни та малої Батьківщини. У сучасній художній публіцистиці справжній патріот репрезентований як людина, яка має бажання й здатна захищати права знедоленого народу та покращувати його добробут.

любить що-небудь, віддана якійсь справі (патріот міста та ін.)” [VTSSUM 2007: 894].

Thus, within sememe “who loves his/her Motherland” we marked such semes: ‘supporter of independence’, ‘who takes care of Ukraine’, ‘who loves his/her country’.

Looking at working out material we can make a conclusion in modern Ukrainian essays phenomenon of love to small Motherland is actively represented.

Problem of patriotism in modern writers’ essays becomes through prism of the phenomenon evolution, relations of Ukraine with Russia, Poland, concept Europe, and people’s relation to their country and so on.

The essay writer S. Protsuk, thinking about the origin and behavior of the person through the psychological analyzes, or as he insists “soul knowing”, believed that word *patriot* is devalevanied nowadays.

In the essay work by A. Dnistroviy the phenomenon patriotism is represented through prism of the people relationships to the independence of Ukraine, his/her town/city, estimating of people’s traditions, their heritage. “Real patriot of Ukraine after getting the independence, – the author says, – should respect for the first rate such values: “national past”, “national heroes”, “national memory”, “national culture”, “native language”, “native customs and folklore”. At the same time the writer makes equal the phenomenon patriotism with separatism, it means separating from total state and creating separate independent, “feeling himself happy Zakarpatian separatist” [Dnistroviy 2010: 114].

So, within LSMF “patriot as he is” denotate is represented as a fighter for the truth and freedom who is not indifference to the situation in Ukraine and as a member of Ukrainian hromada, ready to serve on favor to Motherland Large and small. In a modern art publicistic real patriot is represented as a person who has wish and willing to defend the rights of destitute people and make better their conditions of living.

**ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ПРОБЛЕМИ
АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ
ЕКОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ**

Г.А. Бевзо (Київ, Україна)

Формування екологічної термінології в англійській та українській мовах відбувається в умовах глобалізації етнічних культур. Переклад виконується на основі когнітивних процесів аналізу, узагальнення і т.д. терміну. Саме результати пізнавального процесу зумовлюють вибір тих чи інших мовних засобів для перекладу екологічного терміну. Викриття психологічної складової в процесі перекладу є важливою умовою для реалізації механізмів і принципів перекладу. Психолінгвістичний опис перекладу екологічних термінів пов'язаний з проблемою необхідності передачі точного сенсу лексичної одиниці оригіналу, а з іншого боку - необхідністю досягнення адекватного чіткого перекладу для аудиторії. Перекладач повинен виконати декодування культурних кодів в екологічній системі однієї мови і відтворити їх за допомогою культурних кодів іншої (рідної) мови. Екологічні терміни, що використовуються в прямому або словниковому сенсі не складні для перекладу (наприклад, *rain – дощ, fog – туман*). Ускладнення в перекладі викликані екологічними термінами, що належать до національно-упередженого екологічного лексикону. Переклад в таких умовах вимагає від перекладача, в першу чергу, основних когнітивних операцій аналізу, інтерпретації та узагальнення семантичного значення лексичної одиниці, а по-друге, лінгвістичного аналізу лексичної одиниці, яка включає в себе дослідження історії походження термін, культурної специфіки терміна і т.д.

**PSYCHO-LINGUISTIC PROBLEMS OF
ENGLISH-UKRAINIAN TRANSLATION OF THE
ECOLOGICAL TERMS**

H. Bevzo (Kyiv, Ukraine)

Formation of the ecological terminology in English and Ukrainian languages takes place in the conditions of globalization of ethnic cultures. Translation is done based upon the cognitive processes of analysis, generalization and etc. of the term. Exactly the results of the cognitive process predetermine the choice of that or those linguistic devices for translation of the ecological term. The exposure of the psychological constituent in process of translation is an important condition for implementation of the mechanisms and principles of translation. The psycho-linguistic description of translation of the ecological terms is related to the problem of necessity of transmission of the exact meaning of lexical unit of original, and from other side – necessity to attain adequate translation clear for the transmitters of target language. The translator must execute decoding of cultural codes in the ecological system of one language and reproduce them by means cultural codes of other mother tongue. The ecological terms used in direct or vocabulary meaning are not difficult for translation (e.g. *rain – дощ, fog – туман*). Complication in translation is caused by ecological terms, which belong to ecological nationally-biased lexicon. Translation of such terms requires from a translator, above all things, bringing of basic cognitive operations of analysis, interpretation and generalization of semantic value of lexical unit, and secondly, linguistic analysis of lexical unit, which includes the research of history of origin of the term, cultural specific of term etc.

**ДИАГНОСТИКА ДУШЕВНОГО СТРАДАНИЯ:
ПСИХОЛОГО-ЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ
АНАЛИЗ ПИСЬМЕННОГО ТЕКСТА В
СУДЕБНОЙ ЭКСПЕРТИЗЕ**

А.Г. Волкова (Калуга, Россия)

Потребность в проведении комплексной психолого-лингвистической экспертизы возникает в том случае, если объектом рассмотрения является продукт речевой деятельности человека, то есть текст, который может быть представлен как в устной, так и в письменной форме. Письменный текст представляется материалом, в большей или меньшей степени пригодным для идентификации языковой личности. Учитывая множественность составляющих языковой личности, берется только одна из ее сторон: психоэмотивная, которая становится предметом экспертного исследования и в том случае, когда требуется установить эмоционально-психологическое состояние человека на момент написания текста. В частности, такая потребность может возникнуть, если речь идет о предсмертных записках (возможность доведения до самоубийства), а также в делах, связанных с физическими и / или психологическими пытками в местах лишения свободы. В качестве диагностируемого состояния берется переживание субъектом душевного страдания, при этом диагностика должна осуществляться дистантно – по письменному тексту, в котором субъект описывает не только свои переживания, но и какие-либо события и свое восприятие этих событий. Исследование текстов может оказать помощь в определении состояния автора этих текстов. Это, в свою очередь, может служить своеобразным идентификатором наличия физического и/или психологического воздействия на автора текстов.

**THE DIAGNOSTICS OF EMOTIONAL PAIN:
PSYCHOLINGUISTIC ANALYSIS
OF A WRITTEN TEXT
IN FORENSIC EXPERTISE**

A. Volkova (Kaluga, Russia)

Psycho-linguistic expertise is made if an object of an investigation is a text that has oral or written form. Written text can be material for identification of linguistic person. As the concept “linguistic person” has got a lot of aspects, here one can take only psycho-emotional aspect that becomes an object for expertise when one needs to find out author’s state of mind, especially his distress that is caused by different situations and that causes author’s death or injuries or emotional shock. For example, it can be useful investigation of suicide notes or body and/or soul tortures in prisons. In Russian researches the psychology of torture is not completely studied as the problem that is connected with this field in psychology – the problem of diagnostics of emotional pain. The results of such description can be used for forensic experts in psychology and linguistics.

ЦВЕТ В АЛТАЙСКОМ
ЯЗЫКОВОМ СОЗНАНИИ:
ПСИХОЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Т.А. Голикова (Москва, Россия)

Статья посвящена выявлению специфики функционирования цветовых концептов в алтайском языковом сознании. Выявляется историко-фольклорная символика данных концептов, приводятся словарные данные соответствующих лексем, а также специфика функционирования их в современном алтайском языковом сознании.

Цветовые лексемы исследуются по данным историко-этимологических словарей, современным двуязычным словарям (толковому и ассоциативному), а также сборнику пословиц и поговорок. Широко привлечены материалы этнографов и культурологов с целью интерпретации базовых тюркских цветовых концептов.

Так, лексема *kara* в тюркских языках (др.-тюрк. и монг. включительно), в различных фонетических вариантах: *qara*, *kaiya*, *qa:*, *kora*, *xara*, *xura*, *xar* и др., в первую очередь обозначает «черный», «темный», помимо значений «большой», «крупный», «главный», «великий», «сильный», «толпа», «войско», антонимичные – «мрачный», «печальный», «несчастный», «гадкий», «низкий», «злой», пространство – «север», «широкий», «земля, суша».

Ахроматические цвета, обозначенные в тюркских языках как *черный (kara)* и *белый (ak)*, являются не просто символами основных космических зон, но изначально связаны с этическими понятиями добра и зла. Как во многих языках мира, лексемы белого и черного цвета служат в тюркских языках репрезентантами, с одной стороны, чистого, прекрасного, благородного, счастливого, невинного, истинного, с другой стороны, порочного, злого, несчастливового, лживого, печального и т.д.

Значимыми цветами для алтайцев выступают черный, белый, голубой, желтый и красный. Это зафиксировано и фольклорной традицией, и обрядовыми действиями, и в национальных орнаментах, костюмах. Для современного алтайца оказываются значимыми те же цвета, как показал массовый ассоциативный эксперимент: красный, белый, зеленый, черный, сине-зеленый (голубой), желтый гораздо реже серый и коричневый.

COLOR IN THE ALTAI LANGUAGE
CONSCIOUSNESS:
PSYCHOLINGUISTIC ASPECT

T. Golikova (Moscow, Russia)

The article discusses the specific of functioning of color concepts in the Altai language consciousness. Historical and folkloric symbolics of given concepts are revealed in the article. Dictionary data of corresponding lexemes as well as the specificity of their functioning in the modern Altai language consciousness are given here.

Color lexemes are investigated according to the historical and etymological dictionaries, modern bilingual dictionaries (monolingual and associative dictionaries), as well as a collection of proverbs and sayings. Materials of ethnographers and cultural studies are involved widely in order to interpret of basic Turkic color concepts.

Thus, the lexeme *kara* in the Turkic languages (inclusive ancient Turk. and Mong.), in various phonetic variations can be: *qara*, *kaya*, *qa:*, *kora*, *hara*, *hura*, *har* etc., primarily it means «black», «dark», in addition to these meanings «big», «large», «chief», «great», «strong», «crowd», «army», antonymous - «gloomy», «sad», «unhappy», «ugly», «low», «evil», «the space -> north», «wide», «ground, land».

Achromatic colors indicated in the Turkic languages as *black (kara)* and *white (ak)* are not merely symbols of the major space areas, but initially they are associated with the ethical concepts of good and evil. As in many languages of the world lexemes of white and black colors are used as representants in the Turkic languages. On the one hand, representants can be pure, lovely, noble, happy, innocent, true, on the other hand, they can be wicked, evil, unhappy, false, sad, etc.

Black, white, blue, yellow and red are significant colors for Altaians. This was fixed by folk tradition and ritual actions, and national ornaments, costumes. Mass association experiment showed that the same colors were significant for the modern Altaians. They are red, white, green, black, blue-green (blue), yellow, but grey and brown is much less used by them.

**ОЗНАКИ ВИРАЖЕННЯ
ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК
ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ**

Н.В. Дячук (Житомир, Україна)

Для дослідження ознак вираження психолінгвістичних характеристик художнього тексту ми взяли за основу уривок художнього тексту «Усмішка» американського письменника, Рей Бредбері. Порівняльний аналіз здійснювався на перекладах трьох перекладачів, які здійснили переклад художнього тексту «Усмішка», а саме Л.В. Коломієць, А.І. Євси та Я.Д. Веприняка.

Попередній аналіз перекладацьких трансформацій, використаних у перекладах, дає змогу проаналізувати ознаки вираження психолінгвістичних характеристик самого тексту. До таких належать цілісність, зв'язність, інформативність, подільність, структурність, діалогічність.

Цілісність тексту представлена семантичною єдністю, яку забезпечують представлені в тексті суспільні події, опис явищ природи, відомості про людей та їхній зовнішній вигляд, переживання героїв і т. ін., їх послідовність у тексті та відповідні лексичні одиниці.

Зв'язність характеризується різними мовними засобами, які й установлюють певний зв'язок між одиницями тексту. Специфічна організація мовних засобів реалізується різними способами вираження: словами, близькими за значенням, які виражають поняття простору та часу, повторами, різними номінаціями, вставними словами, сполучниками, частками, артиклями, частіше означеними тощо.

Ознакою структурності тексту слугує його внутрішня композиція. Основними елементами внутрішньої композиції є абзаци, які відіграють величезну роль під час осмислення інформаційних блоків. Членування на абзаци, як прояв структурності тексту, є особливо важливим для нас, оскільки ми маємо справу з художніми писемними текстами, а абзаци, як відомо, слугують прийомами впливу на адресата на невербальному рівні.

Подільність тексту визначається його членуванням на різні ідеї, судження, поняття, теми, так зване концептуальне членування тексту.

Інформативність тексту може бути представлена внутрішнім змістом того чи іншого повідомлення, так би мовити підтекстом. До засобів, що допомагають створити підтекст, відносять такі стилістичні прийоми, як метафора, метонімія, перифраз, порівняння тощо.

Діалогічність як текстова категорія характеризує спрямованість тексту на адресата. Вона, як правило, являє собою діалогічні відношення, які реалізуються в тексті через питально-відповідний комплекс.

Оскільки психолінгвістичні характеристики забезпечують адекватність та повноту художнього тексту, можна стверджувати, що всі три уривки перекладу є адекватними та естетичними з точки зору психолінгвістики.

**EXPRESSING CRITERIONS OF
PSYCHOLINGUISTIC CHARACTERISTICS
OF THE LITERARY TEXT**

N.V. Dyachuk (Zhytomyr, Ukraine)

For the research of the expressing criterions of psycholinguistic characteristics of the literary text the abstract from the text "The Smile" was taken. The author of the story is an American writer Ray Bradbury. The comparative analysis was realized through the translations of the literary text "The Smile" made by L.V. Kolomiets, A.I. Evsy and Y.D. Veprynyaka.

The previous analysis of translation transformations, used in the translations mentioned, gives a reasonable opportunity to analyze the expressing criterions of psycholinguistic characteristics of the text itself. To such psycholinguistic characteristics of the literary text belong *coherence, cohesion, informativeness, divisibility, structurality, dialogic description*.

Coherence of the literary text is seen through semantic unity, represented by the presence of social events, nature phenomena description, general facts about people and their appearance, feelings of the characters, the succession of all these components in the text and the appropriate lexical units.

Cohesion is characterized by different linguistic means which are used to demonstrate certain relations of text units. The specific organization of linguistic means is realized through different expressive means: e. g. words close in their meaning that can create the concept of spaciousness and time; repetitions; various proper names; parenthesis; conjunctions; particles; articles (mostly the definite article) etc.

Structurality is characterized by the inherent contexture of the literary text. The main elements of the inherent contexture are known to be paragraphs which play a very essential role in comprehension of all the informative blocks. The paragraph division is an important fact for us, as we deal with literary written texts. Paragraphs have an enormous impact on the addressee on the non-verbal level.

Divisibility is determined by the division of the text into different ideas, opinions, notions, topics. It is, so called, the conceptual division of the text.

Informativeness can be reproduced by inherent meaning of this or that message, so to say, the implication of the text. Such stylistic devices as metaphor, metonymy, periphrasis, simile, etc are used to create the text implication.

Dialogic description as a text category is aimed to influence an addressee. It is represented by definite dialogic relations, which are realized through the question-answer complex.

As psycholinguistic characteristics serve to show the adequacy and completeness of literary text, we can assert, that three translated abstracts are adequate and aesthetic from the point of view of psycholinguistics.

**“ІНСТРУКТАЖ З ТЕХНІКИ БЕЗПЕКИ”
ЯК ГІПЕРЖАНР У НАВЧАЛЬНО-
ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ (на матеріалі
презентації POWER-POINT)**

I.M. Єршова (Львів, Україна)

Техніка безпеки – складова частина охорони праці учнів, технічних і педагогічних працівників школи. Її завдання – звести до мінімуму ймовірність нещасних випадків, пожеж, забезпечити комфортні умови праці при оптимальному рівні працездатності на протязі уроку, робочого дня, тижня, місяця, усього навчального року.

“Інструктаж з техніки безпеки” уроку хімії охоплює такі канали комунікації, як: зоровий, нюховий, слуховий, смаковий та тактильний. Таким чином, інструктаж з техніки безпеки – це взаємодія в процесі комунікації засобів різних семіотичних систем.

Інструктаж з техніки безпеки містить такі субжанри, як:

1. Заборона:

• **Заборона, що стосується загальних вимог до учнів у кабінеті хімії:** Поряд з хімічними речовинами не повинно бути продуктів харчування.

• **Заборона, що стосується роботи з дослідями:** Категорично забороняється проводити досліди, не зазначені в роботі.

2. Рекомендація, яку вчитель застосовує для правильного виконання експерименту, враховуючи:

• **Інструкція** (Експеримент слід виконувати згідно з інструкцією).

• **Пропорцію твердої речовини і рідини:** Необхідно пам’ятати, що твердої речовини потрібно брати при близько 1/3 чайної ложки, а рідини – 1-2 мл.

• **Запах речовини** (Визначати запах речовини потрібно злегка, підганяючи долонею пари речовини в свій бік).

• **Надписи на склянках** (Користуватися реактивами можна лише із тих самих склянок, на яких є надписи).

• **Використання чистого лабораторного посуду** (Використовуйте лише чистий лабораторний посуд).

3. Застереження.

У презентації PowerPoint адресант (учитель) застерігає адресата (учнів) правильно використовувати небезпечні речовини (їдкі, вибухові та токсичні речовини, кислоти, луги тощо), адже знання правил техніки безпеки – це насамперед життя та здоров’я (*Їдка речовина! Руїнує і подразнює шкіру*).

Отже, гіпержанр – це сукупність зв’язків між мовленнєвими жанрами, коли у межах одного складного мовленнєвого жанру можна виділити субжанри (менші прості мовленнєві жанри).

**“A SAFETY TRAINING” AS A HIPERGENRE
IN THE PEDAGOGICAL DISCOURSE (ON
THE MATERIAL OF THE POWERPOINT
PRESENTATION)**

I.M. Yershova (Lviv, Ukraine)

Safety is a part of the health of pupils, the technical staff of the school and teachers. Its aim is to minimize the accidents, fires, make comfortable working conditions at optimum levels of working during the lesson, the week, the month, all school year.

“A Safety Training” of the chemistry lesson contains the following channels of communication such as visual, olfactory, auditory, gustatory and tactile. Thus, a Safety Training is the interaction of different semiotic system in the communication.

A Safety Training includes the following subgenres as:

1. A prohibition:

• **A prohibition of general requirements for pupils in the study of chemistry:** *No eating or drinking.*

• **A prohibition of working with experiments:** *Don't perform unauthorized experiments.*

2. Arecomendation: The teacher uses the recommendation for correct experiment, including

• **An instruction:** *The experimentshould doaccording to the instructions.*

• **A proportion of the solid and the liquid:** *Keep in mind thatthe solidshould takeabout 1/3 of the teaspoon andthe liquid– 1-2ml.*

• **A smell of the substance.** The smell of the substance should be determined lightly, adjusting the substance to your side.

• **Labels on glasses.** *Labels and equipment instructions must be read carefully before use.*

• **Using clean laboratory glassware.** *Use onlycleanlaboratory glassware.*

3. A reservation.

The addresser (the teacher) warns the addressee (pupils) to correct use hazardous substances (corrosive, explosive and toxic substances, acids, alkalis etc.) in the Power Pont Presentation because knowledge of the safety rules is the life and the health.

Causticsubstance! Disrupt andirritate theskin.

Thus, a hipergenre is a set of the relationship between speech genres, when in the complex speech genre can be identified subgenres (less common speech genres).

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ «ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ»: ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ

С. В. Засєкін (Луцьк, Україна)

Психолінгвістика має практичне застосування в багатьох галузях людської діяльності, де триває комунікація. Завдяки сучасним методам аналізу ця галузь науки також дає змогу досліднику виявляти аспекти зловживання мовцями мовними ресурсами.

Як зазначала проф. Татьяна Слама-Казак (1920-2011), засновник та почесний президент Міжнародного товариства прикладної психолінгвістики (ISAPL), до найвагоміших завдань психолінгвістики XXI століття належать, з-поміж інших, соціально-політичні проблеми комунікації (Slama-Cazacu 2007). Сьогодні ми є свідками нав'язаної нам російським керівництвом безпрецедентної «гібридної війни» – палаючого збройного конфлікту, що триває поряд із процесом поневолення людських мізків. Як видається, Ролан Барт був дійсно правий, коли висловив нетривіальну ідею про те, що мова, крім її традиційного розуміння як інструмента комунікації (чи передачі думок), відображення мовної реальності, може стати звичайним фашистом. Сутність цього полягає, на думку французького вченого, у властивості мови не просто щось людині забороняти, а примушувати її говорити дещо.

В основі нашого дослідження – праці R. Blake, E. Haroldsen (1975) та D. Molden, P. Hutchinson (2006), присвячені темі маніпулювання та сугестії, відповідно. Ця розвідка – спроба проаналізувати українські й російські текстів медіа в період літа 2013 до сьогодні. Виявлено сім психолінгвістичних прийомів, функція яких полягає в порушенні вірогідності повідомлення, внаслідок чого відбувається маніпулювання індивідуальною та колективною свідомістю. Це – «приклеювання або навішування ярликів», «сяюче узагальнення» або «блискуча невизначеність»; «трансфер», «перенесення»; «посилання на авторитети», «свідчення»; «свої хлопці» або «гра в простонародність»; «підтасування карт»; «роби як усі» або «спільна платформа». До засобів сугестії належать такі: вилучення (номіналізація, неспецифічні дієслова, іменники та займенники); генералізація (універсальні квантифікатори, інтенсифікатори, модальні оператори); викривлення (пресупозиції, читання думок, вмонтовані команди). Під сугестією ми розуміємо психологічний процес, завдяки якому людина приймає нав'язану їй ідею без аргументів, прямих наказів або експліцитного примушування (AHD).

‘HYBRID WAR’ INFORMATION TECHNIQUES: PSYCHOLINGUISTIC ISSUES

S. Zasiakin (Lutsk, Ukraine)

Psycholinguistics is applicable practically in all areas of human activity where human communication is involved. In fact, this science helps identify the abuse of language by its speakers.

As late Prof. Tatiana Slama-Cazacu (1920–2011), founder and Honorary President of the International Society of Applied Psycholinguistics (ISAPL) asserted, among the most pivotal tasks of psycholinguistics in the 21st century are, among others, political, social communication issues (Slama-Cazacu 2007). Today Ukrainians are imposed an unprecedented Russian “hybrid war”, the ongoing conflict that is observed simultaneously with human brains’ slave-making process. Roland Barthes was certainly right when he expressed an astonishing idea that, language, besides its traditional understanding as a means of communication (or transmitting thoughts), a performance of any linguistic reality, may become quite simply fascist. The essence of language fascism, in the French scholar’s opinion, lies in the fact of compelling somebody say something.

Based on R. Blake, E. Haroldsen (1975) and D. Molden and P. Hutchinson (2006) researches devoted to the topic of manipulating and suggestion, the paper is an attempt to study both Ukrainian and Russian mass media texts from the summer of 2013 till today. Seven psycholinguistic devices aiming to distort veracity of the statement and viewed as the means of individual and collective manipulation were defined: name calling, glittering generality, transfer, testimonial, plain folks, card stacking, band wagon. The list of suggestion means includes: deletion (nominalization, unspecified verbs, nouns and pronouns); generalization (universal quantifiers, intensifiers, modal operators); distortion (presuppositions, reading thoughts, embedded instructions). Suggestion is treated in the study as a psychological process by which an idea is induced in or adopted by another without argument, command, or coercion (AHD).

**КАТЕГОРІЯ ПРОСТОРУ
В ЩОДЕННИКОВОМУ ДИСКУРСІ:
ЛОКУСИ Й ТОПОСИ**

С.Є. Ігнат'єва (Дніпропетровськ, Україна)

Основним поняттям для будь-якого типу комунікації є визначення його комунікативного простору. Під комунікативним простором щоденникового дискурсу розуміємо поле його реальних і потенційних контактів між учасниками комунікації – комуніканта-продуцента і комуніканта-реципієнта.

Простір становить важливий сегмент картини світу комуніканта-продуцента й тісно пов'язаний з часом. Простір, як універсальна категорія людського мислення, фіксується різними видами знань – мовними і дискурсивними.

Локуси у щоденниковому дискурсі позначають закриті культурні просторові фрагменти, зокрема поіменовані та ті, які позбавлені імені. Вони виражаються у щоденниковому тексті топонімами й апелятивами. Топоси ж навпаки позначають відкриті культурні просторові фрагменти і становлять локально організовані смислотворні простори і пов'язані з ними способи й форми існування логосу – способи розгортання конкретного смислу.

Щоденниковий простір загалом збігається з реальним. Реальність і дійсність – однакові категорії, оскільки щоденниковий дискурс становить „справжній світ”, його структура здебільшого повторює структуру реального світу і пов'язана з моделлю світу, репрезентованою щоденниковим дискурсом. Як будь-яка модель, простір щоденникового дискурсу дихотомічний, у його структурі можна виокремити набір змістових опозицій.

Варто зауважити, що локуси й топоси співіснують у щоденниковому дискурсі, створюючи його особливий простір.

**THE CATEGORY OF SPACE IN A DIARY
DISCOURSE: LOCI AND TOPOI**

S. Ignatieva (Dnipropetrovsk, Ukraine)

The main notion for any type of communication is the determination of its communicative proctor. The communicative space in a diary discourse is realized as the field of its real and potential contacts between the participants of communication – communicant-producer and communicant-recipient.

The space is an important segment of the picture of the world of communicant-producer and tightly connected with time. The space as a universe category of human thinking is fixed with different kinds of knowledge – language and discursive.

The loci in a diary discourse determine the closed cultural space fragments, particularly named and nameless. They are reflected in a diary text as toponyms and appellatives. On the contrary, the topoi determine opened cultural space fragments and are the locally organized meaningful spaces and connected with them ways of locus's forms of existence, the ways of developing a particular sense.

Diary discourse mainly coincides with a real one. The reality and true situation are the same categories, since a diary discourse is a real world; its structure mainly repeats the structure of real life and connected with a world model presented in a diary discourse. The space of diary discourse as any model is dichotomous. There can be found the set of content oppositions in its structure.

It should be stressed that loci and topoi coexist in a diary discourse creating its special space.

ФУНКЦІОНУВАННЯ НЕОЛОГІЗМІВ У МОВІ
СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕРІОДИКИFUNCTIONING OF NEOLOGISM IN MODERN
UKRAINIAN PERIODICALS

Ю.В. Калужинська
(*Переяслав-Хмельницький, Україна*)

Y. Koluzhynska
(*Pereyaslav-Khmelnytskyi, Ukraine*)

Без усебічного обстеження змін у системі сучасної української мови неможливе успішне розв'язання теоретичних і практичних завдань мовного будівництва в сучасній Україні, повноцінна українізація всіх сфер життя українського суспільства.

Активізацію мовної динаміки в першу чергу викликає динаміка суспільного життя.

Найбільш інтенсивно збагачення лексичного складу мови відбувається в епохи великих соціальних зрушень. Водночас суспільні зміни дають поштовх потенційним можливостям, закладеним у системі мови.

Серед екстралінгвальних причин появи інновацій також виділяємо відкритість слов'янських країн і слов'янських мов у цілому та нової незалежної України й української мови зокрема, до контактів з іншими країнами та іншими мовами.

Новотвори як результат внутрішньомовних процесів мають у потоці нової лексики більшу питому вагу, ніж нові запозичення, особливо результати різних способів морфологічного словотворення: складання слів й основ, афіксації (суфіксації та префіксації), а також безафіксні деривати.

Важливим у понятті „інновація” вважаємо визначення його як певного нововведення, будь-чого нового в мовній системі.

Отже, інновація позначає явища, пов'язані з динамікою мовної системи. Поняття інновації в лінгвістиці родове, тобто охоплює зміни на всіх рівнях мовної системи, узагалі тенденції оновлення мови (зникнення певних одиниць, заміну, появу конкурентних пар і рядів одиниць тощо).

Під новотвором розуміємо нове слово, утворене за певною словотвірною моделлю з власне-українських або запозичених морфем у межах української мови.

It is impossible to solve theoretical and practical problems of language development in modern Ukraine successfully without comprehensive examination of changes in modern Ukrainian language, full Ukrainianization of all spheres of Ukrainian society's life is impossible.

The dynamics of social life causes the intensification of language dynamics primarily.

The most intensive language vocabulary enrichment occurs in times of great social changes. However, social changes raise potential possibilities that laid in the language system.

Among extra linguistic reasons of innovations' appearing, we also select the openness of Slavic countries and Slavic languages in general and new independent Ukraine and Ukrainian language in particular, to contacts with other countries and other languages.

Neologisms as a result of internal processes have greater proportion in the flow of new vocabulary than new borrowings, especially the results of different methods of morphological derivation: making words and bases, affixation (suffixation and prefixation) and non-affixation derivatives.

The most important in the concept of «innovation» is the defining of it as a specific innovation, something new in the language system.

Thus, innovation indicates phenomena that are associated with the dynamics of the language system. The concept of innovation in the linguistic is generic, that means it includes changes at all levels of the language system, general trends of language update (disappearance of certain units, replacement appearance of competitive pairs and series of units, etc.).

Neologism we understand as a new word formed by certain derivative model of self-Ukrainian or borrowed morphemes within the Ukrainian language.

**ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ
РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ**

Л. П. Кожуховська
(*Переяслав-Хмельницький, Україна*)

Входження України у світовий науковий та освітній простори вимагає принципово нового рівня професійної підготовки студентів гуманітарного циклу підготовки, зокрема філологів-україністів, які нині здійснюють якісне оновлення усіх її складників. Європейською освітньою системою сформульовані складники потенціалу компетентності спеціаліста-філолога, однією з яких є вільне володіння рідною та хоча б однією з європейських мов. Доцільним у процесі навчання і рідної, і іноземної мов як засіб інтенсивного підходу, особливо на початковому етапі, коли формуються і закріплюються основні мовленнєві вміння у студентів є метод активізації резервних можливостей особистості і колективу, розроблений Г.О. Китайгородською. На нашу думку, цей метод задовольняє вимоги сьогодення щодо вивчення зокрема іноземної мови, а також успішно формувати комунікативну компетенцію. Проблеми навчання рідної та іноземної мов на філологічних факультетах педагогічних ВНЗ з використанням інтенсивної методики присвячено чимало робіт. Зокрема вивченням проблеми психолінгвістичних передумов навчання іноземної та рідної мов займалися ряд вітчизняних і зарубіжних учених: Л.С. Виготський, Є.М. Верещагін, М.І. Жинкін, Ю.О. Жлуктенко, І.О. Зимня, Н.В. Імедадзе, О.О. Леонтєв, Г.Док та ін.

**PSYCHOLINGUISTIC PREREQUISITS FOR
THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE
COMPETENCE IN STUDENT-PHILOLOGISTS**

Liudmyla Kozhukhovska
(*Pereyaslav-Khmelnytskyi, Ukraine*)

The entry of Ukraine into the international scientific and educational space requires a fundamentally new level of professional preparation of students of humanities circle of training, particularly the Ukrainian philologists, who now carry out qualitative renovation of all its components. By European educational system were formulated the components of competence potential in philologist, one of which is the fluent speaking of mother tongue and at least one of the European language. Appropriate in the learning process of study the native and foreign languages as a means of an intensive approach, especially on the early stage, when form and fix the basic speech skills in students is the method of activation of the reserve capacity of the individual and group, worked out by H.O. Kytaihorodska. In our opinion, this method satisfies the present requirements of study in particular foreign language, and successfully forms the communicative competence. The problem of learning native and foreign languages at the Philological Faculty of pedagogical universities with using intensive methods was regarded in a lot of works. In particular, the study of issues that consider psycholinguistic prerequisites of foreign and native languages were engaged in a number of domestic and foreign scientists: L.S. Vyhotskyi, Ye.M. Vereshchahin, M.I. Zhynkin, Yu.O. Zhluktenko, I.A. Zymnyaya, N.V. Imedadze, A.A. Leontiev, G.H. Dok and others.

**ОЦЕНОЧНЫЕ НОМИНАЦИИ ЛИЦА
В АКТАХ АВТОКОММУНИКАЦИИ:
ГЕНДЕРНЫЙ АСПЕКТ**

Е.А. Кольцова (Иваново, Россия)

Проблема внутренней речи на протяжении многих лет интересует ученых различных областей знания, прежде всего психологов, нейро- и психофизиологов, психолингвистов, литературоведов и лингвистов. В рамках лингвистического подхода внутренняя речь определяется как произносимая, немая речь, обращенная субъектом к самому себе или к предполагаемому собеседнику, протекающая преимущественно в ментальном мире человека и характеризующаяся лексическим, синтаксическим и функциональным своеобразием. Являясь психологическим феноменом по своей природе, в лингвистике внутренняя речь становится объектом моделирования и подлежит изучению на материале художественных текстов.

Изображенная вербализованная внутренняя речь реализует три основные функции: уточняющую (конкретизирующую), расшифровывающую и экспрессивную (эмотивную). Внутренняя речь характеризуется своей прагматикой и адресатной направленностью, что позволяет применить к ней термин «автокоммуникация». Являясь интериоризированной формой социальных отношений, автокоммуникация имеет важное значение в формировании внутреннего мира личности.

Эмоционально-оценочные экспрессивы, реализуемые в рамках автокоммуникации, выражают подлинные чувства и эмоции говорящего в отношении окружающей действительности, людей и событий, поскольку они не предназначены для стороннего слушателя. В ситуациях автокоммуникации прослеживается ряд гендерных сходств и различий. Женщинам, согласно статистическим данным, более свойственны эмоциональные оценки при отсутствии стороннего адресата. Число эмоционально-оценочных экспрессивов в фемининном типе внутренней речи составляет 56% по сравнению с 44% экспрессивных высказываний маскулинного типа. В обоих типах гендерного речевого поведения наблюдается преобладание высказываний отрицательной оценки. Асимметрия проявляется в отношении номината высказывания. В маскулинной автокоммуникации положительную оценку чаще получает номинат-женщина (59%), отрицательную – номинат-мужчина (81%). В фемининном типе оценочное имя в 77% дается номинату-мужчине независимо от вектора оценки.

Изучение высказываний, содержащих оценку собеседников или событий в различных видах автокоммуникации, позволяет выявить особенности функционирования данных речевых действий и регуляторные механизмы, характерные для того или иного типа гендерного поведения.

**APPRAISIVE ANTHROPONYMIC
NOMINATIONS IN AUTOCOMMUNICATION:
GENDER ASPECT**

E.A. Koltsova (Ivanovo, Russia)

Inner / implicit speech has been the focus of attention for researchers in various fields for a number of years. First of all, it stimulates interest among psychologists, neuro- and psychophysicologists, psycholinguists, literary critics and linguists. The linguistic approach to inner speech determines this phenomenon as silent, covert, implicit speech addressed either to oneself or to some imaginary interlocutor, taking place primarily in the person's mental world and characterised by lexical, syntactic and functional peculiarities. Belonging by its nature to the sphere of psychology, in linguistics inner speech becomes the object of simulation and is to be analysed in literary texts.

Verbalised inner speech performs three main functions: specifying, deciphering and expressive (emotive). This type of speech is characterised by its own pragmatics and addressing which makes it possible to apply to this phenomenon another term 'auto-communication'. Being interiorised form of social relations, auto-communication has considerable importance for individual's inner / mental world and personality formation.

Emotional appraisive nominations which take place in auto-communication express genuine feelings and emotions of the speaker about reality, events and people around as they are not intended for exterior addressee. Auto-communication reveals a number of gender differences and similarities. Thus, according to statistical data, women are more inclined to use emotional appraisals in self-addressed utterances. The number of self-addressed appraisive nominations in feminine speech comprises 56 % comparing to 44 % in masculine inner speech. Both types of gender speech behaviour reveal the domineering of utterances containing negative appraisal. Gender asymmetry becomes evident in the object of appraisal, or 'nominate'. In masculine auto-communication positive appraisal is more often given to women (59%) and negative nominations are more frequently used when appraising men and their actions (81%). In feminine auto-communication appraisive nominations are used in reference to men-nominatees in 77 % irrespective of appraisal vector.

The study of utterances containing emotional appraisive nominations of people and events in different types of auto-communication can allow identifying the function of these speech acts, their peculiarities and regulatory mechanism specific for this or that type of gender behaviour.

**ЗБИГИ ТА РОЗБІЖНОСТІ У МОВНІЙ
ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІЙ КАРТИНАХ
СВІТУ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

(на матеріалі асоціативного експерименту)

Л. Кушмар (Київ, Україна)

На сучасному етапі розвитку науки термін *картина світу* тлумачиться науковцями як універсальне концептуальне представлення дійсності в різноманітності її зовнішніх і внутрішніх зв'язків, яке існує у вигляді певної системи понять. Дійсність у свідомості сучасної людини відображається вербально й концептуально, тому у нашому дослідженні мовна картина світу визначена як така, що сформована на вербальному рівні лексичними засобами мови й відображена в семантичній системі мови. Вона формується засобами лексичного значення відповідного стимулу. Концептуальна картина становить індивідуалізовані уявлення про світ, представлені в нашій свідомості. Сукупність реакцій на відповідний стимул дає змогу встановити її структуру. Наш досвід свідчить, що різниця між мовною та концептуальною картинами світу особливо чітко виявляється під час аналізу наукових термінів. Так, у проведенні асоціативного експерименту взяли близько 500 студентів економічних спеціальностей.

Зіставлення лексичного значення з асоціативним кожного з аналізованих стимулів відбувалося за алгоритмом: фіксація лексичного значення відповідного стимулу зі словників, структурно-семантичний аналіз, установа ядерних реакцій на відповідний стимул, установа загальної кількості ядерних реакцій, які відповідають словниковому значенню, статистична обробка матеріалу, яка дала змогу констатувати рівень наближеності асоціативного та лексичного значень аналізованих лексем – від повного збігу до мінімальної розбіжності. Так, лексеми ГРОШІ, ЗАСТАВА належать до першого рівня наближеності, а МОНОПОЛІЯ, ДЕМПІНГ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, МОНОПОЛІЯ до другого. Це є свідченням того, що концептуальна картина світу більш динамічна, ніж мовна. Ці картини світу співвідносяться одна з одною як ціле з частиною. Мовна картина світу, створена в процесі лінгвальної діяльності, стає частиною концептуальної.

**COMMON AND DIFFERENCES IN LINGUISTIC
AND CONCEPTUAL WORLD PICTURES
OF ECONOMIC SPECIALTIES STUDENTS
(on the Associative Experiment Material)**

L. Kushmar (Kyiv, Ukraine)

On the modern stage of science development the term *world picture* is interpreted by scientists as universal conceptual presentation of reality in the variety of external and internal connections that exists as a certain concept system. The reality in the consciousness of modern man is represented verbally and conceptually, because in our research the linguistic picture of the world is defined as being formed on the verbal level by lexical means of language and represented in the semantic language system. It is formed by means of the lexical value of the stimulus. A conceptual picture presents the individualized ideas about the world, presented in our consciousness. The totality of reactions on a corresponding stimulus gives an opportunity to determine its structure. Our experience shows that the difference between linguistic and conceptual pictures of the world clearly appears in the analysis of scientific terms. About 500 students of economic specialties had taken the part in the associative experiment.

The comparison of lexical and associative meanings of each stimulus was analyzed according to the algorithm: fixing lexical meaning of the corresponding stimulus from the dictionaries, structural and semantic analysis, establishment of the main reactions of the corresponding stimulus, establishment the total number of main reactions that are the same with the dictionary meaning, statistical analysis of the material, that gives an opportunity to establish the level of the associative and lexical meaning proximity of the analyzed lexical – from the complete coincidence to the minimum divergence. Such lexemes as MONEY and MORTGAGE belong to the first level of the proximity but MONOPOLY, DUMPING, PROFITABILITY are to the second. It shows that the conceptual world picture is more dynamic than linguistic one. These pictures of the world relate to each other as a part of a unit. Linguistic picture of the world, being created in the lingual activity is the part of the conceptual world picture.

ЕСТЕТИЧНИЙ АСПЕКТ РЕЛІГІЙНОЇ
КОМУНІКАЦІЇAESTHETIC ASPECTS OF RELIGIOUS
COMMUNICATION

В. Я. Мороз (Дніпропетровськ, Україна)

V. Moroz (Dnipropetrovsk, Ukraine)

Дослідження релігійної комунікації й її естетичного аспекту є основою для формування стилістичної системи української мови. У цьому аспекті біблійні книги, сюжети, образи справили значний вплив на її розвиток.

Естетичний аспект релігійної комунікації виявляється в утвердженні Божої краси на Землі і на небі і розкривається: 1) у метафоризації: *джерела розверзлися; вікна небесні прочинилися*; 2) епітетизації: *джерела безодні; велика безодня – вікна небесні; родюча земля – роса небесна, благословення небесні – благословення безодні*: На шістсотім році Ноевого життя, другого місяця, сімнадцятого дня місяця, у сей день *розверзлися всі джерела великої безодні, і вікна небесні прочинилися* [Буття 7: 11, с.10]; Нехай же дасть тобі Бог від *роси небесної і від родючої землі, і багато хліба і вина* [Буття 27: 28, с. 46]; Від Бога батька твого, [котрий] хай поможе тобі, і від Всемогутнього, який нехай благословить тебе *благословеннями небесними згори, благословеннями безодні, яка лежить унизу, благословеннями сосків і утроби* [Буття 49: 25, с. 87]. Семантичне значення простору притаманне бінарній опозиції *згори – унизу*. Атрибутивні відношення поширюють дихотомічну структуру *джерела безодні – вікна небесні, роса небесна – родюча земля*. Естетичний аспект релігійної комунікації розкривається в бінарній структурі *гори – пагорби*, яка представлена лексемами: *благословення – краса*: Благословеннями батька твого, котрі переважають благословення *гір одвічних і красу пагорбів споконвічних* [Числа 35: 34, с. 276].

Researching religious communication and its aesthetic aspect underlie the stylistic system of Ukrainian language. In this aspect the biblical books, stories, images had a significant influence on its development.

The aesthetic aspect of religious communication is found in the statement of God's beauty on Earth and in heaven and revealed: 1) in metaphor: *sources opened up, the windows of heaven were opened*; 2) epithets: *deeper sources, great chasm – the windows of heaven; fertile land – the dew of heaven, heaven blessings – blessings of the deep*; In the six hundredth year of Noah's life in the second month, the seventeenth day of the month, in this day all the *fountains of the great deep open up and the windows of heaven were opened* [Genesis 7: 11, c.10]; Let God give thee of the *dew of heaven* and of *fertile land* and a lot of bread and wine [Genesis 27: 28, c. 46]; From the God of thy father, [which] shall save thee, and from the Almighty, who shall bless thee with *blessings of heaven above, blessings of the deep that lies beneath*, blessings of the nipples and womb [Genesis 49: 25, c. 87].

The semantic meaning of space is inherent to binary oppositions *top – down*. Attributive relation spreads dichotomous structure *deep sources – the windows of heaven, heavenly dew – fertile land*. The aesthetic aspect of religious communication revealed in the binary structure *mountains – hills*, represented by lexeme: *blessing – beauty*: The blessings of thy father, who dominated the eternal blessing of the *mountains* and the beauty of the *hills* ancestral. [Numbers 35: 34, c. 276].

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ЕКСПРЕСИВНОГО
КОМПОНЕНТУ ЕМОЦІЙ В ГЕНДЕРНИХ
КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЯХ
КОКЕТУВАННЯ, ЗАГРАВАННЯ, ФЛІРТУ

T. Osipova (Kharkiv, Ukraine)

Емоції своєрідно характеризують людську унікальність. Уміння переживати радість та смуток, гнів та провину, здатність співчувати чужим почуттям або омовлювати власні емоції вирізняють людину від інших живих істот. Еволюційне значення емоцій у тому, що вони забезпечують нові типи мотивації, поведінкові тенденції та варіативність поведінки, що необхідна для успішної взаємодії індивіда з довкіллям, його успішної адаптації в соціумі. Контекстуальний аналіз надає можливість виявити різні **апостеріорні смисли**, тобто такі, що народжуються в процесі спілкування [Див. про це: Бацевич, 18]. До прикладу репрезентуємо прагматику фразеологізму *зрати очима* – «грайливо поглядати на когось, прагнучи звернути на себе увагу, викликати до себе інтерес» [Словопедія ФСУМ], спроектовану в психолінгвальну та гендерну площини.

Кокетування, безумовно, пов'язано з прагненням жінки привернути до себе увагу представника протилежної статі й справити на нього відповідне, винятково позитивне, враження, порівн.: 1. *Стояла Мотря й, граючи очима, ласкаво всміхалася* (В. Винниченко) – візуальний параметр репрезентує емоцію задоволення адресанта, є сигналом про врівноважений, позитивний психологічний стан героїні. 2. – *Іч, яка ти сьогодні! – Яка? – Радіє, грає очима і соромиться дівчина* (М. Стельмах) – невербальна рецепція жінки на тактику загравання до неї; репрезентує емоції **задоволення, радості, захвату, замилювання, симпатії, ніжності** тощо.

Ці невербальні засоби, що репрезентують експресивний компонент емоції, власне позитивної і негативної, що виникають у певних комунікативних ситуаціях і реалізують апостеріорні смисли, котрі впливають на ефективність комунікації загалом. Перспективою дослідження є вивчення емотивності текстів в проекції на комунікативний і гендерний аспекти.

VERBALIZATION OF EXPRESSIVE
COMPONENT OF EMOTIONS IN GENDER
COMMUNICATION STRATEGIES
OF COQUETRY, MAKING ADVANCES,
FLIRTING

Tetiana Osipova (Kharkiv, Ukraine)

Emotions characterize human uniqueness in a peculiar way, including its gender component that can be possibly found out by methods of pragmatic analysis of expressive component of emotions (*facial expressions, gestures, body motions, etc.*) in speech of men and women who reveal mutual intentionality.

Verbalization of non-verbal strategies and tactics can be easily seen in the idioms, e. g. *зрати очима* – “a playful glance at someone trying to attract attention or to cause interest”, which is reflected in psycholinguistic and gender plane.

The verb *кокетувати (to coquette)* describes the corresponding **female demeanor**, e. g. – *Іч, яка ти сьогодні! – Яка? – Радіє, грає очима і соромиться дівчина* (M. Stelmakh) – anon-verbal female perception to tactics of flirting with her that represents the emotions of **pleasure, joy, delight, admiration, sympathy, tenderness**, etc.

Making advances has mostly humorous meaning, e. g. – *Ато щобуде? – виграє очима Северин* (Gr. Tyutyunnik) – a playful glance represents tactics of “apparent” interest in one of the communicants, it is a kind of invitation to communicative game, tinged by emotions of **joy, sympathy, delight**, etc., that may be universally used by both men and women.

Flirt is a desire of absolute victory, excitement; speech components are marked by a special refinement, e. g. *Віталікові, здається, не до сміху, бо Тоня все ще літає у вальсі..., грає очима до партнера, пускає бісики* (O. Gonchar) – visual behavior of one of the communicants causes negative emotions of the other because flirting strategy is directed to the other communicant, i. e. strategy of “love triangle”.

The mentioned strategies represent the expressive component of emotions that implement posterior meanings in certain communicative situations which influence the effectiveness of communication in general.

The perspective of research is to study emotiveness of texts projected on communicative and gender aspects.

**НОВІТНІ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ
ПРОЦЕСИ В МОВІ ЕЛЕКТРОННИХ
ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ**

*Т. С. Панченко
(Переяслав-Хмельницький, Україна)*

Засоби масової інформації – це феномен, що є генератором інформації, матеріальне вираження якої проходить через мову. Саме тому ЗМІ виконують функцію каналу, який може породжувати нову чи заперечувати стару систему функціонування мови, а отже диктувати межі культури українського слова.

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття спостерігається поштовплення інтересу науковців до вивчення електронних засобів масової інформації. Так, вводиться поняття інформаційного стилю як різновиду публіцистичного з урахуванням мовностилістичних і комунікативно-прагматичних особливостей мас-медіа та здійснюється порівняльна характеристика оцінних засобів.

Розглядаємо інформаційні телевізійні програми перших п'яти років існування незалежних ЗМІ в Україні та процеси типологізації цих програм. Вважаємо, що інформаційна телевізійна програма як об'єкт для типологізації – це система, у якій форма поєднується зі змістом об'єктивним, інформативним, тематичним зв'язком, результатом якого є візуальне й вербальне сприйняття окремих творів на телеекрані як елементів цілого.

Усну комунікацію в радіо- і телеэфірі репрезентує мовна діяльність журналістів та інших учасників програм. Однак така комунікація неможлива без професійної діяльності мас-медійників. Тому усну комунікацію журналістів у радіо- і телепрограмах можна поділити за типами спілкування: студійна робота одного ведучого, спілкування між ведучими чи гостями студії, спілкування із додзвонювачами, спілкування через смс-повідомлення.

Прямий ефір як сегмент сучасного медіапростору є новим функціонально-стильовим різновидом усної форми літературної мови. В Україні він проходив своє становлення в 90-ті роки ХХ століття в умовах розбудови державності. Специфіка спілкування в ефірі сьогодні є важливою науковою проблемою не лише в галузі мовознавства, але й у сфері соціальних комунікацій.

**LATEST LEXICAL-SEMANTIC
PROCESSES IN THE LANGUAGE
OF ELECTRONIC MEDIA**

*T. Panchenko
(Pereyaslav-Khmelnytsky, Ukraine)*

The media is a phenomenon, that is a generator of information, material expression of which comes through language. Therefore the media is functioning as a channel that can generate new or deny the old system of language functioning, and thus can dictate the boundaries of Ukrainian word culture.

In the late XX – early XXI century scientists are interested in studying electronic media. The concept of information style as a kind of journalistic style is entered, considering language and communicative-pragmatic features of the media and comparative characteristic of evaluation tools is carried out.

We examine informational television programs of first five years of the independent media in Ukraine and processes of typologization of these programs. We believe, that the information TV program as an object for typologization is a system in which the shape is combined with the content through an objective, informative, thematic connection, the result of which is visual and verbal perception of individual works on the screen as elements of the whole.

Oral communication on radio and television represents speech activity of journalists and other program participants. However, such communication is impossible without the professional activities of mass media people. That is why oral communication of journalists on radio and TV programs can be divided by types of communication: studio work of one leading, communication between presenters or guests in the studio, communication with callers, communication through text messages.

Live broadcast as modern media market segment is a new functional-stylistic variety of oral forms of literary language. It passed its formation in 90-ies of XX century in Ukraine, in conditions of statehood. Specificity of communication in the ether today is an important scientific problem not only in linguistics but also in the sphere of social communication.

ОСОБЛИВОСТІ ПОЕТИЧНОГО МОВЛЕННЯ
КРИЗЬ ПРИЗМУ ПСИХОТИПУ АВТОРА*А.О. Пікалова (Харків, Україна)*

У термінологічному апараті сучасної лінгвістики поняття «мовна особистість» набуло досить активного вжитку. Проблемаю дослідження мовної особистості займається групою знаних науковців, поміж яких М.Ф. Алиференко, Ф.С. Бацевич, С.Г. Воркачов, В.І. Карасик, Ю.М. Караулов, А.Д. Smith, R. Wodak та інші. Малочисельними виявляються розвідки, що актуалізують питання про співвідношення мовного світу з психічним складом письменника (Є.А. Горло, Л.А. Лисиченко, І.А. Павлова, В.С. Соловйов, В.Н. Топоров).

Дотримуючись думки про лінгвопсихологічну сутність поняття «мовна особистість», про співвідношення мовних і психологічних чинників, варто звернути увагу на протиставлення психічних типів людей: екстравертивні чи інтровертивні. Екстравертивний тип зорієнтований на зовнішнє, на об'єктивне, тоді як інтровертивний на внутрішнє, на суб'єктивне.

Аналіз особливостей поетичного мовлення Роберта Луїса Стівенсона (Robert Louis Stevenson, 1850-1894) дає підстави схарактеризувати автора як інтроверта. Для мовлення автора характерними виявляються такі ознаки: вживання особового займенника I в називному та об'єктному відмінках, присвійного займенника my; контрастність; складні синтаксичні конструкції; повтори тощо. Поет-інтроверт зосереджений на власному світі, тому широко вживаною виявляється лексика на позначення внутрішнього стану. Автор-інтроверт починає свій твір помірковано і спокійно, постійно збільшує емоційне забарвлення, досягаючи кульмінації наприкінці поетичного тексту.

Мері Ховітт (Mary Howitt, 1799-1888) – англійська поетеса у відповідності до основних особливостей авторського мовлення належить до психотипу екстравертів. У описах ландшафту використовуються деталі. Кольорове забарвлення репрезентоване назвами хроматичних кольорів. У канву поетичних текстів поетів-екстравертів включені окличні конструкції. У поетів-екстравертів на початку віршу наявний будь-який неординарний вступ.

Таким чином, два різні психотипи поета (екстраверт й інтроверт) пов'язані з перевагою певних мовних засобів у авторській творчості. Так, мовлення поета-інтроверта насичене лексичними одиницями, що репрезентують внутрішній світ поета, його хвилювання та відчуття; переважають складні синтаксичні конструкції; типовими виявляються різноманітні повтори тощо. Тоді як, психотип поета-екстраверта знаходить відображення у лексичних одиницях, що деталізують просторові поняття; у простих синтаксичних конструкціях та ін.

THE PECULIARITIES OF THE POETIC
SPEECH THROUGH THE PRISM
OF AUTHOR'S PSYCHOLOGICAL TYPE*A. Pikalova (Kharkiv, Ukraine)*

In the terminology of modern linguistics the term «language personality» has become active in using. The cluster of well-known scientists such as M.F. Alyferenko, F.S. Batsevych, S.G. Vorkachov, V.I. Karasik, J.N. Karaulov, A.D. Smith, R. Wodak and others deal with the problem of research of language personality. There are few works that actualize the problem of the correlation of linguistic world and psychological type of the writer (E.A. Gorlo, L.A. Lysychenko, I.A. Pavlova, V.S. Soloviev, V.N. Toporov).

According to the opinion of lingvopsychological essence of the concept «language personality», the correlation of linguistic and psychological factors, we should pay attention to the contrasting of the mental types of people (extrovertive or introvertive). Extrovertive type orientates on external, on objective, while introvertive type focuses on internal, on subjective.

Analysis of the features of the poetic speech of Robert Louis Stevenson (1850-1894) gives the reasons to characterize the author as introvert. There are some typical features for the poetic speech of the author, among which there're the using of the personal pronoun I in the nominative and objective case and, possessive pronouns my; contrast; complicated syntax; repetitions and so on. The poet-introvert concentrates on own internal world. For this reason widely used vocabulary appears to indicate the internal state. The author-introvert begins his work mildly and calmly, permanently increasing the emotional colouring, reaching culmination at the end of poetic text.

Mary Howitt (1799-1888) is an English poet belongs to the type of extrovert in according to the main features of the author's speech. In the descriptions of the landscape the details are used. Colours are represented by chromatic colours. Exclamation sentences are the typical feature of the poetic speech of extroverts. The poets-extroverts present any unusual introduction at the beginning of the poem.

Thus, two different psychotypes of poets (extrovert and introvert) are associated with advantage of certain linguistic means in the author's work. So, speech of the poet-introvert is rich with lexical units that represent the inner world of the poet, his excitement and feeling; complex syntactic constructions are dominated; various repetitions are typical and so on. While, psychotype of the poet-extrovert is reflected in lexical units that detailed spatial concepts; in simple syntactic structures and so on.

ЧИ ІСНУЄ СЛАБКА МОВА ПРИ
СИМУЛЬТАНТНОМУ БІЛІНГВІЗМІ?*Н. Рінгблом (Стокгольм, Швеція)*

Поняття слабкої мови є недослідженим питанням. Одним із найважливіших теоретичних завдань являється виявити, чи процес надбання М1 й двох перших мов (2М1) аналогічний чи має певні відмінності. Це питання буде розглядатися через дослідження російсько-шведської дитини Джулії, що народилася і виросла в Швеції, орієнтуючись на вивчення російської мови протягом перших десяти років життя. Отримані дані від Джулії будуть також порівнюватися з матеріалом, одержаним від 4 інших російсько-шведських білінгвів (від 5 до 9 років). Двомовні розповіді були зібрані за допомогою використання ОСНОВНОГО (Інструмент Оцінки для Розповідей, Дія COST IS0804).

Гіпотеза, яка перевірялася, стосується достатності введення інформації необхідної для побудови і розвитку двох лінгвістичних систем на рівні носія мови. Основним результатом є те, що дві мовні системи не розвиваються незалежно одна від одної; швидше, ці перші дві мови розвиваються в постійній взаємодії, де слабша мова (російська) знаходиться під впливом сильнішої (шведської).

Буде показано, що існують унікальні двомовні «помилки» (точніше: інновації) за рахунок крос-мовного впливу, передачі, тенденції до аналітичних конструкцій, і код-комутації. Спостережувані структури були більш типовими для надбання М2, ніж М1. Тим не менш, вони, здається, були очікуваними при одночасному двомовному вивченні. Передбачається, що двомовне середовище призводить до структурної складності більш слабкої мови.

Отримані результати підтверджують гіпотезу, що навіть думка піддавалася впливу двох мов починаючи з народження, кількість введення інформації в граматично більш складну мову (російська), отриману до критичного періоду була недостатньою, щоб повністю розвинути належний рівень оволодіння нею. Деякі морфологічні категорії були встановлені випадковим чином або взагалі не встановлені у зв'язку з відсутністю інформації.

IS THERE A WEAKER LANGUAGE
IN BILINGUAL FIRST LANGUAGE
ACQUISITION?*N. Ringblom (Stockholm, Sweden)*

The notion of a weaker language is a highly under-investigated issue. One important theoretical task is to reveal whether the process of acquiring an L1 and two first languages (2L1) is similar or different. This issue will be approached through an examination of data from Russian-Swedish child Julia born and raised in Sweden, focusing on the acquisition of Russian during the first ten years of life. Julia's data will be also compared with the material from 4 other Russian-Swedish bilinguals (5 to 9 years old). The bilingual narratives were collected using MAIN (Multilingual Assessment Instrument for Narratives, COST Action IS0804).

The hypothesis tested is that ample input is needed to construct and develop two linguistic systems on a native-speaker level. The main result is that the two linguistic systems do not develop independently from each other; rather, these first two languages develop in permanent interaction, where the weaker language (Russian) happens to be influenced by the stronger one (Swedish).

It will be shown that there are unique bilingual 'errors' (more precisely: innovations) due to cross-linguistic influence, transfer, tendency towards analytical constructions, and code-switching. The structures observed were more typical of L2- than L1-acquisition. Yet, they seem to be expected in simultaneous bilingual acquisition as well. It is hypothesized that the bilingual environment leads to the structural complexity in the weaker language.

The results confirm the hypothesis that, even though there was an exposure to both languages from birth onwards, the amount of input in the grammatically more complex language (Russian) received before the critical period was not enough to completely develop full native command of it. Some morphological categories were set randomly or not at all due to the lack of input.

СТРАТЕГІЯ ДИСКРЕДИТАЦІЇ В
ДИПЛОМАТИЧНОМУ ДИСКУРСІ*Ю.В. Судус (Івано-Франківськ, Україна)*

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю когнітивного й психолінгвістичного аналізу дискурсу, вивченням особливостей застосування мовцем конкретних стратегій реалізації дискурсивних категорій, що характеризується актуальністю для сучасних мовознавчих студій англомовного дипломатичного дискурсу. Об'єктом дослідження є англомовний дипломатичний дискурс. Предметом вивчення є лінгвальні маркери реалізації дискурсивних стратегій англомовного дипломата.

Під стратегією ми розуміємо сукупність мовленнєвих дій, що направлена на вирішення комунікативної мети мовця. Відповідно, тактика направлена на забезпечення реалізації певної комунікативної стратегії. Існує поділ стратегій на конфронтативні та кооперативні. На нашу думку, стратегія дискредитації – це одна з конфронтативних дискурсивних стратегій, що є сукупністю певних зумисних мовленнєвих дій, які спрямовані на піддрив авторитету, іміджу чи довіри.

О.Л. Михальова пише про стратегію «гра на пониження», яку ми розглядаємо як стратегію дискредитації, адже вона теж направлена на суперника, її мета – розкриття та розвінчання намірів опонента, тобто дискредитація. Дослідниця виділяє п'ять основних тактик, завдяки яким цю стратегію реалізують у мовленні. Проаналізувавши промови дипломатів ми визначили, що в них присутні усі подані нижче тактики.

Використовуючи тактику аналіз – «мінус» дипломат демонструє негативне ставлення до певної ситуації. Використовуючи тактику звинувачення дипломат приписує опоненту провину. Вдаючись до тактики безособового звинувачення дипломат робить звинувачення, проте не каже про кого йде мова. Використовуючи тактику викриття дипломат наводить факти та аргументи, які підтверджують вину чи злочинність опонента, з метою його викриття. Вдаючись до тактики образи дипломат може словесно зачепити, опонента, замість того щоб наводити докази.

Отже, ми визначили, що висловлювання англомовних дипломатів містять стратегію дискредитації, адже написані з використанням тактик за допомогою яких вона реалізується в мовленні.

DISCREDITING STRATEGY
IN DIPLOMATIC DISCOURSE*J. Sudus (Ivano-Frankivsk, Ukraine)*

In recent years researchers have become increasingly interested in cognitive and psycholinguistic analysis of discourse. Although considerable amount of research has been devoted to discourse analysis, few attempts have been made to investigate the English contemporary diplomatic discourse. Further investigations are needed to study the characteristics of the specific implementation strategies of discursive categories used by English diplomacy nowadays. The object of study is an English diplomatic discourse. The subject of study is lingual markers of discourse strategy realization by English diplomacy.

We distinguish between two notions in our research, such as «strategy» and «tactics». Strategy is a collection of speech acts that are aimed at determining the speaker's communicative purpose. Accordingly, tactics is aimed at ensuring the implementation of a communication strategy. Finally, by discrediting strategy we mean one of confrontational discursive strategies which is a collection of some intentional speech acts that are aimed at undermining the credibility, image or confidence.

Scientist Mychaliova O.L. writes about the strategy called «abatement game», which we consider to be the equivalent of the discrediting strategy, as disclosure and debunking of the opponent's intentions is the goal of both and that is discrediting. The researcher identifies five basic tactics through which this strategy is implemented in speech. We have analyzed the speeches of English diplomats and we have determined that the following tactics are present in all of them.

Using tactics analysis - «minus» a diplomat demonstrates a negative attitude to a certain situation. Using tactics «accusation» a diplomat accuses his opponent of something. By resorting to tactics «impersonal charges» a diplomat makes accusations, but does not name a person who he is talking about. Using tactics «exposure» a diplomat mention facts and arguments that prove the guilt of the opponent and his goal is to expose him. By resorting to tactics «insult» a diplomat can verbally hurt the opponent, instead giving evidence.

Therefore, we determined that speeches of English diplomats include discrediting strategy as they are written using the tactics by which this strategy is realized in speech.

**ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ МЕТОДИКИ
ОБРОБКИ МАТЕРІАЛІВ АСОЦІАТИВНИХ
ЕКСПЕРИМЕНТІВ**

Д.І. Терехова (Київ, Україна)

Пошук нових методів дослідження, удосконалення вже існуючих і запровадження новітніх підходів, прийомів та методик до аналізу мови та мовлення є однією з актуальних проблем сучасної лінгвістики в цілому і психолінгвістики зокрема. Взаємопроникнення теорій і методів різних наук у середині ХХ століття спричинило появу таких галузей мовознавства, як психолінгвістика, соціолінгвістика, етнолінгвістика, когнітивна лінгвістика тощо. Формування сучасних галузей та напрямів мовознавства відбувається на основі інтеграції наукового досвіду багатьох наук.

Зазначені тенденції простежуються також у межах окремих галузей мовознавства, про що свідчить розгалужена структура теоретичної і прикладної психолінгвістики, зокрема виникнення етнопсихолінгвістики, соціопсихолінгвістики.

Проте стрімке формування новітніх галузей не завжди знаменує появу нових методів. Зазвичай використовуються класичні методи та прийоми дослідження у різноманітних комбінаціях.

Традиційним методом психолінгвістики вважається асоціативний експеримент, представлений кількома видами (вільний, спрямований, ланцюговий). Методику його проведення викладено у багатьох роботах з психолінгвістики [Леонтьев 1999; Горошко 2001; Залевская 1979]. Складнощі виникають під час вибору правильних методів аналізу асоціативних полів задля досягнення мети і завдань конкретного дослідження. На це вказували О. О. Леонтьєв, О.О. Залевська [Леонтьев 1999; Залевская 2000], зауважуючи, що «слабким місцем» експериментальних методик є інтерпретація їхніх результатів.

Для аналізу асоціативних полів використовували методики кількісної (обчислення рангу, рівня стереотипності реакцій, різноманітних коефіцієнтів) та якісної (виявлення типів вербальних асоціацій у межах різних класифікацій) обробки матеріалу. Сучасні завдання досліджень спричинили пошук нових підходів до аналізу асоціативного поля: рівневий підхід [Караулов 1999], фреймовий підхід [Макаров 2003], аналіз реакцій на синтаксичному рівні [Миронова 2012], гештальт [Караулов 2000], семантичний гештальт [Шаманова 2003], «асоціативний гештальт» [Марковина, Данилова 2000; Терехова 2002; 2008; 2013] тощо.

**PSYCHOLINGUISTIC TECHNIQUES
OF PROCESSING THE MATERIALS OF
ASSOCIATIVE EXPERIMENTS**

D. I. Terekhova (Kyiv, Ukraine)

One of the burning issues of modern linguistics in general and psycholinguistics in particular are the following: the search of new methods of research, the improvement of existing and the introduction of new approaches, devices and methods for the analysis of language and speech. The interpenetration of theories and methods of various sciences in the middle of the XX-th century led to the emergence of the following fields of linguistics: psycholinguistics, sociolinguistics, ethnolinguistics, cognitive linguistics, etc. The development of modern industries and areas of linguistics are based on the integration of scientific experience of many sciences.

These trends are also observed within the individual branches of linguistics, which are demonstrated by the extensive structure of theoretical and applied psycholinguistics, and the emergence of ethnopsycholinguistics, sociopsycholinguistics in particular.

However, the rapid development of new industries does not always mark the emergence of new methods. Usually the classical methods and devices are used in various combinations.

The traditional method of psycholinguistics is considered to be the associative experiment represented by several species (free, directed, chain). Its methodology is described in many psycholinguistics studies [e. g.: Леонтьев 1999; Горошко 2001; Залевская 1979]. The difficulties appear in choosing the right methods of analysis of associative fields to achieve the aim and objectives of a particular study. It was indicated by O.O. Leontiev, O.O. Zalevska [Леонтьев 1999; Залевская 2000], noting that «weak point» of experimental methods is the interpretation of their results.

The methods of quantitative (calculation of rank, class stereotyped reactions, various factors) and qualitative (identifying the types of verbal associations within different classifications) processing of the material were used in the analysis of association fields. The modern research problems led the search of new approaches to the analysis of associative fields: tiered approach [Караулов 1999], frame approach [Макаров 2003], the analysis of responses in the syntactic level [Миронова 2012], gestalt [Караулов 2000], semantic gestalt [Шаманова 2003], «associative gestalt» [Марковина, Данилова 2000; Терехова 2002; 2008; 2013] etc.

РОЛЬ МАРКЕРІВ АРГУМЕНТАЦІЇ
В НАУКОВОМУ ТЕКСТІ

Г.М. Федорченко
(*Переяслав-Хмельницький, Україна*)

Науковий текст, являє собою послідовність лінгвістично оформлених прийомів логічного мислення – роздумів, аргументів, тезисів, визначень. З узагальненістю та логічністю наукового тексту пов'язаний його абстрактний характер. Як вже відомо, в процесі пізнання абстрагування є обов'язковою умовою утворення понять. Внаслідок цього, наукове мислення має яскраво виражений абстрактно-логічний характер, який проявляється у властивостях і підборі мовних засобів створення наукового тексту.

Специфічними рисами наукових текстів вважається: спосіб написання – опис, розповідь, роздум; ступінь повноти викладу – короткість, скорочення, повнота, розгорнутість; рівень узагальнення, в залежності від характеру адресата – вузькоспеціальні, широкоспеціальні, загальнонаукові, науково-популярні та ін. [Баранов 1993; Каменская 1992].

Прагматичний аспект наукових творів має найвиразніше вираження. Саме в науковому творі автор ставить своєю метою переконати аудиторію у правильності своїх конструкцій і висновків, прагне до того, щоб читач розділив його точку зору. Найяскравіше прагматичні установки автора тексту знаходять своє вираження в творах науково-навчального характеру (підручниках, навчальних посібниках), що є елементами педагогічного процесу.

Основною метою будь-якої аргументації залишається переконання адресата в правильності своїх думок та суджень. Основним засобом переконання, як і в прадавні часи залишається доведення. Саме на цей аргументативний тип мовлення припадає найбільше використання маркерів аргументації, і саме тут, вони безпосередньо виконують свою функцію. Маркери аргументації є обов'язковим компонентом будь-якого наукового доведення, адже відсутність певного смислового зв'язку між реченнями унеможливила б читачу синхронно з читанням тексту кваліфікувати цей зв'язок, що суперечить вимогам комунікативної ясності наукового тексту [Белова 1997].

Отже, число маркерів аргументації дуже велике у будь-якій мові світу, і кожна, з груп та підгруп може розділятися на ще менші структурні утворення, залежно від їх структурно-семантичного значення.

THE ROLE OF MARKERS
OF ARGUMENTATION IN SCIENTIFIC TEXT

G. Fedorchenko (*Pereyaslav-Khmelnytsky, Ukraine*)

Scientific text is a series of techniques of logical thinking designed linguistically – thinking, arguments, theses definitions. Its abstract character is connected with generalized and logical scientific text. As is known, in the process of abstraction knowledge is a prerequisite for the formation of concepts. Because of this, scientific thinking has a distinct abstract-logical character, which manifests itself in the properties and selection of linguistic resources to create a scientific text.

Specific features of scientific texts is considered to be: a way of writing – description, narration, argument; the degree of completeness of exposition – short, cut, completeness deployed; level of abstraction, depending on the nature of the destination – highly specialized, widely-specialized, general science, popular science, and others [Baranov 1993; Kamenskaja 1992].

Pragmatic aspect of scientific works has the clearest expression. It is a scientific work the author aims to convince the audience of the correctness of their designs and conclusions is committed to ensuring that the reader to share his point of view. Bright pragmatic installation's text are reflected in the works of scientific and educational nature (textbooks, manuals), which are elements of the educational process [Belova 1997].

The main goal of any argument is the belief in the correctness of the recipient of your thoughts and opinions. The primary means of persuasion, as in ancient times, is a proof. It is this type of argumentative speech, account for the largest use of markers of argumentation, and that's where they directly perform its function. Markers reasoning is an essential component of any scientific evidence, because the absence of a specific semantic relation between sentences would exclude the reader synchronously with the reading of the text to qualify this relationship, which is contrary to the requirements of communicative clarity of the scientific text.

Thus, the number of markers of argumentation is very large in any language of the world, and each of the groups and subgroups can be divided into smaller structural formations, depending on their structural and semantic meaning.

«ПОНЯТТЯ» Й «КОНЦЕПТ»: АРГУМЕНТИ
НА КОРИСТЬ СИНОНІМІЧНОСТІ*Г.А. Черненко (Київ, Україна)*

У процесі мовознавчої дискусії про значення та потрібність вживання терміна «концепт» склалася ситуація, коли для розкриття його відмінностей від «поняття» написано чимало праць, а вчені, для яких доцільність введення в науковий обіг цього термін залишається під питанням, зазвичай не вважають за потрібне обстоювати свою позицію публічно.

Тож обґрунтування синонімічності термінів «концепт» і «поняття» заповнить наявну аргументаційну прогалину, а також спонукатиме шукати інших, ще не озвучених причин тієї готовності, з якою мовознавці пострадянського простору відмовилися від терміна «поняття» на користь «концепту».

Ознаки, за якими найчастіше розрізняють «концепт» і «поняття» в сучасній лінгвістиці, такі: поняття відображає сутнісні ознаки об'єкта, це раціональна абстракція, воно універсальне. Концепт – відображає не лише сутнісні ознаки об'єкта, а включає також чуттєво-образний і ціннісний компонент, має національну специфіку.

Аналіз наукової літератури про «поняття», виданої в СРСР, показав: дійсно, там превалюють висловлювання, що наголошують на тих його особливостях, за якими зараз цей термін відрізняють від концепту. Однак трапляються й твердження, в яких обстоюється теза про те, що «поняття» включає не лише сутнісні риси, а будь-які розрізнявальні, а також про нерозривний зв'язок між поняттям і уявленням – аж до їхнього ототожнення. Тож значення терміна «поняття» в радянській науковій літературі було дискусійним і поступово наближалось до того, яке зараз співвідноситься з терміном «концепт».

Оскільки відмова від терміна «поняття» на користь терміна «концепт» збіглася в часі з розпадом СРСР, можна припустити, що саме ідеологічне забарвлення та вбудованість в парадигму діалектичного матеріалізму терміна «поняття» стало причиною витіснення його терміном «концепт».

THE TERMS “NOTION” AND “CONCEPT”:
ARGUMENTS FOR THEIR SYNONYMY*Hanna Chernenko (Kyiv, Ukraine)*

While linguistic discussions about meaning and usefulness of the term “concept” usage continue, the situation when quite many papers were written to reveal the differences between them was formed, and scholars who doubt whether it should be introduced into scientific circulation usually don't think it's necessary to defend their opinion publicly.

So, the substantiation of synonymy in terms «concept» and «notion» will fill a present gap in argumentation, and also encourage the search for other, not yet articulated reasons of such readiness, with which linguists in post-soviet countries stopped using the term “notion” in favor of the term “concept”.

Peculiarities which are more often used for distinguishing «concept» and «notion» in modern linguistics are following: “notion” reflects essential characteristics of an object; it is a rational abstraction and a universal one; “concept” reflects not only essential characteristics of an object, but includes also sensual, imaginative and value component. It has national specificity.

Analysis of scientific literature about “notion”, published in the USSR, showed that in fact there prevailed utterances which stressed those features, which distinguish “notion” from “concept”. Though also utterances occurred which argued the thesis that «notion» includes not only essential features, but also distinctive ones, and that exists an inextricable link between “notion” and impression until to their complete identification. Thus the meaning of the term «notion» in soviet scientific literature was debatable and gradually approaching to that which now is associated with the term «concept».

As rejection of the term “notion” in favor of the term “concept” coincided in time with the collapse of the Soviet Union, we can assume that the ideological coloration and embeddings in the paradigm of dialectical materialism of the term “notion” caused its replacement with the term “concept”.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ЗІСТАВНОГО
АНАЛІЗУ МОТИВАЦІЙНИХ ОСНОВ
АНГЛІЙСЬКИХ, ФРАНЦУЗЬКИХ
ТА УКРАЇНСЬКИХ ІХТІОНІМІВ

Н. В. Швець (Київ, Україна)

Зіставні дослідження мовних одиниць є надзвичайно актуальними на сучасному етапі розвитку мовознавства.

Для того щоб правильно здійснити зіставний аналіз, важливо дотримуватися певних принципів. Покликаючись на М. Кочергана, при зіставленні мотиваційних основ англійських, французьких та українських іхтіонімів ми будемо дотримуватися таких методологічних принципів: принцип системного підходу до опису подібностей і відмінностей (кожне явище слід розглядати у його зв'язках з іншими явищами тієї системи, до якої воно належить); принцип опори на змістову основу зіставлюваних явищ (за основу порівняння буде взято семантичні категорії); принцип врахування функціональних особливостей зіставлюваних одиниць [Кочерган 2006 : 86-89].

Не менш важливим для нашої розвідки є встановлення основи зіставлення. “Будь-яке зіставлення передбачає елементарне припущення, що об'єкти, які будемо зіставляти, мають щось спільне, через що можна встановити відмінності. Цю спільну основу називаємо “*tertium comparationis*” – зазначає Т. Крешовські [Krzyszowski 1991 : 15].

У нашому дослідженні доцільним видається використання в ролі *tertium comparationis* поняття мотиваційної ознаки. У процесі створення номінативної одиниці людина виділяє з великої кількості ознак певного предмета тільки яку-небудь одну, яка здається їй характерною та має у певній мові назву, і використовує її для найменування нового предмета [Языковая номинация 1977 : 160]. Ця ознака і є мотиваційною, вона вербально експлікує внутрішню форму слова і є універсальним утворенням для зіставлення різнорідних мовних систем.

METHODOLOGICAL PRINCIPLES
OF COMPARISON OF MOTIVATION STEMS
OF ENGLISH, FRENCH AND UKRAINIAN
ICHTHYONYMS

N. V. Shvets (Kyiv, Ukraine)

Comparative researches of language units are topical at the present stage of linguistics development.

In order to perform comparative analysis correctly we should follow certain principles. With reference to M. Kochergan, we will adhere to the following methodological principles while comparing the motivation stems of English, French and Ukrainian ichthyonyms: the principle of systematic approach to describing the similarities and differences (each phenomenon should be studied in accordance with other phenomena of the system where it belongs); the principle of founding on the notional base of the compared phenomena (the semantic categories will be chosen as the base of comparison); the principle of taking the functional peculiarities of compared units into account [Kochergan 2006: 86-89].

The definition of the base of comparison is also important for our research. “Any comparison involves a simple supposition that the objects under comparison have something in common, which helps to define the differences. This common base is called *tertium comparationis*” – T. Krzyszowski points out [Krzyszowski 1991: 15].

It seems reasonable to use the motivational characteristic as *tertium comparationis* in our research. In the process of creating the nominative unit among a great number of characteristics of some object a man stands out the only one, which seems specific and has the name, and a man uses this characteristic for naming the new object [Yazykovaya nominatsiya 1977: 160]. The very characteristic is motivational, it explains the internal form verbally and it is the universal formation for comparing heterogeneous linguistic systems.

ПОНЯТТЯ “СИНТАКСИЧНИЙ КОНЦЕПТ”
У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

О.В. Швець (Київ, Україна)

З огляду на те, що представники когнітивної лінгвістики розглядають мову як певну систему концептів, за допомогою якої сприймається, структурується, класифікується та інтерпретується потік інформації, що надходить з навколишнього світу, основною категорією когнітивної лінгвістики вважається концепт. Концепт може виражатися лексемами, словосполученнями, структурними і позиційними схемами речень, текстами тощо. Така різноманітність мовних знаків кодування дозволяє говорити про лексичні, фразеологічні, синтаксичні концепти.

Проблема вираження концептів синтаксичними структурами є дискусійною, що пояснюється необхідністю доведення існування або відсутності власне синтаксичних знаків, тобто таких структур, які володіють як планом вираження, так і планом змісту. У сучасній лінгвістиці таким знаком вважають структурну схему простого речення.

Синтаксичним концептом вважають концепт, що виражається синтаксичними одиницями, а також інформацію про тип ситуації, що виражається структурною схемою речення, і представлена у вигляді типової пропозиції, до якої мислення людини відносить фрагмент дійсності, що спостерігається нею.

Синтаксичні концепти моделюються за допомогою дослідження семантики речення як мовної одиниці шляхом абстрагування від конкретного лексичного наповнення, тобто за допомогою встановлення узагальненого змісту структурної схеми речення.

Структурні схеми простого речення є знаками різних видів відношень між сутностями, що встановлюються мислячими людьми. Саме види відношень, осмислені і класифіковані людиною, є синтаксичними концептами, що стоять за структурною схемою простого речення.

Г.А. Волохіна і З.Д. Попова визначають синтаксичний концепт як “типову пропозицію зафіксовану конкретною структурною схемою простого речення”. При цьому наголошують на тому, що пропозиція конкретного висловлювання не прирівнюється до пропозиції, вираженої структурною схемою, тобто типової пропозиції.

Отже, “синтаксичний концепт” є концептом, об’єктивованим синтаксичними засобами, що реалізується у мові за допомогою морфем, слів, словоформ, фразеологічних сполучень, вільних словосполучень, граматичних категорій, структурних і позиційних схем речень, які містять типові пропозиції (синтаксичні концепти).

THE NOTION “SYNTACTIC CONCEPT”
IN MODERN LINGUISTICS

O. Shvets (Kyiv, Ukraine)

According to the fact that representatives of cognitive linguistics consider language as a system of concepts by which the stream of information, which comes from the outside world, is perceived, structured, classified and interpreted, a concept is considered the main category of cognitive linguistics. The concept can be expressed by lexical units, phrases, structural and positional schemes of sentences, texts and others. This diversity of coding language signs suggests the existence of lexical, phraseological, syntactic concepts.

The problem of expressing concepts by syntactic structures is controversial, because of the need to prove the existence or absence of proper syntax signs, i.e. those structures that have the plan of expression and the plan of content. In modern linguistics this sign is considered as a structural pattern of a simple sentence.

Syntactic concept is considered as the concept expressed by syntactic units as well as information about the type of situation that is expressed by the structural pattern of a sentence, and presented as a typical proposition, to which the human mind refers a fragment of reality that is observed by him.

Syntactic concepts are modeled by the study of the semantics of the sentence as a linguistic unit by abstraction from particular lexical content, i.e., by establishing a generalized content of a structural pattern of a sentence.

Structural patterns of simple sentences are signs of different types of relations between entities, established by intellectuals. Those kinds of relations, comprehended and classified by man, are syntactic concepts presented by structural pattern of simple sentence.

G.A. Volohina and Z.D. Popova determine syntactic concept as “typical proposition fixed in specific structural pattern of a simple sentence”. They highlight the fact that the proposition of a particular statement is not equivalent to the proposition of structural pattern that is typical proposition.

Thus, “the syntactic concept” is a concept that is objectified by syntactic means, which is realized in the language by means of morphemes, words, word forms, idiomatic combinations, free phrases, grammatical categories, structural and positional patterns of the sentences that contain typical propositions (syntactic concepts).

**ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ
ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ
МОВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ**

*Т.А. Швець
(Переяслав-Хмельницький, Україна)*

Актуальним завданням сучасної вищої школи є підготовка висококваліфікованого фахівця, здатного не лише передати набуті знання у певній галузі діяльності, але й творчо мислити, діяти у нестандартних життєвих ситуаціях, працювати у колективі заради досягнення спільного результату. У зв'язку з вищезазначеним, актуальним стає перехід від пасивних форм навчання до активних, творчих.

Різновидом активного навчання є інтерактивне навчання, суть якого полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх його учасників. Це колективне, групове навчання у співпраці, де студент і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчального процесу.

Використання інтерактивних технологій висуває певні вимоги до структури занять, які складаються з п'яти елементів: мотивація, оголошення теми та очікуваних навчальних результатів, надання необхідної інформації, інтерактивні вправи, підбиття підсумків, оцінювання результатів заняття.

У ході занять використовують роботу у парах і групах, що спонукає студентів висловлювати власні думки, формує вміння переконувати, вести дискусію. З метою підвищення ефективності заняття використовують різні сучасні технології: «акваріум», «мозковий штурм», «коло ідей», «метод прес» тощо.

Ефективним методом колективного обговорення, пошуку рішень є «мозковий штурм», суть якого полягає у тому, що кожен член групи бере участь в обговоренні названої викладачем теми дискусії шляхом штурму, організованого за такими етапами: всі учасники «штурму» пропонують власні думки щодо розв'язання висунутої проблеми (ідеї можуть бути будь-якими, навіть фантастичними); хтось з групи записує на дошці всі ідеї, що пропонуються; коли група вважає кількість поданих ідей достатньою, їх подання припиняється; після того як всі ідеї зібрані, вони групуються, аналізуються, розвиваються групою.

**THE USE OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES
AS MEANS OF IMPROVING THE
EFFECTIVENESS OF FOREIGN LANGUAGES
TEACHING IN HIGHER SCHOOL**

T.A. Shvets (Pereyaslav-Khmelnytsky, Ukraine)

An important task of modern higher school is to prepare highly qualified specialist who is not only able to transfer the acquired knowledge in a particular area of activity, but also to think creatively, to act in unusual situations, to work in a team to achieve a common result. In connection with this problem a transition from passive to active and creative learning becomes topical.

A variety of active learning is interactive learning, the essence of which is that the learning process is subject to constant and active interaction of all participants. It is a collective, group training in cooperation, where students and teachers are equal, equivalent members of educational process.

Using interactive technologies imposes certain requirements for the structure of classes, which consist of five elements: motivation, the announcement of theme and expected learning outcomes, providing information, interactive exercises, summarizing, evaluating the results of the lesson.

During the classes the teacher can use the work in pairs and groups that encourages students to express their thoughts, creates the ability to persuade, to debate. In order to improve the effectiveness of the lesson one can use various modern technologies, such as “aquarium”, “brainstorming”, “circle of ideas”, “method press”.

An effective method of group discussion, the search of solutions is “brainstorming”, the essence of which is that each group member takes part in the discussion of called by the teacher topics by the way of storm, organized in the following stages: all participants of “the storm” offer their thoughts on solving the problems (ideas can be different, even fantastic); someone from the group writes on the board all the ideas that are offered; when the group thinks that the number of submitted ideas is enough, they stop submitting them; once all the ideas are collected, they are grouped, analyzed, and developed by the group.

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

КОМУНІКАЦІЙНИЙ ІНЖИНІРИНГ
У СИСТЕМІ МАСОВИХ
СУСПІЛЬНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

COMMUNICATIVE ENGINEERING
IN THE SYSTEM OF MASS SOCIAL
TRANSFORMATION

Л. В. Бадюл (Київ, Україна)

L.V. Badiul (Kyiv, Ukraine)

Глобалізаційні процеси розвитку сучасного суспільства актуалізують проблему управління масовоінформаційними потоками і, водночас загострюють потребу дослідження його механізму – системи комунікаційного інжинірингу.

Мета дослідження: пояснити тлумачення поняття «комунікаційний інжиніринг» у системі загальних процесів масових комунікацій.

Аналіз наукових джерел представляє соціальну інженерію послідовною сукупністю підходів прикладних соціальних наук, що орієнтовані на цілеспрямовану зміну організаційних структур, а відтак – на зміну людської поведінки і контроль за нею.

Комунікативний інжиніринг (за версією Г. Почепцова) постає інструментарієм соціальнокомунікаційної дії, спрямованої на трансформацію реального світу шляхом перебудови інформаційних потоків [Почепцов 2008: 46].

У процесі трансформації комунікативної ситуації наступним кроком соціоінженер трансформує і саму дійсність. Дозволимо собі припустити, що комунікаційний інжиніринг соціальних процесів постає перед нами *менеджментом соціальних комунікацій*.

Весь процес можна і варто трактувати, як *управління знаннями*. Мова йде про, власне, управління знанням – заохоченні нових знань, а також в управлінні незнанням – процесу, що бореться з новим знанням [Почепцов 2013].

Аспект «управління майбутнім» як результат «управління знанням» пов'язана із ключовою функцією комунікаційної інженерії – *конструювання нових смислів* у інформаційному середовищі.

Припускаємо, що категорія смислоутворення є центральною в системі понять комунікаційного інжинірингу, а тому розкриває нове поле для поглиблених досліджень в царині соціальних комунікацій.

The globalization process in the development of modern society keeps current a problem of management in the mass-communication flows and, at the same time sharpens the need to study its mechanism – a system of communicative engineering.

The aim of the investigation: to explain the interpretation of the concept of “communication engineering” in the system of general processes of mass communications.

The analysis of scientific sources shows us the social engineering as a consistent with the approaches applied social sciences that focus on purposeful change of organizational structures, and then – to change human behaviour and control it.

Communicative engineering (according to G. Pocheptsov's definition) – is entire toolkit social communication actions, aimed at the transformation of the real world by restructuring information flow [Pocheptsov 2008: 46].

So it follows that, transforming the communicative situation, the next step social engineer also transforms the same reality. We assume that, the communicative engineering becomes the management of social communications.

The whole process can be interpreted as management the knowledge. The question is about that, actually, management the knowledge – promoting new knowledge, as well as in the management of ignorance is a process which is struggling with the new knowledge [Pocheptsov 2013].

“Management the future” as the result of “management the knowledge” connected with the key function of communicative engineering – constructing the new meanings in the space information. So, we assume that the category of making the senses is the central system concepts of communicative engineering, and therefore it reveals a new field for in-depth research in the space of social communication.

КУЛЬТУРА МІЖСУБ'ЄКТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ:
СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТINTERPERSONAL COMMUNICATION
CULTURE: SOCILIGUISTIC PERSPECTIVE*О. В. Бершадська (Київ, Україна)**O. Bershadska (Kyiv, Ukraine)*

В нашому дослідженні, присвяченому питанню формування культури міжсуб'єктної взаємодії (КМВ) в рамках курсу англійської мови для немовних спеціальностей, окрема увага приділяється соціолінгвістичному аспекту цього процесу. Ми визначаємо КМВ як спосіб організації міжсуб'єктної взаємодії, що відповідає етичним та моральним нормам та характеризується направленістю на іншого. Умовою успішної взаємодії є дотримання співрозмовниками правил поведінки, прийнятих в певній соціальній групі. Оскільки важливими засобами здійснення міжсуб'єктної взаємодії є вербальні засоби, постає потреба у визначенні тих вербальних інструментів, які безпосередньо впливають на ефективність організації взаємодії на міжсуб'єктному рівні. В ході дослідження нами виділено чотири групи таких засобів. Перша група – засоби вираження ввічливості (модальні дієслова, непрямі питання) є важливими, оскільки ввічливість є загальноприйнятою нормою поведінки, незалежно від культури. Друга група – метакомунікативні висловлювання (фрази, що слугують для встановлення, підтримки і закінчення мовленнєвого контакту). Третя група – засоби перефразування (використання різних синтаксичних конструкцій, синонімів), що допоможе адаптувати мовлення до соціального статусу та рівня володіння мовою співрозмовника. Четверта група – метамовні засоби (вміння говорити про мову), які не лише допоможуть студентам при вивченні мови, а й стануть в нагоді у ситуації, коли лексичний запас – власний або співрозмовника – не є достатнім. Зрозуміло, що всі вищезгадані засоби в тій чи іншій мірі вивчаються на заняттях з іноземної мови, проте, на нашу думку, програма курсу повинна експліцитно знайомити студентів з цими засобами та забезпечувати можливість використовувати вивчене на практиці.

The research studies sociolinguistic aspect of building interpersonal interaction culture in the English language course for non-linguistic specialities. The interpersonal interaction culture is defined as interaction organized in accordance with the ethical and moral norms and is the other-oriented. One of the conditions of effective interaction is that both counterparts follow the behavior rules accepted in particular social group. Since verbal communication is significant part of interpersonal interaction, it is important to identify the verbal instruments which lead to effective interaction. The research allowed us to define four groups of such verbal instruments. The first is politeness devices, because politeness is a behavior norm in any culture. The second is metacommunication expressions that serve to start, keep, and finish conversation. The third is means of paraphrasing (various syntax structures, synonyms) that help to adjust to the counterpart's social status or language knowledge. The fourth group is metalanguage means (language used to talk about language), which will not only help students while studying the language, but will also be useful in case of lacking vocabulary. Even though all the above mentioned language aspects are more or less covered by the curriculum, they must be explicitly addressed in the foreign language classroom, both in theory and in practice.

**ТЕХНОЛОГІЇ ПАБЛІК РИЛЕЙШІЗ
ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР СОЦІАЛЬНИХ
КОМУНІКАЦІЙ**

А. К. Досенко (Київ, Україна)

З метою створення і підтримки позитивної суспільної думки, забезпечення бажаної поведінки громадськості компанії організують різноманітні заходи для журналістів. У практичному аспекті вербальні, або мовні, комунікації особливо важливі для вищої ланки керування – на церемоніальних відкриттях виставок, презентаціях, днях відкритих дверей, урочистих прийомах, конференціях, круглих столах. Використання усного мовлення повинне постійно удосконалюватися, піднімаючись до вершин ораторського мистецтва, кожний виступ перед громадськістю ретельно готується.

Однією з провідних форм соціальних комунікацій у ХХІ столітті вважаємо рекламу як комунікативний інститут.

Логічно реклама є складовою частиною паблік рілейшнз, оскільки вона впливає на образ компанії в очах громадськості. У сучасному світі недостатньо лише зробити гарний товар, забезпечити маркетинг, розподілити продукцію, успішно розрекламувати її і продати. Навіть якісний товар може не знайти споживача, якщо його виробник проводить неефективну соціальну політику або неправильно сприймається громадськістю. Необхідно, щоб компанія мала гідний рівень, а громадськість знала про принесену нею користь. Саме це лежить в основі так званої реклами «престижу», або «інституційної» реклами.

Існують два види реклами «престижу». Перший ставить перед собою завдання проінформувати громадськість про той внесок, який компанія вносить у добробут країни. Другий вид реклами використовує не такий прямий підхід: він зводиться до надання інформації з тих питань, які цікавлять громадськість; при цьому назва компанії-спонсора просто згадується.

Реклама – це платне, однонаправлене і неособисте звернення, здійснюване через засоби масової інформації та інші види зв'язку, що агітують на користь будь-якого товару, марки, фірми (якоїсь справи, кандидата, уряду); деякі фахівці розглядають рекламу як форму комунікації, яка намагається перевести якості товарів і послуг, а також ідеї на мову потреб і запитів споживача.

Виділимо основні риси, комунікативні характеристики реклами як одного з головних засобів впливу та маніпуляції. Найбільш важливими з цих характеристик видаються такі: неособистий характер; одностороння спрямованість рекламного звернення від продавця до покупця; невизначеність з позиції виміру ефекту реклами; суспільний характер.

**PUBLIC RELATIONS TECHNOLOGIES
AS THE KEY FACTOR
OF SOCIAL COMMUNICATIONS**

Angelika K. Dosenko (Kyiv, Ukraine)

The main purpose of this research is the creation and support of positive public idea, providing the desired conduct of public company, organize various measures for journalists. In a practical aspect verbal or linguistic communications especially important for higher link managements on the ceremonial openings of exhibitions, presentations, days of the unclosed doors, ceremonies, conferences, round table seminars.

The using of the verbal form of communication should be constantly perfected rising to the tops of oratorical art, every appearance before public prepares carefully.

One of leading forms of social communications in the XXI-st century we consider advertising as communicative institute.

Advertisement is a component part of public relations that has some influences on appearance of company of the audience. In the modern world to do a beautiful commodity, provide marketing, distribute products, successfully to advertise it and sell is not enough. Even a high-quality commodity can not find users if it has produced as ineffective social policy or wrong perceived public.

It is necessary that a company had a deserving level, and public knew about the benefit brought by it. Exactly it is under laid the so-called advertising of «prestige», or «institution» advertising. There are two types of advertising of «prestige». The first puts before itself a task to inform public about that payment which a company brings in welfare of country. The second type of advertising is used by such direct suiting: which is taken to the grant information on those public questions.

Advertising is a requiring payment, one way direction and un personal appeal, carried out through mass medias and other types of connection, that agitate in behalf of any commodity, brand, firm (some business, candidate, government). Some specialists examine advertising as form of communication, which tries to translate qualities of commodities and services, and also ideas, into the language of necessities and queries of user.

Describe basic lines, communicative descriptions of advertising as one of the main facilities of influence and manipulation. The most essential from these descriptions are the following: non-personal character; one-side orientation of publicity appeal to a salesman and buyer; vagueness from the position of measuring of advertising effect and public character. The important reason of rapid and wide distribution of public relations in the last years is a circumstance of not complete

Важливою причиною швидкого і широкого поширення паблік рілейшнз в останні роки є обставина нерозуміння основних напрямків діяльності організації її цільовою аудиторією, результатом цього є недовіра, в прямому сенсі цього слова, що дорого обходяться організації.

Паблісіті являє собою «неособове і безоплатне спонсором стимулювання попиту на товар, послугу або ділову організаційну одиницю у вигляді поширення про неї комерційно важливих відомостей у друкованих засобах інформації або доброзичливого подання з радіо, телебаченню або зі сцени».

Ще одне визначення: «Паблісіті – будь-яка безкоштовна форма неособистого представлення ідеї, товару чи послуги. Звичайно ж, робота служби паблісіті оплачувана. Але вони намагаються звернути увагу на фірму (комунікатора) без оплати розміщення інформації в медіа каналах». Найбільш обґрунтованим підходом до паблісіті є розуміння його як однієї з форм паблік рілейшнз.

Можна цілком погодитися з наступним твердженням: «За визначенням, паблік рілейшнз генерується самою фірмою інформацією про товар, ідею чи послугу, яка використовується як новина, в освітньому процесі, або для задоволення інтересу широкої публіки. Паблісіті – один з аспектів PR-безкоштовна згадка про ваші товари або компанії за допомогою засобів масової інформації.

understanding of the basic directions of organization activity by its special purpose audience, the result of which is a mistrust, in a direct sense of this word, treat that is expensive for organizations.

Publicity shows the «non-personal and unpaid sponsor stimulation of the demand on a commodity, favor or business organizational unit as distribution about it commercially important information in the printing facilities of information or benevolent presentation from radio to television or from the stage».

Another determination: «Publicity is any free form of the non-personal presentation of idea of commodity or goods. Certainly, work of publicity service is remunerated. But they try to pay attention to a firm (communicator) without a payment of placing of information in Medias dustings». The most grounded approach to publicity is an understanding of it as one of forms of public relations.

It is possible describe the following assertion: «On definition, public relations is generated by a firm of information about a commodity, idea or service which is used as a new in the educational process or for satisfaction of interests of the wide spread audience. Publicity is one of aspects free of charge commodities or companies by mass media.

**РЕКЛАМА ЯК РІЗНОВИД
ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ
В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ**

Г.Л. Петрова (Київ, Україна)

Масова комунікація є основним засобом впливу на суспільство, пов'язаним з його функціонуванням і розвитком, формою соціальної взаємодії. Метою цього спілкування є зміна системи соціальних відносин у колективі, змісту свідомості членів суспільства [http://evartist.narod.ru/text12/06.htm#з_02], що здійснюється за допомогою впливу комуніканта на маси. Психологічний вплив на аудиторію радіо і телебачення може здійснюватися у сфері знань, навичок або умінь, власне діяльності в її реальному здійсненні, мотивів і потреб, установок, ціннісних орієнтації тощо.

Рекламу вважають різновидом масової комунікації, бо вона відповідає основним її характеристикам. Реклама виходить за межі лише інформаційної функції (повідомлення про продукти і послуги) і намагається переконувати одержувачів інформації та впливати на їхній вибір.

Реакція аудиторії на повідомлення мовця фактично відсутня у момент мовлення, але її визначення і прогнозування у масовій комунікації є важливим технологічним елементом, який значною мірою визначає процес організації мовлення в рекламі. Для забезпечення ефективності рекламної діяльності творець реклами прогнозує передбачувані реакції аудиторії на повідомлення, моделює процес сприйняття тексту реципієнтом [Крамаренко 2005: 8], оскільки намагається досягти головної мети рекламного тексту: вплинути на адресата, зацікавити у властивостях певного предмета й у такий спосіб спонукати придбати його або скористатися ним. У цьому полягає маніпуляційний сенс реклами [Різун 2008: 29], яка передбачає прихований вплив: комунікат-об'єкт не має волі та інтелекту для протистояння суб'єктові, він машинально через довіру до медіа або відсутність необхідних знань виконує те, що йому говорить суб'єкт. Цей вплив здійснюється через зміст рекламного звернення у трьох формах: зараження, сугестії (навіювання) та маніпуляції.

**ADVERTISING AS A KIND
OF PSYCHOLOGICAL INFLUENCE
IN MASS MEDIA**

G. Petrova (Kyiv, Ukraine)

Mass media communication is the main instrument of influence on the society and it is directly connected with its functioning and development, it's a form of social interaction. The purpose of this communication is to transform the system of social relations in some group of people, the contents of consciousness of society members [http://evartist.narod.ru/text12/06.htm#з_02], by using communicant's influence on the masses. The psychological impact on the audience by radio and television can be carried out in the field of knowledge, skills and abilities, people's activities, motives and needs, attitudes, values and so on.

Advertising can rightly be considered as a kind of mass media communication because it meets its main characteristics. Advertising goes beyond just information function (messages about products and services) and tries to convince the recipients and to influence their choices.

The reaction of the audience to the message is virtually absent at the time of speaking, but its determination and prediction in mass media communication is an important technologic element that largely determines the process of speech organization in advertising. To ensure the effectiveness of promotional activities any advertising creator predicts the expected audience response to the message, simulating the process of perception of the text by recipients [Крамаренко 2005: 8], because the main purpose of advertising text is to influence the recipient, to interest him in the properties of a certain product and thus to induce him to buy or use this product. That is the manipulate meaning of advertising [Різун 2008: 29], which implies the hidden impact: the recipient does not have the will and intellect to confront the speaker, he automatically acts as the speaker has told him because of the trust to the mass media or the lack of necessary knowledge. This influence is accomplished through the content of advertising message in three forms: contamination, suggestion and manipulation.

**ДО ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ
ІННОВАЦІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ
ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ**

*Н.А. Молодиченко, С.М. Танана
(Мелітополь, Переяслав-Хм., Україна)*

За сучасних умов розвитку освітнього простору невід'ємною частиною фахової підготовки студентів стало навчання іноземної мови, оскільки, з огляду на перспективу інтеграції в європейське співтовариство, тільки той фахівець, який володіє принаймні однією іноземною мовою, має сформовані навички міжкультурного спілкування, усвідомлює розбіжності в рідній та чужій культурах, адаптується до полікультурного середовища й реалізує свій професійний та особистісний потенціал.

Мета навчання краще сприймається студентами за умови наявності в них позитивних мотивів учіння, наприклад активізації пізнавальної діяльності за допомогою використання новітніх технологій навчання. Тому активізація пізнавальної діяльності потребує використання таких активних методів та технологій, які б стимулювали студента до активності під час занять із іноземної мови. Це, зокрема, такі методи й технології: brainstorming (мозковий штурм), Case-Study, креативна технологія, метод проєктів, рольові ігри, когнітивний підхід до навчання іншомовної фахової лексики з урахуванням певної системи вправ.

При навчанні іноземної мови комп'ютерні програми знаходять широке застосування в організації навчального процесу у ВНЗ. Найчастіше в освітньому процесі використовують такі елементи інформаційно-комунікаційних технологій: електронні підручники та посібники, що презентуються за допомогою комп'ютера й мультимедійного проєктора, інтерактивні дошки, електронні енциклопедії та довідники, словники, програми тестування, відео- та аудіотехніка. Ці засоби мають певні переваги, зокрема постійне оновлення інформаційного матеріалу.

Одним із новітніх методів навчання іноземних мов є інтерактивне навчання – вид навчально-пізнавальної діяльності, що реалізується у формі діалогу (студент – викладач, студент – студент), з неперервним коригуванням змісту навчання за результатами аналізу діяльності суб'єкта навчання. Отже, успішне впровадження у навчальний процес ВНЗ комплексу інноваційних методів і форм має важливе значення для формування у студентів іншомовної комунікації.

**TO THE PROBLEM OF USING
THE INNOVATIONS IN THE PROCESS
OF FORMATION FOREIGN LANGUAGE
COMMUNICATION**

*N. Molodychenko, S. Tanana
(Melitopol, Pereyaslav-Khmelnytskyi, Ukraine)*

In modern conditions of educational environment development the integral part of students' professional preparation makes the foreign language study, as since review on a perspective of integration in European community, only the specialist, who knows at any rate one foreign language, has formed skills of intercultural communication, realizes the differences in native and foreign culture, can adapt himself to multicultural environment and realize his professional and personal potential.

The purpose of study is better perceived by students in terms of available positive motives of learning, for example, activation of cognitive activity, by means of using the new technologies. Thus, activation of cognitive activity requires the using of such active methods and technologies that stimulate students to be active during the foreign language lessons. In particular, they are following methods and technologies: brainstorming, Case-Study, creative technology, methods of projects, role games, cognitive approach to study foreign professional vocabulary with considering a system of exercises.

In studying the foreign language the complex programs are mostly used in organization of academic process in higher educational establishment. Often in the academic process are used such elements of information-communicative technologies: electronic manuals and textbooks which are presented by means of computer and multimedia projectors, interactive boards, electronic encyclopedias and handbooks, dictionaries, programs of testing, video and audiotext. All these means of study have of certain advantages, in particular, regular renewal of informational material.

Interactive training as a new methodological approach to the foreign language teaching gives a chance to solve communicative-cognitive tasks through foreign language communication. Interactive teaching is the kind of learning and cognition activity, which is realized in the form of a dialogue (student, teacher, student-student) with continuous adjustment of the learning content according to the analysis of activity of the subject of teaching.

Thus, a successful introduction into the process of education of the complex of innovative methods and techniques has a great importance for formation in students of foreign language competence.

**ЖАНРОВІ ПРІОРИТЕТИ НОВИННОГО
КОНТЕНТУ МЕРЕЖЕВИХ РАДІОСТАНЦІЙ
ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ
ЗІ СПОЖИВАЧАМИ**

М.В.Нагорняк (Київ, Україна)

Встановлення комунікаційних зв'язків зі споживачами аудіальної інформації, яка поширюється каналами Інтернету, є необхідною умовою виробництва якісного інформаційного продукту. Такий продукт приваблює до себе аудиторію Інтернет-споживачів, що має стати повсякденною практикою діяльності радіо.

Одним із чинників встановлення ефективної комунікації зі споживачами є активне використання жанрового потенціалу інформаційного мовлення. На жаль, більшість вітчизняних мережеских радіостанцій недооцінюють вагомості урізноманітнення подачі новинного контенту.

Кожний жанр інформаційного радіомовлення – повідомлення, розповідь кореспондента, репортаж, інтерв'ю, огляд преси – є по-своєму унікальним; кожному притаманна особлива форма контакту зі споживачами. Але найвиразнішою є звукова природа інтерв'ю та репортажу. Жанр інтерв'ю є унікальним з тієї точки зору, що за допомогою нього досягається діалогічність інформаційного випуску, забезпечується поліфонічність звучання, встановлюється емоційний контакт не лише з респондентом, але й з усією аудиторією. Особлива звукова палітра репортажу виявляється у передачі автентичного шумового, музичного тла, який супроводжує проходження події.

Проаналізований новинний контент дозволяє стверджувати, що на радіостанціях помітна висока частотність вживання двох інформаційних жанрів – повідомлення та розповідь кореспондента з елементами інтерв'ю. Подібна одноманітність у подачі суспільно вагомої інформації призводить до суттєвого зниження якості інформаційного мовлення. Висока частотність використання одних жанрів інформаційного мовлення означає практично повне ігнорування усіх інших. Серед 200-т прослуханих випусків лише у трьох помічений жанр інтерв'ю. Стосовно жанру репортажу, то серед прослуханого контенту авторці не вдалося знайти жодного. Ці факти викликають занепокоєння, оскільки означені жанри – найліпша ланка у мовленнєвому спілкуванні журналіста й Інтернет-користувача.

Жанроутворення на радіо має значний потенціал впливу на слухачів, що є одним із чинників налагодження ефективної комунікації з ними. Цей потенціал впливу і здійснюється за допомогою звукових виражальних засобів живого мовлення.

**GENRE PRIORITIES OF INTERNET
RADIO STATIONS' NEWS CONTENT
AS A FACTOR OF EFFECTIVE
COMMUNICATION WITH CONSUMERS**

M. Nagorniak (Kyiv, Ukraine)

Establishing communication links with customers of auditory information that is spreading through the Internet channels is a necessary condition for producing of high-quality informational product. This product attracts an audience of Internet users, which has to become a daily practice of radio.

One of the factors for establishing effective communication with customers is active using of information broadcasting genre's potential. Unfortunately, the majority of local Internet radio station sunder estimate the significance of a diversification in the supply of news content.

Each genre of information broadcasting-message, the correspondent story, reporting, interview, press review is unique in its own way; each genre is characterized by its special form of contact with customers. But the most significant is the sound nature of interview and reporting. And probably most significant is the sound nature of such information broadcasting genres as interview and reporting. Interview genre is unique, because with the help of it the dialogueness of a news cast is achieving, polyphony and a variety of sound is provided, establishing an emotional contact not only with the respondent, but also with the entire audience. Special sound palette of reporting is found in the authentic transmission of noise, back ground music that accompanies the events, as well as in enhances emotional presentation of the material.

The analyzed news content allows saying, that there is noticeable high frequency of using two information genres at radio stations - this is a message and a correspondent story with the elements of interview. Such uniformity in supply of the sufficient public information leads to a significant decline in the quality of information broadcasting. High frequency of using some genres of information broadcasting means the almost complete neglecting of others. Among he 200listened programs only three contained the features interviews. Regarding the genre of reporting, among listening content the author could not find any of it. These facts raise concerns, as the defined genres are the best linking the communication of a journalist and an internet user.

Genres' formation on the radio has a significant potential of impact on the audience, which is one of the factors to establish effective communication with them. This potential impact is implemented by using the sound expressive means of live speech.

*Ю.Г. Полєжаєв (Запоріжжя, Україна)**Y. G. Polyezhayev (Zaporizhzhye, Ukraine)*

Останнім часом зростає активність тревел-контенту в світовому медіапросторі. Тревел-контент зокрема є продуктом тревел-журналістики. Тревел-журналістика – вид інтелектуально-творчої діяльності, спрямований на формування інтересу до певного етнокультурного середовища чи природного локусу шляхом створення їх позитивно забарвленої візії. Незважаючи на широку репрезентабельність теми мандрів та подорожей у сучасних медіа наукове осмислення цього феномену все ще триває. До причин, які уповільнюють розвиток журналістичнознавчого вивчення тревел-журналістики, відносимо: розмитість кордонів власне інформаційного поля, пов'язаного, з тревел-дискурсом, відсутність єдиного загально визнаного категоріального апарату; нестачу методологічних ресурсів (адекватних дослідницьких методик та аналітичних стратегій), які б сприяли його поліаспектному дослідженню.

Огляд сучасних досліджень тревел-журналістики дозволяє зробити певні висновки: 1) тревел-журналістика сьогодні становить окремий напрямок міжнародного медіапотуку, активність якого обумовлюється збільшенням міжкультурних контактів, глобалізаційними процесами, розвитком індустрії туризму та комерціалізацією медіа; 2) наразі найбільш дослідженими є питання типології тревел-видань, їх жанрової специфіки, а також атрибутивних характеристик тревел-медіатексту; 3) потребує більшої уваги теоретичне обґрунтування інституалізації тревел-журналістики як на теоретичному так і практичному рівні, зокрема виявленням специфіки її генези; 4) уточнення та легітимізації термінологія, що використовується дослідниками.

Recently, the share of travel-content has increased in international media. In particular, travel-content is a travel-journalism product. Travel-journalism is a kind of intellectual and creative activity, which is aimed at fostering interest in certain ethnical or natural environments by the creation of positive colored image. Despite the broad topical representation of journey and travel in contemporary media space, scientific understanding of this phenomenon is still ongoing. The reasons that slow the development of academics research of travel-journalism include: blurring boundaries of information environment which is associated with travel-discourse, the absence of conventional terminology; lack of methodological resources (universally recognized research methods and analytical strategies) that would help academicians carry out versatile study.

Review of current research of travel-journalism allows to draw some conclusions: 1) nowadays travel-journalism is a separate direction of international media, its potency is caused by the increase of cross-cultural contacts, globalization processes, the development of tourism and commercialization of media; 2) the most explored problem is the typology of travel printed media, that is the genre peculiarities and attribute characteristics of travel media-text; 3) theoretical justification of travel-journalism institutionalization on theoretical and practical level, especially the identification of its origin specific character; 4) terminology clarifying and legitimizing that is used by researchers.

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИДЕОЛОГИЧЕСКИ
НАПРАВЛЕННЫХ КОНЦЕПТОВ
В СМИ РОССИИ ДЛЯ УСИЛЕНИЯ
ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ДАВЛЕНИЯ
НА РЕЦИПИЕНТА**

И.В. Постолова (Харьков, Украина)

Актуальность данного исследования продиктована политической и гуманитарной доминантой украино-российских отношений в последнее время. В поле исследования находятся концепты «фашизм», «хунта», «холокост», «геноцид», а также их ассоциативные поля. Актуальные продукты российских СМИ отличает широкое употребление все вышеперечисленных концептов, причем эти концепты были насильно продуцированы политтехнологами, специалистами по психотехникам, они активно внедряются в общественное сознание. Характерной чертой этих концептов является то, что они далеко не тождественны тем понятиям, для передачи которых они используются. Данные концепты искусственно насаждаются реципиенту и вместе, подобно, кусочкам мозаики, образуют идеологически востребованную концептосферу – полотно миропонимания носителя русского языка (в пределах воздействия российских СМИ). Характерно, что российские СМИ в применении этих концептов являются прямыми наследниками традиций СМИ Советского Союза (например, «хунтами» были все режимы, недружественные СССР), поэтому они ложатся на десятилетиями подготавливаемую, идеологически восприимчивую почву. Данные концепты активируют генетический код, за три-четыре поколения прочно вошедший в сознание русскоязычных реципиентов на постсоветском пространстве и запускает сценарий сражения с Мировым Злом, при котором все выступающие против «фашизма» (который вовсе и не фашизм, а его концепт, растиражированный СМИ) автоматически становятся Воинами Света. В массовом сознании происходит наложение, а затем сращение архаичных концептов «зло», «враг» с современным концептом «фашизм» и привязка этих концептов к требуемому объекту (например, правительство страны, против которой будет направлена агрессия) с помощью ментальных репрезентаций в СМИ.

**USAGE OF IDEOLOGICALLY
DIRECTED CONCEPTS IN MASS-MEDIA
OF RUSSIA FOR STRENGTHENING
OF PSYCHOLOGICAL PRESSURE UPON
THE RECIPIENT**

I.V. Postolova (Kharkov, Ukraine)

The urgency of the given research is dictated by a political and humanitarian dominant of the Ukrainian-Russian relations recently. The concepts «fascism», «junta», «Holocaust», «genocide» are put in the field of research together with their associative fields. Topical products of the Russian mass-media are distinguished with the wide use of all set forth above concepts, and these concepts have been violently produced by political strategists, experts in psychotechnologies, they actively spread roots into public consciousness. Characteristic feature of these concepts is that they are far not identical to those definitions to transfer which they are used. The given concepts are artificially spread to the recipient and all of them together, like pieces of mosaic, form ideologically claimed conceptosphere – a canvas of outlook of the native speaker of Russian (within influence of the Russian mass-media). It can be outlined that the Russian mass-media in application of these concepts are direct heirs of traditions of Soviet Union mass-media (for example, all unfriendly USSR regimes were called «juntas»), therefore they lay down on prepared for decades and ideologically susceptible soil. The above-listed concepts activate a genetic code, which for three-four generations has been firmly put into consciousness of Russian-speaking recipients on the post-Soviet territory and starts the scenario of battle with World Evil at which everyone opposing «fascism» (which is not fascism at all, but only its concept been spread out by mass-media) automatically becomes a Soldier of Light. In mass consciousness imposing, and then uniting of archaic concepts «Evil», «Enemy» with contemporary concept «fascism» and binding of these concepts to the demanded object (for example, the government of the country against which aggression will be directed) happens by means of mental representations in mass-media.

**АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ
СТИГМАТИЗАЦІЇ В СУЧАСНИХ
СУСПІЛЬНИХ ПРОЦЕСАХ**

М. Смирнова (Київ, Україна)

У сучасній історії суспільства такі важливі питання, як расове і політичне переслідування, такі хвороби, як проказа, рак і СНІД, а також різні фізичні дефекти запустили в дію процес стигматизації. Під стигматизацією розуміється упереджене, негативне ставлення до людини чи групи людей на основі певних наявних особливих властивостей або ознак.

Очевидно, що напруга внаслідок стигматизації розвивається у взаємодії особистості із суспільством. Це означає, що знизити цю напругу можна соціальними і особистісними технологіями. Цей процес називається дестигматизацією. Дестигматизація – комплекс заходів, спрямованих на поступове пом'якшення уявлень про об'єкти стигматизації.

Стигматизувати когось означає “маркувати” або “клеїмувати” людину певною стигмою (“злочинець”, “алкоголік”, “наркоман”, “хворий на СНІД”). Кожен з цих термінів емоційно заражений і при вживанні характеризує, насамперед, ставлення до певної людини, а не її характеристики. Вважається, що вживання “політично коректної мови” дозволяє зменшити дискримінацію людей зі стигмою. Тому перехід до застосування більш коректних термінів по відношенню до стигматизованих людей, є одним з завдань засобів масової інформації, які займають важливу роль в процесі дестигматизації.

1. Александров А.А. Стигматизация в наркологии / А.А. Александров // Медицинская панорама. – 2006. – № 6. – С. 42-46.

2. Гоффман И. Стигма: Заметки об управлении испорченной идентичностью [Электронный ресурс] / И. Гоффман; пер. с англ. М.С. Добряковой. – Режим доступа: <http://www.e-reading.me/book.php?book=145155>.

**ACTUALITY OF THE PROBLEM
OF STIGMATISATION IN MODERN
SOCIAL PROCESSES**

M. Smyrnova (Kyiv, Ukraine)

In recent social history such core matters as race and political persuasion, such diseases as leprosy, cancer and AIDS and various physical handicaps have all triggered the process of stigmatisation. Stigmatisation is preconceived, negative attitude towards a person or a group of people based on certain existing special properties or characteristics.

Obviously, the tension because of stigmatization develops into interaction between the individual and society. This means that you can reduce this stress with social and personal technologies. This process is called destigmatisation. So, destigmatisation are measures aimed at the gradual softening of representations of stigmatised people.

To stigmatise someone means to «mark» or to «label» person with a certain stigma («the offender», «alcoholic», «drug addict», «AIDS-positive»). Each of these terms is emotionally infected and characterizes, first of all, the attitude to the particular person, rather than to his/her characteristics. It is considered that the use of «politically correct speech» can reduce discrimination against people with stigma. Therefore, the transition to the usage of more correct terms in relation to stigmatised people is one of the tasks of the mass media, which occupy an important role in the process of destigmatisation.

1. Aleksandrov A.A. (2006). Stigmatizatsiia v narkologii [Stigmatization in narcology]. Meditsinskaia panorama – Medical panorama, 6, 42-46 [in Russian].

2. Goffman E. (1963). Stigma: Zametki ob upravlenii isporchennoi identichnostiu [Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity] (M. Dobriakova, Trans). Retrieved from <http://www.e-reading.me/book.php?book=145155> [in Russian].

**ІНМУТАЦІЯ МАС
ЯК СТИМУЛ ПРОТЕСТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
(критерії аналізу за теорією С. Московичі)**

О.М. Холод (Київ, Україна)

На початку дослідження ми сформулювали мету: ідентифікувати критерії інмутації суспільства як стимулу протестної діяльності (з урахуванням положень теорії С. Московичі). Поставлена мета була повністю досягнута.

Для реалізації сформульованої мети нам знадобилося виконати п'ять дослідницьких процедур, які ми повною мірою виконали і дійшли таких висновків:

1) після опису загальних положень теорії інмутації О. Холода та теорії натовпу (мас) М. Московичі за методом аналогії ми визначили ознаки інмутації мас, стимули та форми протестної діяльності суспільства;

2) за результатами аналізу стимулів і форм протестної діяльності мас ми ідентифікували критерії інмутації суспільства як стимулу протестної діяльності мас (натовпу).

У перспективі подальших наукових пошуків є об'єктивна необхідність верифікації ознак і критеріїв інмутації суспільства як стимулу протестної діяльності мас (натовпу) при залученні основних положень теорії психології мас В. Райха та теорії злочину натовпу Г. Тарда.

**INMUTATION CROWD
AS AN INCENTIVE TO PROTEST ACTIVITIES
(benchmark analysis of the theory S. Moscovychi)**

О.М. Kholod (Kyiv, Ukraine)

At baseline, we have formulated objectives: identify criteria inmutation society as a stimulus protest activities (including the theory S. Moscovychi). The goal has been fully achieve.

For the implementation of this goal, we needed to execute five research procedures that we have fully complied with and came to the following conclusions:

1) following the general description of the theory inmutation O. Kholod and theory crowd M. Moscovychi on an analogy we have identified signs inmutation masses, incentives and forms of protest activity;

2) the analysis of incentives and forms of mass protest activities, we identified criteria inmutation society as a stimulus protest activity by weight (of the crowd).

In the future, further research is an objective need for verification of characteristics and criteria inmutation society as a stimulus protest activity by weight (crowd) at the main attraction of the theory of mass psychology B. Reich and the theory of crime mob G. Tarde.

**ЕКСПЕРЕМЕНТАЛЬНО-ПРАКТИЧНІ
ПАРАДИГМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИЙОМІВ
ВПЛИВУ ІНФОГРАФІКИ НА СПРИЙНЯТТЯ
ГАЗЕТНО-ЖУРНАЛЬНИХ ТЕКСТІВ**

Г. Цуканова (Київ, Україна)

Згідно основної гіпотези даного дослідження інфографічні ілюстрації (схеми, діаграми, таблиці, карти тощо), які супроводжують статтю, посилюють вплив на сприйняття текстового матеріалу, полегшують його розуміння і запам'ятовування. Для доведення запропонованого припущення нами було проведено експеримент.

Отримані результати підтвердили висунуту гіпотезу про пріоритетність сприйняття комплексно оформленого матеріалу і дали можливість сформулювати такі висновки:

– вплив інфографічних ілюстрацій на сприйняття читачем газетно-журнальних текстів опосередковано пов'язаний з емоційним та психологічним станами особистості. Ці стани є внутрішніми психологічними умовами і перетворюють потенційні можливості журналістського матеріалу в реальні фактори, які організують, в тому числі, духовне життя людини. Сприйняття зображення слід розглядати, виходячи із форм і методів, застосованих у побудові макету видання, а також як особливу психологічну реальність, що має свої закономірності, пов'язані з соціальною природою інфографіки, які реалізуються у журналістській практиці;

– зміну внутрішньо контекстуальних відношень візуальних елементів сприйняття особистістю визначають три психологічних типи впливу: перший базується тільки на життєвих емоціях реципієнта, на його співпереживанні; другий – на спогляданні зображальної форми твору й опосередкований почуттям естетичної насолоди чи відризи; третій – на подвійності й амбівалентності відношення до зображального журналістського твору й опосередкований катартичним переживанням особистості;

– інфографічні елементи, що відображають інформацію про стихії, економічні та технічні характеристики тематичного елемента у рейтингу опитаних (85 %) визначаються як позитивні та необхідні складові сучасного дизайну періодичних видань. 10 % респондентів не вважають інфографіку необхідною ланкою макету видання, проте не заперечують її як таку. Лише 5% висловили категоричну незгоду використання графічного матеріалу, особливо на сторінках газет. Основним аргументом при цьому було твердження про складність сприйняття, загромождження структури сторінки, відволікання уваги від журналістських текстів.

**EKSPEREMENTAL AND PRACTICAL
PARADIGMS OF REALIZATION
OF RECEPTIONS OF INFOGRAPHICS
INFLUENCE ON PERCEPTION
OF NEWSPAPER AND MAGAZINE MATERIAL**

H. Tsukanova (Kyiv, Ukraine)

According to the basic hypothesis of this research infographic illustrations (charts, diagrams, tables, maps, and others like that), which accompany the article, strengthen the influence on perception of text material, facilitate its understanding and memorizing. That is why we make the experiment.

The results confirmed the hypothesis about priority of perception of the complex designed material and enabled to formulate such kind of conclusions:

– The influence of infographic illustrations on reader's perception of the newspaper or magazine texts is mediately related to the emotional and psychological states of personality. These are states of internal psychological terms and convert potential possibilities of journalistic material into the real factors which organize including spiritual life of a man. It follows to examine perception of image applied in the construction of the model of edition and as the special psychological reality also. It has the regularities related to the social nature of infographics.

– The inner difference of contextual relations of visual elements of personality's perception is determined by three psychological types of influence: the first is based on the vital emotions of a recipient, on his experiencing which will be realized in journalistic practice. Second one is contemplation of graphic form of work and mediated by a sense of aesthetically beautiful pleasure or disgust. Third is duality and valence attitude according to graphic of journalistic work; infographics elements which present information about elements economic and technical descriptions of thematic element in rating of polled (85 %) are determined as positive and the constituents of modern design of magazines. 10 % audience is not counted by infographic by the necessary link of model of edition.

Expressed categorical disagreement of the use of graphic material especially on the newspapers is only 5%. As a basic argument was assertion about complication of perception, to big structures of page distraction of attention from the journalistic texts.

**ОСОБЛИВОСТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ
КОМУНІКАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ
ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ**

Є. В. Яковенко-Глушенкова (Київ, Україна)

Виступаючи продуктом тривалого суспільно-історичного розвитку, мова є не лише системою графічних та звукових знаків для позначення дійсності, але й засобом відображення рівня розвитку світогляду конкретної особистості й суспільства в цілому. У цьому контексті вчитель іноземної мови виступає не просто трансформатором знань про мову, історію, культуру, побут народу, мову якого він викладає, але виступає суб'єктом міжкультурної комунікації. Адже розуміння й засвоєння мовних одиниць різних категорій, складових іншомовної мовленнєвої діяльності та дискурсу загалом передбачає як засвоєння фонетичного, граматичного, лексичного матеріалу, так і реорганізацію культурного, світоглядного рівнів розвитку особистості.

Яскравим прикладом вираження особливостей світосприйняття носіями мови у слові є ідіоми, народні приказки, прислів'я. Так, для позначення безглуздої ідеї, нелогічної оповіді французи користуються виразом, дослівний переклад якого означає «не мати ні хвоста, ні голови», а для позначення пильності як способу дії вживають ідіому «ходити по крашанках». Дія, зроблена крадькома, у французькій мові звучить як дія зроблена «пошвейцарськи». Неприязнь французів до англійців є загальновідомою у світі. Саме тому у французькій мові побутує приказка «З Англії не приходять ні гарний вітер, ні добра війна» (дослівний переклад). Оскільки слава про вправність басків ще з часів Середньовіччя була поширеною не лише у Франції, але і далеко за її межами, то у французькій мові дотепер побутує вираз «бігти та стрибати як баск». Адекватна медіація наведених ідіом, приказок виключає їх дослівний переклад і вимагає пошуку аналогів, ідентичних за змістом, а не за формою, або ж коректну інтерпретацію їхнього змісту в довірливій формі. Це передбачає формування у майбутніх учителів французької мови знань історії, культури, побуту, звичаїв Франції як складової їхньої професійної підготовки. Адже протиріччя та непорозуміння між учасниками комунікативної ситуації є наслідком помилок репродуктивного характеру і хибності продуктивного мислення, що виникають на архетиповому, семантичному та інших рівнях [Е.В.Харченко 2004].

**PARTICULARITIES OF INTERCULTURAL
COMMUNICATION IN FUTURE
FRENCH LANGUAGE TEACHERS'
PROFESSIONAL TRAINING**

Y.V. Yakovenko (Kyiv, Ukraine)

Regarding as the result of social historical development language is not only the system of graphics and sounds to depict the reality. It also reflects the level of ideology development of a concrete person or a society. In this context a foreign language teacher is not only a transformer of knowledge of language, history, culture of the nation whose language he / she teaches but he / she is an active subject of intercultural communication. Understanding, learning and interpretation of different language units as components of language activity and discourse are based on both – knowledge of phonetics, grammar, vocabulary and reorganization of personal ideology and cultural stereotypes.

The best example of this idea is proverbs and idioms. So in French a stupid idea is called “without tail or head”. To express attention as the manner of action the French say “to walk on eggs”. Something done secretly is done “in Suisse”. Hostility of the French to the English is well-known in the world that's why there is the proverb “Neither good wind nor good war come from England”. As in the Middle Ages Basks' strength was known not only in France but abroad too so the expression “to run and jump as a bask” is used even now.

Adequate mediation of such proverbs and idioms excludes their word-for-word interpretation. It requires finding context identical units or an adequate explanation. For doing this it is necessary to develop future language teachers' knowledge and practical skills of French history, traditions, culture during their professional training because misunderstanding between communicators of different cultures is the consequence of reproductive mistakes and faults of their productive thinking [E. V.Харченко 2004].